Poštarina plaćena u gotovom.

Sveta Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

GOD. XVII. OŽUJAK, TRAVANJ 1923. SV. 2.

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

Dr. Viktor Novak: Rekonstrukcija rukopisnoga graduala univerzitetske biblijoteke u Zagrebu . . . 33
Ludvík Kuba: Narodna pjesma . . . 37
Niko Kalogjera: „Veselenje" i „nabrajanje" u Blatu na otoku Korčuli . . . 40
Dr. Josip Andrić: „Stabat Mater" od Jos. B. Foerstera . . . 41
Stari: Muzičko pismo iz Beograda . . . 43
Vladoje Dukat: Sitne muzikalne vijesti iz Amerike . . . 44
Lujo Šafranek-Kavić: Muzička sezona u Zagrebu . . . 46

NAŠI DOPISI . . . 49 - 52

GLAZBENA LITERATURA . . . 53—54

PREGLED ŠTAMPE O GLAZBI . . . 55—56

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Slovenija, Gradišćanska Hrvatska, Čeho-Slovačka, Njemačka, Francuska, Italija, Engleska . . . 56 - 61

VIJESTI „SAVEZA HRV. PJEV. DRUŠTAVA" . . . 61 63

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . 63 - 64

NEK JE SVAŠTA . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

O. Kamilo Kolb: Nad grobom . . . 5
S. Lujza Kozinović: Zemlja vastrepeta . . . 6
Rudolf Taclik: Sv. Ćirilu i Metodu . . . 8

Sommaire:

Dr. Viktor Novak: La reconstruction du manuscrit d'un graduale de la bibliothèque de université de Zagreb, page 33. — *Ludvík Kuba:* La chanson nationale, page 37. — *Niko Kalogjera:* „Veselenje" i „nabrajanje" à Blato sur l'île Korčula, page 40. — *Dr. Josip Andrić:* Le „Stabat Mater" de Jos. B. Foerster, page 41. — *Stari:* Lettre de Beograd, page 43. — *Vladoje Dukat:* Petites nouvelles d'Amérique, page 44. — *Lujo Šafranek-Kavić:* La saison musicale à Zagreb, page 46. — Nos correspondances, page 49 – 52. — La litérature musicale, page 53—54. — La revue de la presse parlant de musique, page 55 – 56. - Nouvelles diverses, page 56 – 61. — Nouvelles de „l'association chorale croate", page 61 – 63. — Nouvelles de la société „Sv. Cecilija", page 63 - 64. — Un peu de tout (sur l'enveloppe). — Les suppléments musicaux de p. *Kamilo Kolb*, s. *Louise Kozinović* et *Rudolf Taclik.*

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM
GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 2. OŽUJAK, TRAVANJ 1923. **GOD. XVII.**

Rekonstrukcija rukopisnoga graduala univerzitetske biblijoteke u Zagrebu.

Dr. Viktor Novak — Zagreb.

U jesen strahovite 1914. godine uredjivao sam biblijoteku Tadije Smičiklasa, koju je on velikodušno poklonio biblijoteci istorijskog seminara, zagrebačkoga univerziteta. Biblijoteka istorijskog seminara dobila je tada nove prostorije u dvorani rukopisa nekadašnje, stare, univerzitetske biblijoteke, koja se već davno iselila iz zgrade univerziteta i uselila u svoje nove, gospodske prostorije. U staroj rukopisnoj dvorani ostali su krasni ormari, nekadašnje vlasništvo Ljudevita i Velimira Gaja, pa sam ih ja upotrebio za smještanje divne Smičiklasove biblijoteke. Kod pomicanja i zgodnijega smještanja tih ormara srušio se jedan golemi svežanj raznih rukopisnih fragmenata, koji su se nalazili iza najvećega ormara. Svi su ti fragmenti bili pergamentni. Kada i kojim slučajem je taj svežanj vrijednih rukopisnih fragmenata došao na ovo mjesto, nije se moglo konstatovati. Izgleda, da je u neko doba, još prije uprave I. Kostrenčića netko htio ukrasti te fragmente, no bio je zacijelo spriječen i tako su ostali na tome mjestu, a da dotični nikad nije mogao tu svoju namisao izvršiti. Inače se ne može protumačiti, zašto su se nalazili iza ormara. Zaključujem, da se to dogodilo u vrijeme prije Kostrenčića, jer nema u starim inventarima zabilježeno ništa od onoga, što se našlo u tom dragocjenom svježnju. Medju dragocjenim fragmentima našao se i dio jednoga kantuala, koji je i dao povoda ovoj radnji. Sav taj nalaz predan je bio univerzitetskoj biblijoteci, jer je doista i bio njezino vlasništvo, što to napose dokazuje i ovaj fragmenat kantuala, za koji se moglo ustanoviti, nakon opsežne paleografijske analize, da pripada dvjema fragmentarnim kantualima univ. biblijoteke, koji su čuvani pod signaturom R 3001 i R 3002, a u katalogu rukopisa označeni kao „Cantuale ecclesiasticum". Analiza, svih ovih dijelova, i komparacija, pokazala je, da su R 3001 i R 3002, te fragmentarni dio kantuala, koji sam našao u spomenutom svježnju (a koji ću označivati sa (R MMMI), jer u biblijoteci još nije oficijelno signiran), dijelovi jednoga golemog volumena, te da svi zajedno sačinjavaju čitavi prvi dio „Graduale SS. R. E. de tempore" ili krać̈e: Proprium de tempore. Sva tri ova dosad zasebna dijela jesu približno jednake veličine u maksimumu 55·5 × 34·5 cm, dakle su tipični primjerak sredovječnih koralnih knjiga velikoga folio formata.

Pismo, ortografija, notacija, paginacija i tekst, kao što i slijed misa u Proprium de tempore ovih triju dijelova, daju nam dovoljno kriterija, pomoću kojih se može posve sigurno ustvrditi, da su ova tri fragmenta sastavni dijelovi jednoga golemoga kodeksa, koji su u vrijeme svoga postanka bili zajedno uvezani. I to, nadjeni fragmenat (R MMMI) je početak toga kodeksa, R 3001 je nastavak, a R 3002 svršetak. Početak (R MMMI) sastoji se od 133 folija, R 3001 od 8 folija, a R 3002 od 122 folija, t. j. svi zajedno sačinjavaju kodeks od dvije stotine šezdeset i tri sačuvana folija. Pergamena je čvrsta i

dosta debela, pa izgleda, po svojoj izradbi bliza načinu priredbe, koja je svojstvena u Njemačkoj, no nije isključena mogućnost takove priredbe i u sjevernoj Italiji. Sva tri dijela nisu prema svom vanjskom, prvom dojmu, proživljavali istu sudbinu. Najbolje je sačuvan treći dio, drugi je osakaćen sa strana, a prvi kao što i drugi sav se raspao, jer je posve popustio nekadašnji povez. Neki barbarin je u novom vijeku isjekao na mnogo mjesta, na dnu folija, pergamenu, koju je bog zna u koju svrhu upotrijebio. No srećom tekst, a po tome ni note nisu nigdje oštećene, osim na jednom foliju.

Pismo svih tih dijelova je knjižna gotica XIV. stoljeća, koja je napose u svom plastičnom obliku i izrazito izradjenim formama pojedinih slova, upotrebljavana u velikim koralnim kodeksima tih vremena. To je prava „scrittura gotica corale" kako je u djelu Piscicelli-Taeggia izvrsno označena i prema tome s pravom diferencirana i u nazivu od ostale knjižne gotice.[1] Ili još bolji i općenitiji naziv, vrijedio bi za ovu vrstu gotike „littera grossa seu psalterialis", kako je označivao Conradus de Mure ovu vrstu latinskoga pisma, koja je bila upotrebljavana od XIII. - XV. st. tipično u liturgijskim knjigama.[2]) Tekst je ispisan na linijama, izvučenim oštrim predmetom. Sva slova zadržavaju kroz čitavi kodeks (kroz sva tri sačuvana dijela), jednaku veličinu, strogo provodeći linijski sistem, tako svojstven razvijenoj minuskuli. Tekst, koji se nalazi pod koralnim notama je izrazitije napisan, s većim slovima, nego tekst bilježaka, koje su vrlo često kao nužna tumačenja kod pojedinih liturgijskih momenata. Taj dio teksta (bilješke), pisan je sitnijim, no još uvijek dosta lijepo i izrazito formiranim slovima. Čitav conspectus generalis slova odaje posebnu pažnju kojom je pisar izradjivao svoja slova. Iako slova pokazuju neku težinu ruke, koja je pisala, uza sve to razgovijetnost i jasnoća teksta, napose onoga, koji se pjevao, upućuje, da je ta vrsta gotice, ona, koja je još u XIV. st. sačuvala dobru tradiciju sjajnoga cvata kaligrafijske gotice. Slova u tekstu bilježaka očito su bliže epohi dekadanse, koja se u površnosti i beskrajnoj natrpanosti kratica javlja već u polovici XIV. stoljeća. Upravo zbog golemoga broja najraznovrsnijih primjera pokraćivanja (napose u načinu: per suspensionem i per contractionem), udaljuje se rukopis od osnovnih pravila sredovječnoga pokraćivanja, i to utvrdjuje misao, da je rukopis bliži koncu, nego početku XIV. stoljeća. Pisar se ne drži nekoga reda, i on je potpuno nedosljedan u pitanju provodjenja abrevijacionoga sistema. Za jednu te istu riječ upotrebljava razne kratice; (tako za: domine = d', dne, de i dn).[3]) Tekst, koji se pjeva, bio je pisan izmedju dviju neobojenih linija, a te je pisar za to upotrebljavao, da poluči mehaničku jednoličnost sviju slova. I doista, gotovo geometrijska pravilnost, koja se zapaža u sva tri fragmenta rukopisa, jednako prelamanje osnovnih dijelova slova, jednaka širina i težina slova upućuje na strogi skriptorij, u kojem je izveden taj kodeks, ili na pisara, koji ga je pisao u manastiru, daleko od svojih učitelja, ali se držao strogo pravila, što ih je zapovijedala i propovijedala škola, iz koje je on proizašao. Kako je takozvano konsekutivno *i* označeno malom kosom crticom, a nikad točkom, i kako nema nikad produženoga slova *i* na početku riječi, rukopis je nastao svakako još u drugoj poli XIV. stoljeća. Inicijali jesu izradjeni na tipični način crvenom i plavom bojom. Svaki introit počima sa lijepo izradjenim inicijalom. Prazni prostor, koji zatvaraju konture slova ispunjen je pleterastom mrežom, crvene ili plave boje, kojoj je osnov boja pergamene. Napose je divan i golemi (preko čitave strane folija) inicijal R u introitu Uskrsa (Resurrexi, fol. 187°). Inače su majuskalna – gotična slova, s kojima počima svaki važniji odsjek u tekstu takozvana poluvelika, i redovno se izmijenjuje crveni s plavim inicijalom. To je tako u većini sličnih rukopisa,[4]) pa je zato ovaj naš rukopis izvanredan prilog za tu vrstu pisma, koje je i u našim krajevima sačuvano u prekrasnim primjercima i misala i ostalih liturgijskih rukopisa,[5]) ali koji se ipak

---

[1]) Piscicelli-Taeggi: Paleografia artistica di Montecassino. Monte Cassino 1876—1881.

[2]) Bretholz B.: Lateinische Paläographie. II. Aufl. Berlin, 1912 (Grundriss der Geschw. Bd. I. Abt. 1. str. 96).

[3]) U tome je ovaj kodeks naročitim i dragocjenim prilogom za izučavanje sredovječne brahigrafije, pa sam ga mogao izdašno upotrijebiti s njegovim brojnim osebinama za moja predavanja: Sistematski razvitak kratica, koja sam držao na univerzitetu, u zimskom semestru 1921/1922. Pojedinim abrevijacijama umnožio bi se znatno Wolfov popis abrevijacija. (Vidi Wolf J.: Handbuch der Notationskunde I. Leipzig, 1913, str. 6—8.)

[4]) Steffens F. Lateinische Paläographie. II. Aufl. Trier 1909. str. XXIII.

[5]) Nekoliko dragocjenih rukopisa pisanih goticom, sačuvanih u Zagrebačkoj Metropolitanskoj biblijoteci.

znatno medju sobom razlikuju. Oni sa sjevera Hrvatske bliži su njemačkim školama, a oni iz Dalmacije i Jadranskoga primorja uopće, talijanskim skriptorijima.[6])

Minijatura rukopis nema, te je u tome on sasvim jednostavan, a bio je odredjen za neki manastir, u kojemu je služio mnogo za crkveno pjevanje.[7]) Kako je doista bio odredjen za svakidašnju službu, nije ni mogao biti luksurijozno opremljen, kad se zna, da su se takovi dragocjenim minijaturama ukrašeni kodeksi upotrebljavali samo u svečanim zgodama, i za lica, koja su bila naročito ugledna u crkvenoj hierarhiji.

Kako su slova uza svu oštrinu i prelamanje glavnih osi slova uza sve to sačuvala jedan blaži izgled glavnih karakteristika gotičke uglatosti i ublažene šiljatosti, mogu zaključivati, da rukopis ne potiče iz njemačke, nego iz talijanske škole, koja se baš u tome razlikuje od njemačkih skriptorija. Za provenijencu rukopisa nema nigdje više nikakovih unutarnjih kriterija, osim ovih općenitih, koje daje conspectus generalis. Kako je Dalmacija i sjeverni dio Jadranskoga primorja u direktnoj vezi s kulturnim prilikama Italije, nije isključena mogućnost, da je taj rukopis baš nastao negdje na našem Jadranskom primorju, zašto ima i jedan indirektni dokaz, koji spada u vrstu vanjskih oznaka.

Rukopis je zacijelo bio u vrijeme svoga postanka dobro uvezan, pa se i to jasno vidi, kako su kvaternijoni bili medju sobom i jedan uz drugoga čvrsto povezani. Tijekom stoljeća, uslijed redovne uporabe, rukopis se rasklimao, a možda su i same korice, koje su bez sumnje nekad postojale, bile nekom barbaru povodom, da ih skine, i tako omogući raspadanje kodeksa. U XVII. stoljeću, a možda i u XVIII. stoljeću netko je pokušao poderane dijelove pergamene slijepiti nekim pergamentnim ostacima, a i papirom. Baš taj način, kako se to lijepilom činilo, upućuje, da taj opravak rukopisa potiče negdje iz XVII. ill XVIII. stoljeća. Opravljač upotrijebio je na jednom mjestu i dva mala fragmenta jedne pergamentne isprave, kojoj je upravo početni dio intitulacije (čitavi redak), posve kroz sredinu prerezan. No kako se kontekst (dispozicija) dobro sačuvao, taj je pomogao sa sigurnošću odgonenuti i taj redak, kojemu su slova presječena. Autor isprave je njemački car i kralj Maksimilijan, sin cara Fridrika, a destinatar je neki svećenik Luka de Renaldis sa našega otoka Krka. Tome Luki de Renaldis car Maksimilijan (1499) daruje neke posjede u Pordenone (u Friaulu), za usluge učinjene Maksimilijanu i caru Fridriku prigodom njegovih nastojanja o vlast i krunu ugarsko-hrvatsku, zacijelo u vrijeme početka vladanja ugarsko-hrvatskog vladara Vladislava II. (1490—1526), kad je velik dio Hrvatske i Hrvata sudjelovao na strani cara Fridrika i kralja Maksimilijana protiv izabranoga kralja Vladislava II. Jagelovića.[8]) U toj se ispravi i car Fridrik i car Maksimilijan nazivaju kraljevima Ugarske, Dalmacije i Hrvatske (uz ostale zemlje, kojima su vladali), pa izričito spominju „.... facimus per presentes litteras nos tum propter fidelitatis obsequia qui nobis honestus, deuotus neque dilectus prespiter Lucas de Renaldis de Veglia et multa et utilia et presertim n u p e r i n t u m u l t o H u n g a r i c o e c i a m c u m p e r i c u l o c o r p o r i s s u i exhibuit tum de gratia speciali eidem et heredibus ac successoribus suis quodam domum Bartholomei de Valle in civitate nostra Portusnaonis . . .“[9]) Ova darovnica (potvrdnica), cara Maksimilijana daje naslućivati, da je Luka de Renaldis stekao neobičnu naklonost carevu za svoje usluge, koje je caru učinio zacijelo u našim krajevima u vrijeme, kad se Maksi-

[6]) Folnesics Hans, Beschreibendes Verzeichnis der illuminierten Handschriften in Österreich. VI. Bd. Dalmatien. Leipzig 1917. VII. Bd. Küstenland, Istrien und Triest. Leipzig 1917. — Ova uvažena zbirka, koja ima prekrasnih faksimila iz brojnih kodeksa-kantuala, daje za spomenute krajeve dobar uvid u ornamentalno (minijaturno i inicijalno) i pisarsko umjeće, koje je vezano s latinskom goticom. Ti rukopisi, goticom pisani iz Hrvatske, pokazuju veću oštrinu, šiljatost i istaknuto prelamanje osnovnih dijelova slova, naprotiv oni Dalmacije, pod utjecajem Italije, pokazuju u duktusu mnogo blaži conspectus i manje je markirana oštrina i uglatost gotičkih slova. Ovo je tipično i za graduale zagrebačke univ. biblijoteke.

[7]) U rukopisu, fol. 129 i dalje je misa: In die palmarum. Kod toga ima bilješka, na mjestu, kad ima početi procesija, pa se kaže: „Postea duo f r a t r e s ramos f r a t r i b u s in locis suis manentibus distribuantur“. Tako u misi: In coena domini fol. 153 i dalje: Post mundaciacionem altarium, hora competenti facto signo cum tabula c o n u e n i u n t f r a t r e s ad faciendum mandatum“. Na veliku subotu, bilješka: „et alii f r a t r e s stant erecti“.

[8]) Šišić, F.: Pregled povijesti hrvatskoga naroda. Zagreb, 1916. str. 144—145.

[9]) Isprava je izdana 1499., jer na drugom isječku isprave stoji u posljednjem redu ovo nekoliko riječi, iz kojih se može konstruisati formula datuma: „. . . gesimo nono, regni uero nostri Romani,“ što ih valja nadopuniti: (millesimo quadringentesimo nonagesimo nono), jer je Maksimilijan vladao od 1493—1519. Odje je isprava izdana ne kaže se ništa, t. j. nije sačuvan dotični dio isprave.

milijan otimao za krunu ugarsko-hrvatskih vladara.[10]) Osim toga je ova slučajnost, da je ta isprava poslužila, u jedno vrijeme, vrlo udaljeno od početne djelujuće pravne snage, za popravak ovoga kodeksa, jasan znak, da je taj kodeks bio u nekoj blizini i vezi mjestu njezinoga čuvanja. To je mogao biti Krk ili Pordenone. Jedno i drugo mjesto još nije time sigurno ušlo u hipotezu, po kojoj bi se moglo zaključivati, da je u jednome od njih i morao nastati ovaj kodeks. Svakako nije isključena mogućnost, a paleografijski kriteriji kažu, da se i zona postanka toga rukopisa ne prostire daleko od spomenutih mjesta.

Ortografija ovih triju fragmenata je identična, i ona upućuje i na isto vrijeme, kao što i na isti teritorij svoga postanka. Ona ima u sva tri dijela identične značajke sredovječne latinštine, i to onakove, koja je svojstvena krajevima, koji stoje u uskoj vezi s Italijom. To je napose ona degenerirana latinština, koja se nije, uza svu svoju tradiciju, umjela oduprijeti elementima romaniz:ranja, zapravo italijaniziranja.

Na svakom foliju u sva tri fragmenta, opaža se isti raspored teksta i linijskoga sistema, na kojemu je provedena koralna notacija. Redovno ima (napose kad nema većih bilježaka), šest linijskih notnih skupina, a izmedju njih nalazi se prostor, jednake veličine, na kojemu se nalazi ispisan tekst. Note se nalaze na četverolinijskom sistemu, kvadratastoga oblika, i pokazuju već sasvim razvijen diastematični sistem notiranja i izražavanja melodije pomoću dvaju ključeva (C i F). Ti ključevi proistekavši iz slova, imaju oblik, koji je svojstven rukopisima kasnoga srednjega vijeka, i koji su konačno uzeti u moderna izdanja gregorijanskoga pijeva. Za ključ C uzima dvije kvadrataste note spojene tankim potezom, u vertikalnom stavu, i to tako da je pravac ujedno i oznaka tona c, koji dolazi na dotičnoj liniji, kroz koju prolazi spojna crtica. Crtica, što spaja ove dvije kvadrataste note je s lijeve strane, dok kod ključa F ona je s desne, a pred ovim okrenutim oblikom ključa C još je jedna nota caudata, u sredini i na liniji, na kojoj stoji ta nota caudata, je mjesto za ton f. Note, ključevi i custosi jesu crnim atramentom ispisani, jednako kao što i sav tekst, osim inicijala. Time je pisar polučio živost utiska, koji je ovakav folio sa crvenom i crnom bojom nota i linija, te žućkasto-bijelom bojom pergamene postizavao. K tome dolaze i mali inicijali, i oni se u svim verzovima liturgijskog teksta izmijenjuju, plavi s crvenim ukrasima i crveni s plavima. Nema stranice, na kojoj ne bi bilo po nekoliko ovakovih malih inicijala. Sve linije su jednako obojene (crveno). Notacija pokazuje jednu izvanrednu solidnu tradiciju u transkripciji iz uzora, koji je bio vjeran rimskom gregorijanskom pijevu. Stari custos vjerno prati sve linije u čitavom kodeksu.

Na temelju naučnih istraživanja moglo je doista ući za gregorijanski pijev u Motu proprio od 22. Nov. 1903. nr. 3, »... qui Ecclesiae (sc. cantus gregorianus) Romanae proprius cantus est, quem unice a patribus hereditate accepit c a u t i s s i m e i n s u i s c o d i c i b u s d e c u r s u aetatum custodivit.« I doista, kad se usporedi jedan ovakav kodeks iz XIV. stoljeća s modernim izdanjem Rimskoga Graduala (mislim ovdje na vatikansko izdanje iz g. 1908.[11]) vidi se, koliko se unatoč tolikom prepisivanju od nekoliko stoljeća unatrag sačuvala osnovna linija svih melodija introita, graduala, offertoria, communia, Alleluja i nekih Hymnusa tako savršeno, kao da su to bila tek nekolika prepisivanja. No kad se zna, kako je prije XV. st. (kad tek nastupa jedno bezglavo otstupanje od tradicije, za koju je neshvatljivo, da se nije baš iznašašćem štampe mogla tek prvo učvrstiti), filijacija pojedinih rukopisa ostale liturgijske literature stajala u opasnosti iskrivljivanjem i samovoljom mnogih naobrazovanih i poluobrazovanih prepisivača, onda nam izilazi ovakav uzorni kodeks kao nekim čudom očuvan od svih tih opasnosti, koje su često iznakazile tekstove tako strašno, da ih je bilo jedva prepoznati u poredjivanju sa njihovim ishodnim tekstom.

(Svršit će se.)

[10]) Valja upozoriti i na tu činjenicu, da je Luka de Renaldis bio s otoka Krka, dakle s područja, na kojemu su knezovi Frankopani imali vlast, a po tom i utjecaj politički. Ta grana Frankopana pristajala je uz Maksimilijana.

[11]) Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae de Tempore et de Sanctis SS. D. N. Pii X. pontificis restitutum et editum. Romae. 1908.

Narodna pjesma.

Ludvík Kuba — Praha-Karlin.

(Svršetak.)

Pjesmom kao zlatom olovkom rubio je puk od vajkada zid svakidanjega života. Pjesma mu je bila u ovom stanju sve: vjera, filozofija, moralka, škola, kazalište, sijelo, politički forum, knjiga, časopis, sveučilište, enciklopedija, duševni alkohol — uopće najbolji prijatelj i dobročinac.

To je ono prastanje čovjeka s probudenom kulturnom potrebom, kad je producent zajedno i konsument, kad obojica tvore jednu jedinu osobu, jedan molekil sastavljen iz dva do sada nerazdijeljena atoma.

U to doba radi narod sve, radi od sebe i za sebe. Njegov naime rad imade naprosto značaj subjektivan.

Radi toga mora biti njegova pjesma plaha, stidljiva, ćudoredna.

*

Dakako mi se začuđeni pitamo: „Otkuda ona ljepolikost svega, što narod od pradavnine tvori? Otkuda se naučio jedinstvenom stilu, koji dosljedno proniče sav rad, kako to vidimo na pr. i na najstarijim iskopinama? Kako je to moguće, kad je tvorio sve iz sebe, to jest: kad su njegovi pogledi kao stvaratelja bili upravljeni unutra, u vlastitu nutrinju?

Tu stojimo opet pred velikom tajnom narodne pjesme.

Narod stvara gonjen nagonom t. j. po zapovijedi svoga srca, čiji biološki uvjeti ne samo probuđuju težnju za harmonijom, nego ju snabdijevaju podobnošću, da može izvesti harmoniju i udovoljiti svojoj težnji.

Što nikne iz srca, jest cvijet. Mora biti cvijet. Pa kako ruže i ljiljani ne idu u školu, ne čitaju estetskih rasprava a ipak zadivljuju sve, tako i pjesma. Nije to čudo, nego jedina mogućnost, pače nužda pod stalnim biološkim uvjetima. Nije cvijeće krivo, što je krasno, nije krivo, što začarava. Ono to po svoj prilici ni namjerava, ono si nije toga ni svijesno. Cvate od sebe i za sebe, ono je baš tako subjektivno kao i narodna pjesma; ono bi jamačno izbjeglo našim pogledima i sakrilo se kao i pjesma kad bi moglo, kad ne bi korenje raslo u zemlji.

To je dakle bit narodne pjesme: prirodni i nesvojevoljni cvijet srca prostog puka, krasan sam od sebe i za sebe.

Sad će biti moguće pokušati, da se stvori definicija narodne pjesme.

Za praktičku porabu dostajat će ovo: Narodna pjesma je anonimna tvorevina literaturno-glazbena prvotnoga značaja i domaćeg podrijetla, što se širi usmenim predavanjem.

Ova oznaka sadržavajući izvanja svojstva je dakako potpuno površna, ali ipak dobra.

Imade pisaca, koji ne smatraju anonimnost nužnom, pače koji u njoj vide samo zlo, radi kojega trpi proučavanje pjesme. Njihov je ideal znati ne samo imena dotičnih autora, nego i imena njihovih roditelja, znati njihov imutak, njihove kućne brojeve itd. Oni su sretni ako im je uspjelo da u jednom ili u dva slučaja između hiljadu — kako ono misle — ustanove paternitet. Oni su uvjereni, da bi ta tajna narodne pjesme bila otkrivena, kad bi se mogao sabrati podrobni biografski materijal svih ljudi, koje prilike označuju za autore. Zasada su svi ovakovi slučajevi — u koliko hoće tko da im vjeruje — tako dragocjene iznimke u literaturama uopće, da — po poznatoj rečenici — samo potvrđuju pravilo.

Anonimnost jest i ostat će važnim znakom narodne pjesme, jer ona je izvanjski učinak jednog od najvažnijih svojstava narodne tvorbe: njenog kolektivnog značaja, kojim se načelno razlikuje od individualiziranog umjeća školskog, gdje autor i njegovo djelo tvori posebnu jedinicu. Puk je vazda stvarao zajednički, pojedinac je dragovoljno utapao svoje ime u cjelini, ako pretpostavljamo, da je pjesma vazda tvorevina pojedinca, što se ne može uvijek tvrditi. Sve da se slučajno i ustanovi koje ime, ne bi to ništa značilo. Jer su ovi autori dali ne samo svoje ime nego i svoju umjetničku osebinu u žar svenarodne umjetnosti. Tu je svaki radio nesebično uz samozataju samoga sebe za sve i u duhu svih prema načelu idealnoga — u drugom pogledu dakako teško provedivog — komunizma. Odatle se vidi, da ideal umjetnički, kako ga proglašuju moderni komunisti, nije pogrješan,

nego je samo zakasnio. Oni griješe u tom, što nisu uočili, da je taj ideal bio već davno ostvaren i da više nije moguć, jer je ljudski rod u većem dijelu već prošao onu fazu razvoja, kada je kolektivna — neosobna — umjetnost bila moguća, što ću malo kasnije pokazati i dokazati. To je tek znak smetenosti i zbrke našeg modernog doba, kad hoće anonimnost narinuti školanoj umjetnosti a oduzeti ju pučkoj umjetnosti.

Uostalom nitko nije podoban da oduzme anonimnost narodnoj pjesmi, jer je ogromna. Konačno, bile su glave pojedinaca, u kojima je kao u svjetioniku bljesnula genijalna misao. Naša je dužnost blagosivljati one sretne pojedince, kojima je bilo dano da obdare narod biserom iz dubina vječnosti — umjetnost ne dolazi od druguda — a ništa više. Oblak anonimnosti čini ih samo većima. Odabrali su si plašt zaboravi; nemojmo ga otkrivati. I Jehova si je odabrao oblik maglovitog oblaka, kad je vodio svoj izabrani narod. A zadaća narodne pjesme nije sada i nije bila nikad drukčija.

Varaju se, koji misle, da će podrobnim navodima osobnima i mjestopisnima učiniti veliku službu proučavanju narodne pjesme. Ovakovi navodi mogu biti zanimljivi, mogu imati orientacionu vrijednost. No proučavati se mora pjesma sama i vanjski utjecaj na nju. Domišljatost pjesme mora izvirati iz nje same.

*

Pokušat ćemo drugu izmjeru, koja bi išla u dubinu.

Narodna pjesma je glazbeno-literarna kultura analfabetizma.

Izraz „kultura analfabetizma" zvuči doduše paradoksno, jer se analfabetizam smatra za opreku kulturi u općenitom smislu. Nu potrebno je da priviknemo na misao, da je i barbarstvo ili „analfabetizam" kultura, dakako danas pravedno još neocijenjena. Samo što ima drugi karakter i drugi smjer, jest opreka kulturi, kako se obično shvaća, ova ide odozgo dolje, dok ona ide odozdo gore. Ova je svojina bogatih i obrazovanih, ona izlazi iz puka.

Potrebno je, da se obazremo na jednu i drugu.

Kulturu u običnom smislu predstavlja knjiga ili škola, nju karakterizira potpuno oživotvorenje načela o diobi posla, jer samo ovo načelo zajamčuje mogućnost i usavršenje proizvodnje. To se zove napredak, a u koliko se tiče usavršenih proizvoda, i jest.

Kultura analfabetizma ne pozna škole ni knjige, a označuje ju nastojanje, da pojedinac bude podoban u svemu si sam kod kuće pomoći. To očito smeta usavršenju proizvoda te je zapreka napretku — u koliko se tiče same stvari.

Dakako drukčije je, ako gledamo na osobnost i na čovjeka.

Tu vidimo, da je kulturan čovjek proizvoditelj samo u jednom pogledu, dok je u svakom drugom pogledu trošitelj, dok je nekulturan čovjek — teoretički govoreći — proizvoditelj u svakom pogledu. Razvoj onog prvog je jednostran, razvoj drugoga je svestran, simetrički, harmonički. U našem slučaju, u koliko se tiče narodne pjesme, vidimo kulturnog čovjeka, koji traži u knjigama ili koji sluša u koncertnim dvoranama, dok analfabet nosi sve u glavi i u srcu, te ima vazda u pripremi misao, kiticu, pjesmu. Mi se moramo čuditi ogromnim skladištima njegova duševnoga blaga i umjetničkim načinima, kojima se znade izražavati.

Ovaj jednostavan shematički opis ne će izgubiti ništa od svoje vrijednosti, ako svojevoljno priznam, da — kao što nije nijedna potpuna izolacija na svijetu moguća — da i ove dvije oprečne kulture nijesu bile nikada jedna drugoj posve tuđe, pače da su u svako doba bile u uzajamnom odnošaju, koji je odnošaj dakako bio ponajviše takmenje ili barem trvenje. One su postupale posve po uzoru zaraćenih neprijatelja, koji se ne ustručavaju oponašati svog takmaca, ako u tom oponašanju vide svoju korist. O takmenju njihovu može se govoriti i onda, ako se na oko čuvala prijateljska forma, pače i onda, kada se — kao što sada u moderno doba — spoj obiju kultura načelno smatra ciljem velikog narodnog umjeća. I onda je to u bitnosti borba, u kojoj slabiji pada, t. j. kultura analfabetizma. Mora. To je njegova sudbina, koja se ukloniti ne da.

U našem slučaju je to pjesma, koja konačno izgiba u zagrljaju protivne strane, ma da ju ne znam kako srdačno pritište na svoje grudi. Čim je prevladala škola i knjiga, postaje pjesma suvišnom, pomalo uzmiče napuštajući svoju ulogu drugim elementima.

Nekadanji njeni klienti niti je odviše ne žale. U njihovoj duši zbila se velika promjena. Kao što su navikli sve drugo kupovati za novac, navikli su i duševne užitke na-

bavljati za novac. Davaju si drugima slagati i komponovati pjesme, a za ulazninu mogu da čuju koga hoće. Iznevjeriše se svojoj dobrotvorci, rastaju se s njome posve hladno, da to upravo dira.

* * *

Prevrat, koji je na ovaj način u nutrinji puka nastao, je ogroman. Ne ćuti se direktno samo zato, što se zbiva postepeno. Inače bi naličio katastrofi, što u istinu i jest. Ne kanim nijekati uspjehe, što ih novo doba donosi, a koji su izvana i materijalno veliki. Da li su ti uspjesi i iznutra dragocjeni, ne znam. Znam samo da tako mora biti, da protiv toga nema lijeka. A znam dalje, da puk prestaje na taj način biti pjesnikom, skladateljem, umjetnikom. To znači, da mana umjetnosti, koja se prije u njemu rađala i koja ga je istodobno hranila, dolazi sada iz izvanjskoga svijeta, te da tek škropi njegovo uho kao ugodna kišica, koja brzo usahne. A to znači još mnogo više, naime gubitak svetih časova, koje je duša u uznesenju proživljavala, kad je umjetnički tvorila. Ta umjetničko stvaranje nije no svetak duše i srca, kad ono postaje svemogućim čarobnjakom. Duša naroda i srce lišeno je čarobnih krila, pomoću kojih se moglo osloboditi iz okova svakidašnjosti i poletjeti u visoke nadzemaljske krajeve, promatrati sve prozirnom prizmom ljepote, koja je sve obrubila okrajkom duginih boja i sakrila tako tvrdu konturu materijalnosti. One svete časove mogao si je puk ponavljati, kad ga je god srce pozvalo na pijev, jer nije pjevao inače nego u uzbuđenom stanju duše, koja se sprema na tvorbu.

Ovoga dara Božjega lišen je puk zauvijek. U tom pogledu je prestanak pjesme strašna katastrofa, — dakako neuklonjiva.

Mnogi misle, da se neodvrativom događaju dade opirati. Nikako. Nije moguće ni zatezati proces. Jer uzroci njegovi jesu elementarni. Moguće je samo pjesmu hvatati — u koliko nije već iščezla. To se može sada činiti — Bogu hvala — nesamo suhim zapisivanjem, nego i fonografom. Najbolje na oba načina. Oba bo načina imadu svoje prednosti. Zapis perom ima tu prednost, da može podnesti beskonačno mnoštvo građe, koja se dade lako čuvati i iz koje se lako radi. Fonograf je u tom pogledu s posve tehničkih razloga odviše ograničen i nespretan. Ono, što je obrađeno u jednoj štampanoj knjizi, tražilo bi cijelu dvoranu za fonografske bilješke. Ako je kod notnog zapisa teško steći pravo i prirođeno raspoloženje pjevača, kod fonografa je upravo nemoguće, kad puk mora u fonografski lijevak pjesmu upravo lijevati. Mnogo znači i ova okolnost, da je sabirač narodnih pjesama bilježeći pjesmu, pjesmu potpuno ili djelomice proučio, što kod fonografa može biti tek pripadno. Fonograf imade dakako tu neprocjenivu i ničim nenaplativu dobru stranu, što pruža posve vjerni odraz zbiljnosti, dakle jakost glasa, način pjevanja pjevačeva — da tako kažem — njegovu zvukovnu fotografiju. Podrobnosti i sjene; što mora da sabiratelju čestoput izmaknu, ovdje ne mogu umaći. Oba se dakle načina međusobno popunjuju, za oboje treba da se svaki narod za vremena valjano pobrine.

Vrijednost obih zapisa velika je. Jednako pružaju sliku prošlosti, koja se više neće vratiti, jednako donose obilje kulturnog užitka.

Da bi na njihovu osnovu umjetnim gajenjem pjesme bio moguć povrat u prvobitno stanje, je dakako posve nemoguće. Bilina ne će rasti dolje, imajući korenje gore. Uostalom o korenju se ovdje ne može u opće govoriti. Umjetno gajenje narodne pjesme nije drugo nego muzealna rekonstrukcija mrtvih sastavina, što dakako imade također svoju vrijednost, svoje značenje.

* * *

Sad dolazimo do posljednjeg dokaza, da je narodna pjesma u prvobitnom svom stanju živo biće: jer imade tijelo i dušu.

Tijelo je napjev, duša je riječ.

Tijelo, sastavljeno iz tkiva glazbenoga, što nestaje, što je podloženo promjenama, kvarenju i propasti, ostaje nama — u koliko je u posljednjem svom obliku u vrijeme zahvaćeno — samo kao ukočena balzamovana lješina. Glazba je elemenat vremena, prolazan.

Riječ pak, pismom sačuvana, je ista kao i pjevana. Ostala je nepokvarena, te živi svojim posmrtnim životom nesmetano dalje. Ona je neprolazna. Ona će ostati do konca. Za uvijek . . .

„Veselenje“ i „nabràjanje“ u Blatu na otoku Korčuli.

Niko Kalogjerà — Split.

(Svršetak.)

2. Nabràjanje.

Danas se sve to više gubi običaj nabràjanja, kao i drugi pogrebni običaji, pa zato neka im u ovoj radnji ostane uspomena. U Blatu ne kažu naricati nego nabrajati. Plaćenih narikuša nije bilo, nego prijateljica prijateljici, rodbina svojti i rodjacima običavala je nabrajati. U crkvi se ne bi nabrajalo ni putem, nego u kući i na grobištu. Pučko je staro vjerovanje, da ima dobrih i zlih mrtvaca. Dobri mrtvaci se ustaju i idu po noći oko crkvica ili oko kuće s gorućim svjećicama. To se drži za dobar znak. Oni nikomu ne čine zla ni štete. Zle mrtvace puk naziva „tenjac“ i boji se ih vrlo. Tenjac je uzrok grädu i krupi i svim nesrećama u mjestu. Kad putem „trči“, psi neugodno zavijaju. Tenjac čini velike štete polju, kućama i ljudima. Da to spriječe, nekoliko odvažnih ljudi došlo bi noću u grobište, otvorili grob i presjekli tenjcu žile ispod koljena ili još dok bi mrtav ležao na odru.

Na sprovod se kupi svojta kako obično. Ako je pokojnik bio bratim, dolazi mu bratovština, isto tako ženskoj, ako je bila sestrima. Kad svrši sprovod, prijatelji i rodbina doprate obitelj pokojnika do kuće. Tu ih se počasti sa „mindulima“ (bajame), suhim smokvama, kruhom i rakijom. Za osam dana iza sprovoda moli se u kući pokojnika svaku veče krunica. Oče naš i Slava Ocu se recitira, a Zdrave Marije[1]) ovako pjevaju:

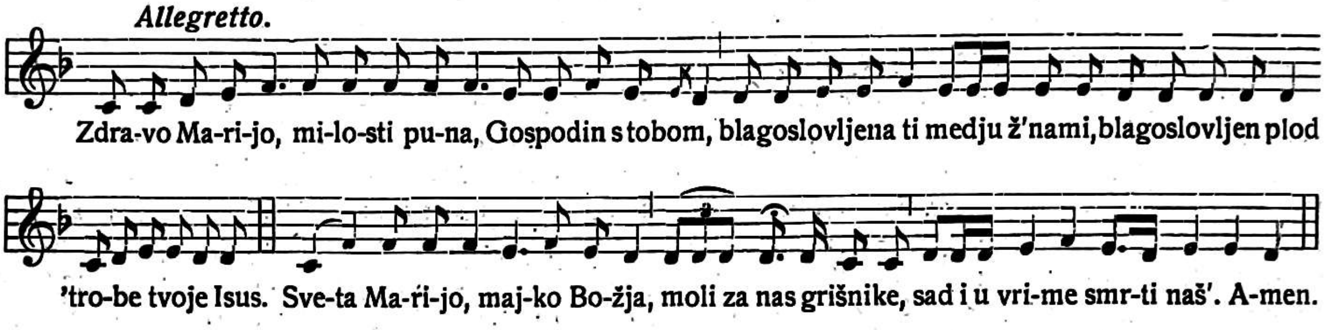

Nabràjanje ili kukanje se tugaljivo recitira. (Kćer n. pr. mrtvog oca):

Dobro jutro bili dvori,
Kako ste mi razrušeni,
A od mojih roditelji!
Johi ćaće, dragi mili,
Komu si nas ostavio,
A komu li naručio![2])
Jo sirote ove tvoje
Ko će ti ih vižbovati,[3])
Ko će na njih pogledati?
Sad podigni glavu tvoju
I pogledaj majku tvoju.
Johi pusti trudi tvoji
Već će biti razrušeni.

Johi sele, draga moja,
Što se ovdi ne pridružiš,
Oca tvoga ne izljubiš,
Kega nikad vidit ne ćeš,
Nego ona črna zemlja,
Ona će ga razrušiti
I u malo[4]) obratiti.
Johi majko, mila moja,
Mi ćemo sad razumiti,
Što je oca izgubiti.
Najedno se braćo moja
Izljubite oca svoga,
Jer ga vidit već nećete!

Žena n. pr. nariče ovako za mužem:

Johi druže, dragi mili,
I ja ću sad razumiti
Što je tebe izgubiti.
I ja ću se obazriti
Otkud ćeš mi dohoditi.

Johi žarko sunce moje
Koje mi je isticalo,
Već mi ne će isticati,
Nego mi je već zapalo,
Niti će me ogrijati.

Kad zvono medjutim zvoni:

Evo ovo zvono zvoni,
U srce me kosa kosi,
Jerbo ovi bili dvori
Ostat će mi bidnoj pusti.
A prez tebe sunce moje!

---

[1]) Ovako se pjeva krunica i u ostalim prigodama.
[2]) Naručiti, poručiti = starosl. izraz povjeriti.
[3]) Vižbovati = nadzirati i uputiti.
[4]) I u malo ... = u bijedno stanje.

Kad dižu mrtvaca s postelje:

Johi druže, dragi mili,
Ovi cjelov, ki ti davam,
Odnesi ga sinu momu,
I pozdravi majku tvoju.
Otkad sam ga otpravila,
Još ga nisam pozdravila,
Neg po tebi sega jutra.
Jo sokoli, sini moji,
Najedno se svi skupite
Oca vašeg izljubite!

Majka kćer nabraja ovako:

Johi Frane, ćerce moja,
Narešena, nakićena,
Kako da si domovljena!
Johi lipa mladost tvoja,
Jo studena lica tvoja
Kako su ti ćerce moja!
Sad podigni glavu tvoju
I, pogledaj majku svoju
Ćerce tužnu i žalostnu!

Ako umre malo dijete, koje nije došlo na dobu razuma, zovu ga „andjel". — I njega majka nabraja:

O moj sinko, dušo moja,
Ovi cjelov ki ti davam
Odnesi ga bratu tvomu,
A moj sinko, sinu momu!
Ovi cvitak ki ti davam
Sad ga dili dušo moja.[5])
Ma te puno sinko molim
Da me nemoj ucviliti
Ni u velih ni u malih
Ni u mojih roditeljih![6])

Kad dodju s mrcem u mrtvicu:

Dobro jutro bili dvori
Lipo li ste narešeni,
Svakim cvičem nakićeni;
A s našima roditeljim
I s velima i s malima![7])

Kad izadju iz grobišta:

A kad dodjem bidna doma
Pitat će me majka moja,
Da di sam te ostavila,
Johi sele mladost tvoja
Ko će ti je uživati?
Ova sele črna zemlja.
Johi teški boli tvoji
A kroz ovo malo doba
Te nam nisi prebolila.
Al bi naše neuminstvo
Al bi sele Božja volja
Da te digne selo moja!

Iza kako svećenik na grobištu dade odriješenje, tad bratimi počinju pjevati uobičajnu u Dalmaciji pjesmu: „Braćo brata (sestru) požalimo ovim napjevom:

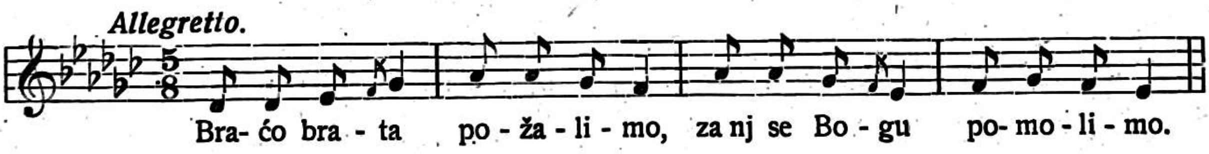

Ne će biti suvišno, da ovdje iznesem i način pjevanja „Dies irae", kako ga je pučko uho preinačilo:

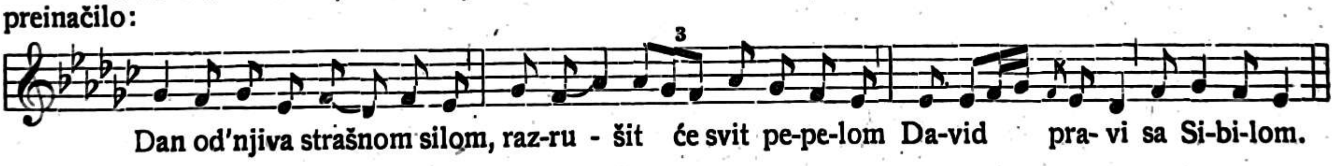

„Stabat Mater" od Jos. B. Foerstera.

(Pred prvu zagrebačku izvedbu.)

Dr. Josip Andrić — Zagreb.

Među najljepše crkvene sekvence srednjeg vijeka treba bez sumnje ubrojiti „Stabat Mater". Mnogi su stari i noviji komponisti nastojali i pokušali dati toj divnoj pjesmi svoj muzički izražaj zaneseni njenom ljepotom i njenim neodoljivim sadržajem. I u češkoj glazbi proslavio se jedan od najvećih njenih glazbenih velikana — Antun Dvořák — baš glazbom svoga „Stabat Mater" (1876.), te možemo reći, da mu se baš po tom veličanstvenom djelu digla prava njegova slava i da mu je to djelo ostalo najljepše od sve one množine kompozicijâ, što ih je stvorio. No petnaest godina kasnije

[5]) Majka mu stavlja na prsi kitu cvijeća, da je razdijeli s andjelima.
[6]) Majka moli dijete, da je ne ucvili ni u velih ni u malih, ni u njezinih roditeljih. To znači, da ne zove sobom ostale žive, jer je pučko vjerovanje, da „andjeli" prouzrokuju u kući još koju smrt.
[7]) I s velima i s malima = s odraslim mrtvima i s djecom.

dolazi drugi veliki češki glazbenik, nasljednik Dvořákove i Smetanine muzičke tradicije — Jos. B. Foerster — te stvara svoj „Stabat Mater" (1891./2.), djelo, koje svojom glazbenom ljepotom dostiže Dvořákovo djelo, a svojom ga glazbenom tipičnošću dapače i prestiže. Tri godine iza Foerstera komponirao je brnski komponist Frant. Musil novi „Stabat Mater" (1895.), ali to djelo zaostaje — i za Dvořákovim i za Foersterovim, jer nema te dubine ni izrazitosti, nego pliva u melodijskoj i harmonijskoj paradnosti i muzičkoj konvencijonalnosti. Dvořákov „Stabat Mater" slavan je u cijelom glazbenom svijetu, te je i u Zagrebu prvi put izveden negdje osamdesetih godina. Foersterov „Stabat Mater" je manje ovjenčan slavom, jer nije ni zamišljen ni građen na većim glazbenim efektima, nego se odlikuje čednošću religijoznih i muzičkih osjećaja, a izvodi se kod nas u Hrvatskoj prvi put ovog proljeća na crkvenom koncertu Oratorijskog Zbora. Zato hoću i u ovom članku da upozorim na neke strane tog krasnog Foersterova djela i Foersterove glazbe uopće.

Jos. B. Foerster je jedan od prvih predstavnika češke moderne glazbe. Iza Smetane, Dvořáka i Fibicha preuzima J. B. Foerster glavno mjesto u češkoj glazbi, te stvara najljepša savremena češki glazbena djela i u operi i u simfoniji i u komornoj, vokalnoj, klavirskoj, pa i religijoznoj glazba. Njegovu glazbu karakterizira priprost melodijski i harmonijski izražaj, nježnost i toplina, skromnost i vedrina, realističnost i melankolija. On je muzički lirik, komu treba para tražiti: Češku modernu popijevku je on digao na današnju njenu visinu. No on je i najjači glazbeni dramatik iza Smetane i Fibicha: stvorio je češku realističnu glazbenu dramu. On je reformator vokalne češke glazbe: njegovi zborovi su najkrasniji ures češke korske literature. I u simfonijskoj glazbi je stvorio remek-djela moderne češke glazbe: osim drugih simfonijskih djela stvorio je grandijozni simfonijski ciklus „Život", u kojem je najljepša „Uskrsna simfonija" u c-molu (četvrta) i koji se može postaviti uz klasični Smetanin simfonijski ciklus „Moja domovina". A što je najvažnije, Foerster neprestano u svojoj glazbi naginje religijoznosti, religijoznim idejama i religijoznom muzičkom osjećaju i izražaju. U „Uskrsnoj simfoniji" veliča muzički misao Velikog Petka, Golgote, Kristove muke i uskrsnuća. A tako i u njegovoj vokalnoj, opernoj i melodramatskoj glazbi dolazi religijozni momenat do jakog izražaja, te upravo opažaš, kako Foerster svu svoju glazbu hoće da prožme religijoznim naziranjem na život i na umjetnost. U tome mu je „Stabat Mater" osnovni credo, a „Uskrsna simfonija" je najsavršenije njegovo djelo uopće. Blizinu tih dvaju djela i njihovu unutarnju srodnost označuje možda posve slučajno i njihova oznaka opusa: „Uskrsna simfonija" nosi oznaku op. 54., a „Stabat Mater" op. 56., makar da je „Uskrsna simfonija" nastala punih 13 godina poslije „Stabat Mater", a razlog takvoj oznaci je u tom, što je „Stabat Mater" tek g. 1908., dakle nakon „Uskrsne simfonije", definitivno prerađen onako, kakav je danas.

U dobi Kristovih godina pristupa Foerster komponiranju svoga „Stabat Mater"[1]), koji se već na prvi pogled odlikuje tim, što nije formalno građen po uzoru starijih djela, komponovanih na taj tekst, nego posve po modernom shvaćanju. Dok su naime starije kompozicije ove crkvene sekvence građene na samostalnim brojevima, odlomcima, te je tako cijela pjesma bila razbijena (tako i Dvořákov „Stabat Mater"), Foerster je komponovao cijeli „Stabat Mater" kao jedinstvenu kompoziciju, koja bez prekida ide od početka do kraja. To je jedinstveno djelo sa svojom neprekidnom unutarnjom gradacijom, koja bez običajne razvučenosti i isprekidanosti kao jednim dahom ide k svojoj kulminaciji i završetku. Djelo je prvobitno komponovano za mješoviti zbor uz pratnju orgulja, a tek 1908. god. je pratnja orgulja zamijenjena orkestrom.

Cijela pjesma se sadržajno dijeli u tri odsjeka: u prvom je promatranje Majke Božje, koja stojeći uz križ Sina svoga trpi neizrecive boli, u drugom je molitva Majci Božjoj, da možemo i mi grješnici dijeliti s njome bol i žalost njenu, a u trećem dijelu je molitva Kristu, da nam po Majci Svojoj dade iza smrti dovinuti se palme pobjede i rajske slave. Te sadržajne raščlanjenosti drži se u glavnom glazbena gradnja ovog Foersterovog djela, iako već po karakteru sekvence nije mogao izbjeći i detaljnijoj muzičkoj raščlanjenosti.

Glavni motiv prvoga dijela je ovaj:

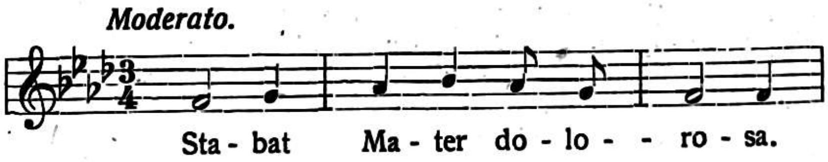

U divnoj melodijskoj, harmonijskoj i modulacijskoj gradaciji buja glazba, koja raste iz tog motiva te se obavija divnim muzičkim velom, da se kroza nj — kad tekst spominje, kako je Krist ispustio dušu, — ozovu mukli basovi orgulja (orkestra) kao daleki plač čovječanstva, koji se odmah javi u pianissimu te u unisonu nestaje u daljini ostavljajući za sobom žalobni akord klarinetâ i flaute s dubokim basom . . .

Glavni motiv drugog dijela je izveden od glavnog motiva prvog dijela:

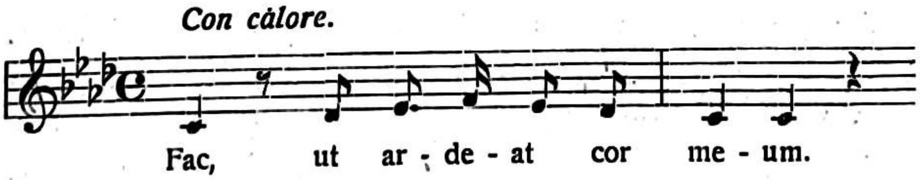

Bujna izmjena vokalnih glasova i punina instrumentalne pratnje mekoga As-dura prelazi u odlomak „Sancta Mater, istud agas . . ."), što ga a capella pjeva najprije muški, zatim ženski zbor, te se taj divni molitveni ugođaj prelijeva dalje preko glazbe cijelog ovog dijela, prekidane modulacijskim promjenama te nošene instrumentalnim karakterističnim figuracijama do najvišeg stepena izražajne snage.

[1]) I Dvořák je samo nešto stariji, u 35. godini, komponovao svoj „Stabat Mater".

Glazba trećeg dijela raste iz priprostog, gotovo recitativnog vokalnog pletiva brzo do zanosnog završetka sa snažnim motivom:

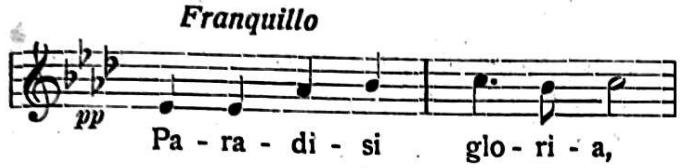

gdje sve sja u najvišoj kulminaciji glazbe. Sa jednim jedinim „Amen“ svršava ovo djelo u jasnom, preobraženom F-duru ostavljajući u duši slušatelja dubok, snažan dojam, kao kad se kroz tešku atmosferu probiješ do vedrine i sunčanog sjaja...

U toj glazbi pokazuje se sva umjetnička karakteristika i snaga J. B. Foerstera: kao sinu tradicijonalne kantorske familije na dnu duše su mu religijozni tonovi i religijozno osjećanje. Odatle je umjetnički izraslo i ovo djelo. Odatle je njegova sklonost k religijskim momentima života, koja se očituje kroz svu njegovu umjetnost do „Uskrsne simfonije“ i do „Triju molitava“ najnovije njegove muzičke tvorbe. I dok ostali češki savremeni glazbeni modernisti Suk, Novák, Janáček, Ostrčil, Jirák, Křička i drugi traže svoj umjetnički oslon u problemima, što nas u vanjskom svijetu okružuju te se iz njega uvlače i uznemiruju našu duševnost, dotle Foerster nalazi bit svoje umjetnosti u religijskoj jezgri života, od koje dolazi k nama sa svojom glazbom te se opet i opet k njoj vraća. Zato zaslužuje, da ga upoznamo i da dostojno poštovanje iskažemo toj njegovoj umjetnosti, pa moramo biti zahvalni Oratorijskom Zboru, što će nam evo izvesti njegov „Stabat Mater“. A iza toga čekamo, da se i naše kazalište otvori njegovoj dramatskoj umjetnosti, pa i na filharmonijskim koncertima da što prije zasja njegova divna „Uskrsna simfonija“.

Muzičko pismo iz Beograda.

Stari — Beograd.

Muzički život u Beogradu nije u onolikoj meri i onako razvijen kako bi trebalo da bude. Zbog toga bi se o merama za popravku ovoga stanja dalo na dugačko pisati. Ali, kako mi to nije namera, niti je to u jednom pismu u opšte mogućno, to ću saopćiti samo ono, što se u nas dogadjalo na muzičkom polju od početka ove sezone pa do današnjih dana.

Da počnem sa našom operom. U 9. broju „Muzičkog Glasnika“ za prošlu godinu nalazi se iscrpan pregled ustrojstva i plana rada naše opere u početku ove sezone. Po njemu je sastav operske trupe, bez malo, isti kao i prošle sezone. Opera raspolaže repertoarom od 17 dela, od kojih je dobra polovina talijanskih. Ali, koje zapažanje same uprave, a koje javna reč, uticalo je, da je opera počela da stvara sebi izvesan pravac i sistem u repertoaru. To je, valjada, i bio razlog da za ovogodišnju sezonu nije projektovana ni jedna talijanska opera. Kao novinu imali smo Smetaninu „Prodanu Nevestu“, koja je izvedena krajem oktobra prošle godine u vrlo dobroj režiji i opremi. G. Brezovšek, koji je operu muzički spremao, njome i diriguje. — Posle „Prodane Neveste“, trebala je po projektu, da dodje opera „Manon“, ali se od toga reda odustalo i prišlo se izvornoj operi. Prva po redu je „Vilin veo“ od P. Konjovića. Ova je opera trebala da se izvodi prilikom proslave pedesetgodišnjice Narodnog Pozorišta kao treća predstava, ali kako se zadocnilo sa spremom, to je na njeno mjesto došla „Prodana Nevesta“. Kako nas uveravaju, „Vilin veo“ će se izvoditi 8. februara ove godine. G. Konjović je već nekoliko dana u Beogradu, rukovodi poslednjim probama i dirigovaće lično premijerom. — Posle „Vilinog vela“ doći će opera „Karmen“, za koju se tvrdi da je potpuno spremljena.

Ovde da spomenem da je u ovoj sezoni na našoj operi gostovao znatan broj odabranih solista pevača i pevačica, pa i jedan balet (Froman). O korisnosti ovakvih gostovanja ne treba ovde naročito govoriti, jer to svaki zna.

U ovoj sezoni imali smo samo jedan simfonijski koncerat i to 28. decembra. Njega je izvodio engleski muzičar i kompozitor Mr. T. F. Denhil (Dunhill), profesor muzike, sa celokupnom muzikom naše Kraljeve Garde. Koncerat je održan u Narodnom Pozorištu. Na programu je bila isključivo engleska muzika: Elgar, Wilijams, Denhil i drugi. Orkestar Kraljeve Garde, pod upravom g. Denhila, uspeo je da, i ako za kratko vreme spremanja, iznese pred publiku u dovoljno jasnoj slici engleske kompozicije. Na istom koncertu sudelovali su i braća Jovanovići: Milan-Braca, violinista i Duško kao pratilac svoga brata na klaviru. Milan je ovom prilikom dokazao da je u toku od dve godine, od kada ga nismo čuli, znatno napredovao na svome instrumentu. naročito u pogledu na muzičko shvatanje i izvodjenje.

Od stranih umetnika posetili su Beograd još i Waša Pšihoda, fenomenalni violinista, koji svojom tehnikom zadivljava i profesor Svetislav Stančić, pijanista, koji je svojim sviranjem ostavio u Beogradu vrlo lep utisak. Novembra meseca koncertirao je i Pera Stojanović, violinista.

Bilo je i nekoliko koncerata priredjenih od pojedinih pevača i pevačica, ali ne zaslužuju naročitu pažnju. I soliste naše opere, naročito Rusi, priredjuju s vremena na vreme svoje koncerte u dvorani „Stanković“, i to mahom iz ruske muzičke literature.

Kvartet „Zorko-Braća Slatin“ dao je u ovoj sezoni tri kamermuzička večera. Na poslednjem su sudelovali: gca Dokićeva i g. Rendla. Beogradska muzikalna publika ne neguje kamernu muziku pa i ne poklanja dovoljno pažnje ovim koncertima, a to je šteta.

Prilikom stogodišnjiee Cezara Franka priredjena su dva koncerta iz njegovih kamermuzičkih dela, i to jedan je priredilo „Društvo prijatelja Francuske“ u dvorani „Stanković“ sa konferencijom g. Hristića, a drugi u Narodnom Univerzitetu sa konferencijom g. Milojevića.

Na našem Narodnom Univerzitetu drže se svake večeri predavanja za narod od 6—7 sati Ulaznica je za ta predavanja jedan ili dva dinara od osobe, a celokupan prihod je namenjen podi-

zanju doma siromašnim studentima. U ovoj sezoni održao je i g. Milojević četiri takva predavanja. Kako su neka od ovih predavanja bila spojena i sa koncertnim delom, to je publika, željna muzike, tih večeri ispunila salu. Ovo je jasan dokaz o potrebi narodnih koncerata, gde bi siromašan svet, uz jeftinu ulaznicu, mogao slušati dobru muziku i time sebe muzički vaspitao.

Da završim sa našim pevačkim društvima. Pevačka Družina „Stanković“ stavila je sebi u zadatak da ove sezone, na četiri koncerta, izvede, bez malo, sva vokalna dela St. St. Mokranjca. Družina je obnovila svoj hor i do sada je dala dva koncerta, koji su i moralno i materijalno uspjeli. Na prvom koncertu je održao konferenciju g. P. Kristić o Mokranjcu kao učitelju; na drugom g. Hristić o Mokranjcu kao kompozitoru svetovnih pesama. Na trećem će održati konferenciju g. K. Manojlović o Mokranjcu kao kompozitoru crkvene muzike i na četvrtom g. Milojević o ličnosti St. Mokranjca.

Beogradsko Pevačko Društvo nije u ovoj sezoni još dalo svoj samostalni koncerat.

Akademsko Pevačko Društvo „Obilić“ reorganizovano je pod svojim novim i mladim horovodjom g. Srbuljem i pevalo je kako prilikom svetosavske proslave, tako i na svome koncertu dne 28. januara, vrlo uspelo.

Sitne muzikalne vijesti iz Amerike.

Iz „Musical America“, skupio Vladoje Dukat — Zagreb.

U čemu stoji tajna ljepote zvuka Stradivarijevih gusala? Da li u izboru drveta, u firnisu njegovu ili u općenoj vještačkoj izradbi gusala? O tim se pitanjima vodi diskusija već od g. 1737. t. j. od godine, kad je kremonski majstor kao starac od devedeset i tri godine dovršio posljednje gusle svoje, te iste godine rastavio se sa životom. Sad nam se javlja, da je tu tajnu otkrio jedan majstor guslar (t. j. koji pravi gusle) u New Yorku. Ime mu je Julije D. Horvat — bit će dakle madžarskog podrijetla. Horvat kazuje, da tajna talijanskog guslara ne stoji ni u jednom od navedenih uvjeta, već u tome, kako je preparirano drvo, iz kojega se prave gusle. Njemu da je nakon truda od trideset i pet godina pošlo za rukom pronaći otajstvena sredstva, kojima se služio Stradivari, i on tvrdi, da se zvuk njegovih ni u čem ne razlikuje od zvuka kakvih Stradivarijevih gusala, pa da ni najosjetljiviji slušač — kad mu se isti komad od umjetničke ruke odigra na jednim i na drugim guslama — ne će moći opaziti bilo kakve razlike. Ako američki majstor ima pravo, onda će čuvene kremonske gusle ubuduće imati samo historičku cijenu.

Koje su najljepše melodije na svijetu? Jedan se američki list („Evening Star“) potrudio da riješi to pitanje, složio kanon od deset melodija, koje da se, tvrdi „Evening Star“, odlikuju tolikom milotom napjeva i tako su prirodno građene, da se nijedna nota u njima ne bi mogla preinačiti ili smijeniti. A tih deset melodija jesu:

1. Intermezzo iz Mascagnijeve opere „Cavalleria rusticana“. — 2. „Proljetna pjesma“ od Mendelssohna. — 3. „Divljoj ruži“ (To a wild rose) od Mac Dowella. — 4. Humoreska od Dvořáka. — 5. „Ružičnjak“ (Rosary) od Nevina. — Menuet u G od Beethovena. — 7. „Labud“ od Saint-Saënsa. — 8. „Träumerei“ od Schumanna. — 9. Sekstet iz Donizettijeve opere „Lucia“. — 10. Barkarola iz „Hoffmanovih priča“ od Offenbacha.

Postavljanje takovih i sličnih „kanona“ stvar je skroz subjektivna i zapravo znači isto, kao kad bi tko u bašči od tisuća ruža htio izabrati deset najljepših, no ipak nam gornji kanon može poslužiti kao neko mjerilo za stepen muzikalnog ukusa jednog dijela američke publike.

Erich Korngold, skladatelj opere „Mrtvi grad“, za koju je njemačka štampa, koliko je u vezi s bečkom „Neue freie Presse“ (otac je skladateljev bio dugogodišnji muzikalni kritik toga bečkog lista) udarila u bučne talambase, napisao je također simfoničku uverturu „Sursum corda“, koje natpis su Englezi preveli: Dignite srca uvis. Uvertura je ove jeseni bila izvedena u jednom koncertu Filharmonije u New Yorku i doživjela je potpuni neuspjeh. Jedan je zlobni kritik primijetio, da bi se ona zapravo morala prozvati: Bacite pete uvis. Čini se dakle, da utjecaj muzikalnog referenta „Neue freie Presse“ ne seže preko Atlantskog oceana.

Sad i New York imade svoj gudalački kvartet („The New York String Quartet“). Osnovao ga je g. 1919. Ralph Pulitzer. Članovi kvarteta zovu se: Ottokar Čádek (prve gusle), Jaroslav Šiškovský (druge gusle), Ludvik Schwab (viola) i Bedřich Váška (čelo). Kako se razabire po imenima, pravi Amerićani, no američke novine čedno dodaju, da su sva četiri umjetnika „čeŝkoslovačkog podrijetla“. Kvartet je u oktobru 1922. s uspjehom priredio koncert u Chicagu, gdje su prvi put izveli neke kompozicije Vitězslava Nováka (D moll i Op. 35.). Novákove su se skladbe vrlo dopale. Kritika ističe, da glazba njegova imade topline i žara iskrenog romanticizma, a mnoge epizode da se odlikuju harmoničkim obiljem.

Umrla je (u Parizu; 27. X. 1922.) Rita Fornia, mezzo-sopran, dugogodišnji član Metropolitanske Opere u New Yorku. Porodičnim se imenom zvala Rita Newman, a rodila se g. 1878. u San Francisku. Njeno pozorišno ime napravljeno je od imena njezine domovine (Cali-fornia). Izučivši pjevanje kod gđe. Nicklass-Kempner u Berlinu, djelovala je više godina kao koloraturna pjevačica u različnim kazalištima njemačkim, no uvidjevši, da joj koloratura ne prija, postade učenicom poljskog umjetnika Jean de Reszké, te g. 1906. nastupi prvi put u New Yorku kao Suzuki u „Madame Butterfly“. S vremenom postade stalni član Opere u New Yorku. Njezin repertoar bijaše vrlo velik i obuhvaćao je sve uloge mezzo-soprana i mnoge uloge soprana u modernim operama. Istakla se kao Leonora u „Trovatoru“, kao Margareta u „Faustu“ i kao Suzuki u „Madame Butterfly“. Smrt je njena nastupila nenadano i američki glazbeni krugovi uvelike žale za njom.

Prema službenim podacima (Census Report) utvrđeno je, da se u g. 1923. na samu glazbu u Americi utrošilo 700,000.000 dolara. Da napišemo tu svotu u našim krunama, trebalo bi nam previše hartije. 75% od pomenute svote otpada na muzikalne industrije, a ostatak na glazbene škole svake vrste i na glazbene produkcije. U nekim vrstama glazbene industrije Amerika stoji danas na prvom mjestu (glasoviri, orgulje), a pored toga, kako Amerićani s ponosom ističu, imade Amerika najbolju operu (njemačku, francusku, rusku i talijansku), sastavlja najbolje simfoničke orkestre i skuplja, za vrijeme sezone, u svojim gradovima (New York, Boston, Chicago, Philadelphia, St. Louis, Cincinnati, San Francisco) najveći broj svjetskih umjetnika. U glazbenim školama većih američkih gradova imade na desetke tisuća učenika, a broj glazbenih nadzornika u srednjim školama (Public Schols) iznosi sedam tisuća. G. 1849. bijaše u glazbenim industrijama zaposleno oko 2000 radnika, a investirani je kapital iznosio jedva pôdrug milijuna dolara; do g. 1919. narastao je broj radnika na gotovo 7000, a uložena glavnica na gotovo 300,000.000 dolara.

Silni porast zanimanja za glazbu, te po tome glazbene industrije i napretka u glazbi uopće valja osobito upisivati u zaslugu američkim ženama, koje su, preko svojih lokalnih klubova (u kojima ima više od 150.000 članica), posvud širile „evanđelje dobre glazbe" (the gospel of good music). Kad se Amerićanin prihvati kojega posla, on ga radi ustrajno i žilavo. Amerika se nada. da će u skoro vrijeme i u glazbi natkriliti Evropu, kako ju je natkrilila na mnogim drugim poljima. Samo jedan nedostatak pokazuje glazbeni život u Americi: preveliki snobizam, previše poštivanja tuđine i premalo osvrtanja na domaće talente. Ali od toga se snobizma pate i mnoge evropske zemlje. Činjenice dokazuju, da stara riječ „Nemo propheta in patria" vrijedi i u Novom Svijetu.

U Americi se g. 1922. prvi put izvodi humoristička kompozicija Saint-Saënsova „Carnaval des Animaux. Fantaisie Zoologique". Uspjeh nije jednak: jednima se kompozicija dopada, drugi je odlučno odbijaju. Od oba najstarija kritika u New Yorku jedan od njih, Nestor kritikâ, 68 godišnji Mr. Krebiehl tvrdi, da je povreda uspomene francuskog skladatelja, kad se ta kompozicija njegova iznosi na simfoničkom koncertu, i nada se, da je ona sad prvi, no ujedno i posljednji put izvedena u ozbiljnoj koncertnoj dvorani. Naprotiv je drug njegov, 67 godišnji Mr. Henderson, gotovo opčaran Saint-Saënsovom muzikalnom šalom i daje maha svom uvjerenju, da je ona zaslužila, da se i ponovo izvede na koncertnu pozornicu. Ta razrožnost u mišljenju dvaju najuvaženijih kritika u duševnoj prijestonici Udruženih država za cijelo će produžiti vijek Saint-Saënsovoj kompoziciji, sve kad ona to i ne bi zaslužila po svojoj unutrašnjoj vrijednosti. Svaki će muzikalni Amerićanin htjeti sâm da prosudi, koji od oba kritika. kojih rad se vrlo visoko cijeni, imade pravo u tom neobičnom slučaju.

Ignac Jan Paderewski, slavni poljski umjetnik, okanio se politike i prihvatio opet glazbe. Sad (1922/23.) svršava koncertnu turneju u Americi, koja će opsezati — ni više ni manje od — šezdeset koncerata. I stari i novi poštovači američki primili su poljskog umjetnika s golemim entuzijazmom. Kritika ističe, da se ne opaža nikakav nazadak u njegovoj umjetnosti, otkad je posljednji put (g. 1917.) bio u Americi. Repertoar Paderewskog obuhvaća osobito klasičku glazbu (Beethovena), od novijih Schumanna i Liszta, i najzad — dakako — Chopina. Chopin doduše pripada svem svijetu, ali će ga Poljak ipak najbolje znati interpretirati.

Uz Paderewskoga ubire nove lovor-vijence u zemlji dolarâ i zemljak njegov, Zagrepčanima dobro poznati guslač Bronislav Hubermann.

Manje su sreće imali Felix Weingartner i Mascagni u Braziliji. U septembru 1922. slavila se u Braziliji s vanrednim sjajem stota obljetnica oslobođenja Brazilije od portugalskog tutorstva. U nizu svečanosti bile su uključene i glazbene priredbe, među kojima se osobito isticalo gostovanje jednog njemačkog i jednog talijanskog opernog ensemblea u Teatro Municipal u Rio de Janeiru Ali materijalni uspjeh obaju ensemblea bio je slab, k tome Talijani nijesu ni umjetnički osobito uspjeli. Dopisnik lista „Musical America" kazuje, da pored bučnih svečanosti, kojima je kiptila sva Brazilija, nije bilo moguće okupiti publike za koncerte ili kazališta, pa je i čuveni Godowsky. morao igrati u praznoj dvorani. Njemački ensemble, predvođen od Felixa Weingartnera — koji je malo sedmica prije s bečkim Philharmonikerima polučio izvanredan uspjeh u Braziliji i Argentini — izvodio je ciklus Wagnerovih opera („Parsifal" i „Ring"). Ensemble bijaše brižno odabran i brojio je nekoliko „zvijezda" (stars). Od pjevačica valja na prvom mjestu pomenuti Helenu Wildbrunn (Kundry, Brünnhilde), od pjevačâ Kirchhoffa (Loge, Siegfried), dra. Schippera (Amfortas, Wotan) i Karla Brauna (Gurnemanz, Fafner, Hunding i Hagen). Talijanski ensemble bijaše mnogo slabiji, a k tome je Mascagni, koji je bio dirigent, imao nesretnu ideju, da izvodi poglavito svoje, potpuno neuspjele opere („Iris", „Isabeau", „Piccolo Marat"). Još su se producirali i jedno francusko i jedno brazilijansko operno društvo, ali umjetničkog uspjeha imali su samo Nijemci.

I Fjodor Šaljapin, čuveni ruski basist, ubire dolare u Americi. Glas mu je svjež i krepak kao uvijek. Kad on nastupa na koncertnoj pozornici, onda je, čitamo u „Musical America", dvorana „Carnegie", u kojoj imade sjedala za 2600 osoba, premalena za gomilu entuzijasta, koji hoće da se naslađuju glasom ruskog pjevača. Nezadovoljnu publiku, koja nije mogla dobiti ulaznicu, treba silom ukloniti iz foyera dvorane.

Rusi su uopće poplavili Ameriku. Imade tamo sva sila pjevača, umjetnika na instrumentima, plesača i plesačica, i čitavih opernih ensemblea. A u broju od 18. XI. 1922. javlja „Musical America" da dolazi u Ameriku: Narodni ruski orkestar od 35 članova pod vodstvom Andrijeva; moskovski „Kapella" zbor sa 100 glasova; barunica Ksenija Aleksandrovna Engelhardt, umjetnica na harfi, sa svojim malim orkestrom; orkestralna i dramatička organizacija „Gabina", kvartet Ljubimov i još mnoštvo pojedinačnih pjevača i umjetnika. Ured za useljavanje stranaca postaje nemiran. Boje se, da bi svi ti Rusi možda htjeli i ostati u Americi. Zato je određeno, da svaki ruski umjetnik mora, stupivši na američko tlo, dati pouzdanu garanciju, da je boravljenje njegovo u U. S. A. samo pro-

lazno. Ta moglo bi biti, da svi ti umjetnici nijesu drugo nego emisari sovjetske Rusije poslani u Ameriku da šire boljševizam!

Muzikalni kritici u New Yorku u teškom su položaju. Ubija ih mnoštvo glazbenih užitaka, koji se pružaju dan na dan glazbe žednoj publici, i o kojima treba da izreknu svoj sud. O tome se jada jedan od pogođenih u jednom broju stručnoga lista „Musical America". Ove zimske sezone 1922/23., od mjeseca novembra do mjeseca aprila, priređuje se u New Yorku oko dvije stotine samo orkestralnih koncerata. Svake ih sedmice imade po deset, po jedanaest, pa ća i po dvanaest. U nedjelju ih imade redovno po četiri. Kad je glazbeni zavod u Zagrebu pored nedjeljnih jutarnjih koncerata u „Music Hallu" uveo poslijepodnevne popularne koncerte, udarila je zagrebačka kritika u viku, da su dva koncerta na dan „embarras de richesse", pa da čovjek normalnih živaca nije u stanju svježeg duha primati impresije od dvije muzikalne produkcije. A što tek da kaže muzikalni izvjestitelj u New Yorku, kad osvane nedjelja? Kad bi htio savjesno udovoljavati svojoj kritičkoj dužnosti, morao bi se neprestano kao zvrk kretati između „Aeolian Halla", gdje se davaju simfonički koncerti, i „Carnegie Halla", gdje koncertuje filharmonija, i „Town Halla", gdje se prikazuju „Prijatelji glazbe", i najzad „Manhattan Opera House", u kojoj nastupa nova „City Symphoni". To bi, završuje pisac članka, bio majstorluk, što ga ne može da riješi ni „najamerčkiji" muzikalni kritik.

S velikim je uspjehom prošle jeseni u Brooklynu (dio New Yorka) nastupio domaći sin, Leonard Snyder, kao dramatski tenor. Karijera Snyderova veoma je zanimljiva. Rodio se u državi South Dakota, koje građani su na glasu kao izvrsni stočari, ali imadu malo razumijevanja za visoki C. I Snyder ga u mladosti svojoj nije imao. Ta rodio se, kako sâm veli, „na konjskom hrptu" i bio je od mladih godina „cowboy". Iz romana i filmova znamo, što su „cowboys". To su čobani, čuvari golemih čopora stoke na nepreglednim prerijama američkim; čeljad drska, neobuzdana, odvažna, izvrsni jahači (svi su „cowboys", dašto, okonjeni), još bolji strelјači, vještaci u bacanju „lassa", kojim se savladavaju bijesni bikovi, no pri tom surovi, prosti, bez ikakve kulture — podivljali ogranak arijske rase. Takav je divlji „cowboy" bio i mladi Snyder. Nadmetao se s razuzdanim drugovima svojim u jahanju i streljanju. Kadšto bi i pjevao — onako od zabave — u tihoj noći, na samotnoj preriji, kad se „cowboys" skupljaju oko vatre logorišta — ali mu nije padalo na um, da tome prirodnom daru svome posveti ikakvu pažnju. No kad je jednom slučajno u gradu St. Paul, u državi Minnesota, zabasao u kazalište i tamo pribivao produkciji ensembla Metropolitanske Opere iz New Yorka, iznenada se rodi u njem uvjerenje, da bi i on morao postati pjevač. Davši ispitati svoj glas i čuvši, da mu je grlo dobro, Snyder, kao pravi žilavi Amerikanin, smjesta pođe u Evropu (g. 1910.) i upisa se u školu Vincenza Vanninija, gdje je marljivo učeći proveo šest godina. G. 1917. debitirao je u Pisi u operi „Andrea Chènier" i odmah polučio sjajan uspjeh. Kritička i osjetljiva talijanska publika oduševljeno ga je pozdravila. Sve do ove godine ostao je u Italiji pjevajući u talijanskim kazalištima. Istom sad se prvi put kao gotov pjevač vratio u domovinu. Repertoar mu je vrlo bogat i obuhvaća sve moderne opere, koje dramatskom tenoru davaju zahvalnu ulogu. Da će ga i američko općinstvo zavoljeti, o tome nema sumnje — ta karijera je njegova gotov sujet za kakav senzacionalni film!

Američka je publika (tu se pomišlja na Ameriku u užem smislu, t. j. na U. S. A.), tvrdi upravitelj (manager) Metropolitanske Opere u New Yorku, Giulio Gatti-Casazza, najzahvalnija i najdisciplinirаnija glazbena publika. Ponajprvo: ona je vjerna svojim ljubimcima. Kad kojega umjetnika zavoli, ona će ga i godine i godine rado i zahvalno slušati. Naprotiv u Buenos Airesu na pr., kad je Tamagno dvije godine pjevao, publika ga se glavnog grada posve zasitila. Treće godine, kad je njegovo ime ponovo iskrslo na repertoaru, abonenti su Opere počeli vikati: Basta! Čuli smo ga dosta. Hoćemo štogod novo.

Onda: američka je publika strpljiva za vrijeme produkcije. U drugim se zemljama psiče, pljeska i smije, što nikako nije na uhar dobroj izvedbi glazbene kompozicije.

Treće: američka je kritika posve nepristrana, radilo se o Talijanu, Francuzu, Nijemcu ili Rusu. Kadšto se manager ili impresario ne će slagati s mnijenjem kritike, no ipak će ga poštivati, jer smatra, da radi pravedno. U Evropi naprotiv kritika je pristrana, neiskrena i nepravedna. Možda to dolazi otud, što u Evropi kritike najčešće pišu — propali umjetnici.

Najzad, četvrto: u Americi, zbog vrijednosti dolara, bivaju umjetnici najbolje nagrađivani za svoj trud.

Čini se, da Mr. Gatti za ona prva tri argumenta najviše pomišlja na svoju domovinu Italiju. Ali onaj četvrti je argumenat neprijeporan.

Muzička sezona u Zagrebu.

Lujo Šafranek-Kavić — Zagreb.

Da nema redovitih priredaba „Zagrebačke filharmonije" i „Hrv. glazbenoga zavoda" — rekli smo u posljednjem broju — „ne bi se uopće moglo govoriti o koncertnoj sezoni". Tako je bilo na početku sezone, a tako je na žalost i sada, jer mjerodavni faktori ni ne misle na to, da otstrane uzroke tome. Domaći naime umjetnici nemogu priređivati koncerte, a stranci pogotovu nemaju interesa i mogućnosti, da nas posjete. Glavna su zaprijeka za razvitak glazbenoga života 30%-ni porezi, koji se i nadalje ubiru. Dokle će ovako? U razdoblju od 2 mjeseca, o kojemu izvješćujemo, priredilo je svega 4, slovom četiri koncertanata vlastite večeri, među ovima jedna početnica, dok sve ostale priredbe otpadaju na spomenute dvije, u pogledu poreza na sreću privilegovane korporacije. Ni jedan zborni, ni jedan samostalni komorni koncerat! Zaista žalosno nerazumijevanje sa strane onih, koji bi bili zvani da vode računa o narodnoj umjetnosti i kulturi.

Prije nego prođemo na samu koncertnu sezonu, treba da se osvrnemo na jednu interesantnu kazališnu premijeru: Gundulićevu „Dubravku" u novoj režiji dra Gavelle i s novom muzikom A. Dobronića, 3./II. Režijska ideja dra. Gavelle bila je ta, da ovu pastirsku igru prenese u onaj okvir, u kojem je nastala, u Dubrovnik onoga doba, a radnju da oživi pantomimičkim scenama; „pastiri" i „vile" su dubrovački gospari i gospe, „satiri" su seljani. Za ovu režijsku stilizaciju nije više odgovarala na drugačijim osnovama zamišljena muzika I. Zajca, stoga je g. Dobronić bio pozvan, da napiše novu muziku, koja će se prilagoditi novoj režiji. G. Dobronić u glavnom je lijepo riješio svoju zadaću, iako se je više prilagodio vanjskim zahtjevima režije, nego li unutrašnjoj ideji, koja je prenijela radnju u Dubrovnik prije 200 godina, zadržavajući i stari jezik i naglasak. Kompozitor naime nije tražio muzički izražaj, koji bi bio karakterističan za historijsko doba; mjesto i društveni ukus, već je stvorio muziku opće-narodnog značaja, a u svome osobnome stilu. Ako apstrahiramo od ovoga unutarnjega nesklada, muzika sama po sebi u cijelosti je dobro, a na nekim mjestima i vrlo lijepo uspjela. Naročito ističemo slikovit „izlaz sunca", humorističnu karakterizaciju satira i njihov bakanale — te kao najjače — melodijozne zborove vila u posve narodnom duhu. Naprotiv bi si u zaključnoj himni slobodi zamišljali poletnu gradaciju, dok je g. Dobronić, da svojom muzikom ne metne u pozadinu pjesnika i njegove krasne stihove, ovu scenu prikazao više kao unutrašnji, gotovo pobožni duševni doživljaj u gosparsko-otmjenoj suzdržljivosti, nego kao slobodno klicanje, koje se uzdiže nebu pod oblake, kako bi ga po našemu sudu iziskivao teatar. Čedni orkestar, kojega autor propisuje, bio je prikrit gvozdenim oklopom (kao kod „Parsifala"); biti će da je ovo glavni uzrok što muzika nije mogla uvijek pravo da zvuči i što su pojedine grupe instrumenata dinamički bile neizjednačene; naročito drvena puhala, za koja kompozitor piše pretežno u visokim položajima, zvučila su oštro i osamljeno. Sa zadovoljstvom bilježimo ovu domaću muzičku premijeru u našem kazalištu, koja je i autoru samome i ostalim našim skladateljima od velike koristi, prvu nakon dvogodišnje pauze.

„Zagrebačka filharmonija" pokazuje u svojim izvedbama umjetnički napredak, koji nas ispunjava veseljem i ponosom. Posve je zato razumljivo, da sve priredbe nailaze na najveći interes javnosti; prostrana dvorana Musik-Halla redovito je rasprodana. IX.-tom matinejom 26./XII. ravnao je g. Baranović i iznio kao novost za Zagreb M. Musorgskoga „Noć na pustoj gori", fantastičnu sinfonijsku sliku, zasnovanu na ruskom i istočnjačkom šematskom materijalu. Osim toga reprizu Čajkovskoga V. sinfonije i Smetanine predigre „Libuša". X. Matineju dirigirao je g. Smodek te iznio u lijepoj formi Mozartovu sinfoniju Es-dur, Weberovu uvertiru „Oberon" i Blodekov virtuozni koncerat za flautu s orhestrom (solista g. Krasnošenski). XI. Matineja bila je posvećena Mendelssohnu (Škotska sinfonija A-mol) i Griegu (tri komada za gudalački orhestar i dva norveška plesa). Dirigent g. Ružić-Rosenberg. Kod XII. Matineje opetovala je gđa. Geiger-Eichorn Čajkovskoga briljantni koncerat za glasovir s orhestrom, a orhestar iznio je pod ravnanjem g. Sachsa velebnu „VI. Patetičku" sinfoniju istoga ruskoga autora. XIII. Matineja donijela je kao novost M. Rávelovu introdukciju i Allegro za harfu (gđ. Holubova) i mali orhestar, moderno djelo bujnih boja i duhovite invencije. To je djelo naučio g. Baranović, koji je osim toga dirigirao reprize Čajkovskoga i Musorgskoga. Kod XIV. Matineje pod ravnanjem g. Sachsa opet je došao do riječi domaći autor, g. Ž. Hirschler, sa svojom „Drugom uvertirom„. Zvučna, prijazna i efektna kompozicija je kod ove reprize jednako lijepo uspjela kao kod prve izvedbe prije dvije godine. Besprikorno dotjeranom interpretacijom Beethovenove III. sinfonije „Eroica" orhestar se je naročito odlikovao. R. Straussov „Ples sa sedam vela" iz „Salome" došao je u svojoj bujnoj polifoniji još ljepše do izražaja nego u teatru.

Daleko najinteresantntja bila jc bez sumnje XV. Matineja, koja nas je upoznala prvom domaćom orhestarskom novosti ove sezone, sa Baranovićevim „Sinfonijskim scherzom" a-dur. Baranović stavio se je ovom svojom nadasve uspjelom skladbom jednim mahom u prve redove naših savremenih kompozitora. Lijepe na narodnu zamišljene teme u najplemenitijem su stilu sinfonijski obrađene, ritmika temperamentna i puna prirodnog poleta, harmonika interesantna i bez pretjeranosti moderna, polifona instrumentacija jasna, puna boje i od prvoga do posljednjega takta neobično zvučna. Uspjeh ovoga djela bio je triumfalan. — I kao dirigent istaknuo se je g. Baranović interpretacijom Berliozovog „Carnaval Romain" i reprizom A. Dvořakove V., „amerikanske" sinfonije, koja, kolikogod ju slušali, uvijek pobudjuje udivljenje za genijalnoga češkoga majstora.

Prof. Fabbri, umjetnički vođa i jedan od glavnih organizatora Zagrebačke filharmonije, izvađao je kod XVI. Matineje „Serenatu medioevale" od talijanskoga modernoga komponiste R. Zandonaia za cello s orhestrom. Publika nije propustila ovu priliku, a da ne zahvali ovacijama i lovorom ovome jednako čednome kao i odličnome umjetniku za njegov neumorni i zaslužni rad na svim poljima reproduktivne muzike. Novitet je umiljat i melodijozan, ali ne može da pobudi dublji interes. Osim toga iznio je g. Sachs kao dirigent ove matineje u upravo savršenoj formi prekrasnu Mozartovu Sinfoniju G-mol i Beethovenovu velebnu uvertiru „Leonora III.", i napokon kratki ulomak „Ballet des sylphes" iz Berliozove grandiozne sinfonijske skladbe „Damnation de Faust", koji se je svojim nježnim efektima osobito svidio. — Naša filharmonija radi savjesno i marljivo, iznaša redovito domaće i strane novosti i usavršuje svoju skupnu svirku od nastupa do nastupa, tako da već danas nimalo ne zaostaje za velegradskim orhestrima. Ona je preuzela vodstvo u našem muzičkom životu i nije bez uzroka ljubimac naše javnosti.

„Hrv. Glazbeni zavod" i sa III. Nedjeljnim koncertom 17./XII. nije imao u pogledu odaziva publike više sreće, nego sa prijašnjima, iako je program, češki melodrami od Fibicha, Jelineka i Kovařovica, bio vrlo zanimljiv i u recitaciji gđe. Z. Markovac i glasovirskoj saradnji g. H. Mihalovicha vrlo lijepo izveden. Ovaj treći neuspjeh uvjerio je zaslužno vodstvo ovih popularnih koncerata (g. prof. A. Schneider) da je nedjelja po podne nezgodno vrijeme, pa su za to ove priredbe pretvorene u „Intimne muzičke večeri". Odmah prva ovakova

večer, posvećena modernoj jugoslavenskoj popijevci imala je željeni uspjeh ne samo u pogledu posjeta već i umjetnički. Gđe. Gjungjenac i Pospišil, te gg. Hržić i Križaj uz klavirsku pratnju g. Jozefovića iznijeli su najvećim djelom još nepoznate popijevke naših autora, koje sve više ili manje odrazuju narodnu dušu: Milojević, Binički, Dobronić, Jozefović, Konjović, Adamić, Baranović, Škrjanc i Gotovac. Ovaj šaroliki a ipak jedinstveni program, pokazao je jasno veliki napredak stvaranja na polju popijevke kod sva tri ogranka našega naroda. V. intimno veče bilo je posvećeno jednome od najuglednijih reprezentanata one struje modernije francuske glazbe, koja je, idući tradicijama Cesara Francka, u „čistoj" koncertnoj i komornoj muzici gledala svoj ideal u Gabrielu Fauré-u. Gđa Koščević-Badalić i g. Baranović iznijeli su niz karakterističnih popjevaka, ad hoc sastavljeni kvintet: gđe Geiger-Eichorn i M. Schön te gg. Škatula jun., Arany i Fabbri izvađao je majstorov „2-de Quintette", a gđe Geiger i Schön izvodile su čuvenu Sonatu op. 13. za violinu i klavir. VI-to Intimno veče nosilo je oznaku „Robert Schumann", gg. D. Hržići D. Smodek interpretirali su uspješno 7 izabranih popijevaka. Divni i opsežni bariton g. Hržića te njegov stručni i umjetnički način pjevanja došao je kod ovoga kao i kod „jugoslavenskoga koncerta" do najljepšeg izražaja. On je prodestinirani koncertni, lirski pjevač najboljih kvaliteta. Prije spomenuti glazbenici izvodili su vrlo lijepo „Prvi klavirni trio" i „Klavirni kvintet Es-dur". Dok u Zagrebu na žalost nemamo stalnoga umjetničkoga komornoga udruženja, moramo da u velike blagodarimo požrtvovnosti članova spomenutoga kvinteta, bez čijepo moći uopće ne bismo mogli slušati komorne glazbe. VII. Intimnoj večeri, posvećenoj modernoj češkoj popijevci (V. Novak, Foerster, Křička, Vomačka, Vycpalek i Stěpan) u interpretaciji čeških gostiju, pjevačice A. Pečirkove i pianiste Dra. J. Pečirka, pisac ovih redaka nije mogao prisustvovati radi istovremene premijere „Dubravke". M. P. Musorgskomu bilo je posvećeno VIII. intimno veče. Nakon višegodišnje pauze nastupila je gđa. Quinz-Berndorfer, da u zajednici sa g. H. Mihalovichom interpretira po razvitak ruske, francuske a i naše popijevke toliko važne popijevke velikoga ruskoga muzičkoga revolucijonara, realističkoga psihologa i intuitivnoga impresijoniste. Izvedene su „Pjesme i plesovi smrti" i popijevke „Iz dječje izbice", koje su još za prošlogodišnje savršene interpretacije supruga Strozzi-Pečić osvojile srce zagrebačke publike. — G. Mihalovich upoznao nas je sa klavirskom skladbom „Slike s izložbe". Ovi crteži u tonovima prvi su začeci modernog impresijonizma u glasovirskoj literaturi. Koncertu prvoga ruskoga impresijoniste slijedilo je neposredno IX. intimno veče, posvećeno jednome od Musorgskovih nasljednika: Igoru Stravinskomu. Bio je to umjetnički doživljaj prvoga reda, i po interesu koji probuđuje najmoderniji od modernih autora, i po nedostiživo savršenoj interpretaciji sa strane umjetničkoga para Maja de Strozzi-Bela pl. Pečić. Sve što se dosada zvalo muzičkom umjetnošću, toga Stravinski jednostavno ne poznaje. On stvara i po stilu, i po formi i po tehnici nešto posve nova. Tko prvi puta sluša njegovu harmoniju, koja to nije u tradicijonalnom smislu, već atonalno sazvučje svih prijemeta, njegove fragmentarne melodičke fraze i kontrapunktičke nečuvene kombinacije, taj je frapiran, smiješi se s nepovjerenjem ili čak preduzetim prezirom. Ali tko dulje i češće sluša ovu novu vrst muzike, osjeća u tonalnom kaosu ipak neki stalni tonalitet, u polifoniji logiku, a u fragmentu formu, i brzo se nepovjerenje pretvara u zanimanje a zanimanje u sviđanje, ali sviđanje, koje se jednako razlikuje od navadnog uživanja muzike. Ovo se je jasno pokazalo kod ovoga koncerta, kod kojega se je publika, isprva hladna, sve više oduševila za tu novu glazbu i napokon povladivanjem iznudila repeticiju gotovo čitavoga programa. Ova pojava nosila je tako jasno obilježje iskrene spontanosti, da o snobizmu ne može biti govora. Nema sumnje, Stravinski djeluje neposredno, bez mnogo komentara i uvađanja, pitanje je tek, da li djeluje više na osjećaj, na srce, ili pak na intelekat time, da pobuđuje interes „kako je to napravljeno?" Je li on iskren ili proračunan, je li on umjetnik ili samo vještak? Ugledni svjetski kritičari nazivaju ga genijem. Definitivni sud moći ćemo si tek stvoriti, dok čujemo koje djelo većih formi, orhestralno ili scensko. Supruzi Pečič iznijeli su što već od lani poznate, što nove popijevke, zatim 8 kratkih četveroručnih klavirskih komada, od kojih nekoji djeluju neodoljivim humorom. G. B. Pečić izvodio je autorovu transkripciju šire i ozbiljne skladbe za 11 instrumenata, Ragtime. Uspjeh odlučuje; supruzi Pečić izvojštili su svome prijatelju u Zagrebu veliki i srdačni uspjeh.

Od solista nastupila je domaća pianistica Fina Schapira 14./XII. sa kompozicijama Friedemann Bach-Stradal, Brahms, Vit. Novák i Liszt. Izgleda da razvitak ove mlade pianistice ne teče više jednako povoljno, kako je tekao pod vodstvom učiteljâ na konzervatoriju. Prošlogodišnji prvi nastup više je obećavao nego je gospojica ove godine mogla održati. Dne 25./I. pretstavila se je apsolventica Branka Virag-Ljubina, rođena Požežanka, kao sopranistica, koja raspolaže lijepim i nježnim glasovnim materijalom. O intenzivnosti daljnjih potrebnih studija ovisiti će, hoće li se umjetnički razviti.

Od stranih gostiju pobudio je pravu senzaciju češki guslač Vaša Přihoda. Došao je da priredi jedan koncerat, a mogao ih je prirediti tri uzastopce i sva tri bila su rasprodana. Mladi je guslač ne samo tehnički savršeni virtuoz nego i dobri muzičar, kojemu može da se prorekne najljepša umjetnička karijera po uzoru zemljaka-pretšasnika Ondřičeka, Kubelika, Kociana. — Poljski pianista Jan Smeterling priredio je 16./I. svoj ovogodišnji koncerat u Zagrebu sa navadnim uspjehom ali manje uvjerljivim programom.

Usprkos svim zaprijekama radi se i stvara, korača se naprijed, a vodstvo ima privatna inicijativa Filharmonije i Glazbenoga zavoda. Skrajne bi bilo vrijeme da vlasti, ako već ne mogu ili ne će da podupiru napredak na kulturnome polju, a ono da mu u najmanju ruku ne stavljaju zapreke, koje evo već godinu dana onemogućuju normalni koncertni život, bez da državne ili gradske kase imaju od toga ikakovu korist. Ukinuće poreza i nameta na umjetnost i kulturu mora da bude caeterum censeo svih naprednih narodnih ljudi.

Naši dopisi.

Dubrovnik, dne 8. januara 1923.

Crkva oo. dominikanaca u Dubrovniku. Odazivljući se želji g. urednika iznijet ću ovdje ukratko izvještaj o crkv. pjevanju kod nas u zadnje doba, iza moga povratka s glazbenih studija.

U mjesecu oktobru obavlja se kod nas pobožnost u čast. bl. Djevice od Rozarija. Koliko su dopuštale prilike nastojali smo da uveličamo liturgijske funkcije i s glazbene strane. To je išlo dosta teško, jer je već gotovo poslovično utvrdeno, da svaka, pa i glazbena disciplina uopće kod nas, a specijalno ovdje u Dubrovniku, ne mora biti baš tako strogo shvaćena i u djelo provedena. Zar nije upravo žalosno za nas, da i manje ali s dobrom reprodukcijom zasnovane glazb. tvorevine moraju zapinjati radi stotinu svakojakih, samo ne razložnih isprika i t. d. To je opća pošast po našim zemljama, o kojoj mi ne dopušta ovdje ni mjesto ni prigoda, da potanje progovorim. Samo sam htio općenito uprijeti prstom na bolesnu pojavu, koja bi trebala čim prije da se makne iz naše sredine. Intelligenti sat!

Navraćajući se na spomenutu oktobarsku pobožnost u našoj crkvi i uključujući sve ostale svečanije liturgijsko-glazbene funkcije do svrhe prošle godine, moram ipak ovdje javno izraziti svoju zahvalnost i priznanje svoj onoj gospodi pjevačima i sviračima, koji su uz neke iznimke, valjano stvar shvatili i bili mi pri ruci u ovim nekim dosadašnjim crkv.-glazbenim reprodukcijama. Bez njihova sudjelovanja ne bi se bilo moglo izvesti ono, što se izvelo.

Na glavni oktobarski blagdan, t. j. na Gospu od Rozarija izveli smo u jutro polifonijsku misu od A. Lottija za alte, tenore i base uz pratnju dodanog i pojačanog četveroglasnog gudalačkog kvarteta. Reprodukcija je relativno osrednje uspjela, ali bila bi i bolja da je bilo više shvaćanja. Istu kompoziciju smo izveli na I. božićnoj ranoj misi s mnogo boljim uspjehom. Odulje klasično-polifonijske kompozicije nijesu dosada imale kod nas potrebnog razumijevanja u onih, koji slušaju, što je shvatljivo, kad se znade, da su na našim repertorijima rijetke slične reprodukcije, a s druge strane manjkaju za to nužni odgojno-estetski glazb. preduvjeti. Ali da se ipak i na ovom putu može ponešto uspijevati, uvjerio sam se već nekoliko puta. A svaki će pravi s cecilijanskim duhom prožeti radenik prema svojim prilikama iznaći način, kako će što sigurnije i uspješnije doći do sličnih veličajnih polifonijskih reprodukcija, ne isključujući dakako iz svog repertoira ni homofonijskih melodičkih kompozicija, samo ako su religijozne glazb. sadržine. Tim će i ako indirektno potsjetiti one, koji ili zvanično ili nezvanično nose titulu »Maestro«, da nije dovoljno samo u nekom smislu biti glazbeno napredan, ako se hoće utirati put reformi crkv. glazbe, nego valja sam imati ispravne poglede u istom pogledu, pak onda na našim crkv. korovima i drugim pjevalištima ne ćemo više biti primorani da slušamo sve drugo, nego što je i religiozno i u pravom smislu glazbeno s liturgijsko-crkvenog stajališta.

Od ostalih izvedenih kompozicija spomenut ću samo štošta.

Uz spomenutu misu od A. Lottija, nazvanu, ali ne od auktora, »Studentenmesse« (jer je upravo kao stvorena za učenička grla), izveli smo i 2-glasnu misu »Exultet« (Op. 9.) od Fr. Witta, na blagdan Svih Svetih. Inače pjevali smo koralne mise prema vatikanskom i dominikanskom od Crkve potvrdenom izdanju. Tako isto i ostale liturgijske dijelove pri bogoslužju izmjenično: koralno i višeglasno.

Za ovo zadnje upotrijebili smo slijedeće auktore: Dugana (od njega harmonizovane 4-glasne litanije po pučkim motivima; pjesma na čast sv. Triju Kralja iz Kastva; uspavanka malome Isusu — sve iz priloga »Sv. Cecilije«); Kolba (litanije i Svetootajstvu); Canestrari (Svetootajstvu za tri muška mješ. grla); Perosi (litanije za 2 i 3 grla); Bottigliero (2-glasne litanije); Foschini (3-glasni »Tebe Boga hvalimo«); Amatucci (»Pomiluj mene Bože« za tri muška grla); Fr. Witta (litanije za 6-glasni muški mješ. zbor); Jordana Viculina O. P. (litanije za 3 muška mješ. grla).

Osim toga pjevale su se u našoj crkvi razne prigodne marijanske i božićne pjesmice, većim dijelom iz priloga »Sv. Cecilije«.

O. Jordan O. Pr.

Postira, dne 15. januara 1923.

Višeput sam namjeravao, da napišem nešto o crkovnom pjevanju u ovoj župi, ali se ustručavah iz bojazni, da mi tko ne prigovori, e je to u moju pohvalu. Napokon se ipak odlučih, da ove retke iznesem pred čitaoce »Sv. Cecilije«. Hoću da potaknem i druge kolege na seoskim župama na rad oko preporoda crkovnog pjevanja, te da tako doprinesem ne kamičak već slamčicu rasprostranjenju pravog crkovnog pjevanja, tog glavnog dijela katoličkog bogoslužja.

U nas se po Dalmaciji u opće, a osobito u hvarskoj biskupiji, u kojoj se nalazi moja župa, kod svih pjevanih misa, o svim blagdanima i susveticama (polublagdanima) pjevaju uvijek nepromjenljivi dijelovi mise, od promjenljivih se pjeva barem Introitus. To je liturgički ispravnije nego li je ono pjevanje raznih nabožnih pjesmica pri dijelovima mise, kako je to običaj u drugim našim zemljama.

Bit će to utjecaj njemačkih susjeda, no mislim, da bi bolje odgovaralo uzvišenosti liturgije, kad bi se opet svuda barem o nedjeljama i zapovijedanim blagdanima povratili na pjevanje liturgičnih dijelova mise. Misne pjesmice neka se pjevaju kod tihih školskih misa i kod onih u polublagdanima. Napominjem, da su češki župnici, da suzbiju pokret

t. zv. narodne crkve, koja je uvela živi narodni jezik u svojim obredima, mjesto misnih pjesmica uveli u crkvama koralno pjevanje, a u većim gradovima i polifono pjevanje nepromjenljivih dijelova mise u staroslavenskom jeziku. U nas bi se to ne samo moglo, pače i moralo uvesti, kad ima nade, da će naša sveta glagolica, ovaj naš starodrevni amanet opet u cijelom našem narodu zauzeti ono mjesto, što je ide i po njezinoj drevnosti i po njezinom podrijetlu.

U nas se dakle pjevaju nepromjenljivi dijelovi sv. mise i to latinski. Napjev je tih dijelova svakojaki. Koliko župa, toliko skoro napjeva, ali se iz svih tih napjeva razabire, da vuku lozu od gregorijanskog korala. Ne budi zamjere i nek se niko ne uvrijedi, ali se može mirne duše ustvrditi, da je svećenstvo krivo, što se je prvobitni koral iznakazio. Svećenstvo neupućeno u crkovnom pjevanju puštalo je koral samovolji seoskih pjevača, a u varošicama i gradićima neukosti i iskvarenom ukusu loših talijanskih dopuza orguljaša. Veliku krivnju nose zato i crkovne poglavice kao i upravitelji dječačkih i bogoslovnog sjemeništa, gdje se za decenije i decenije nije a ma ništa učinilo za crkovno pjevanje. Barometar shvaćanja crkovnog pjevanja kod našeg svećenstva imat će uprava »Sv. Cecilije«, jer se po prebrojbi na ovo naše jedino glazbeno glasilo može prosuditi, koliko ih ima, koji se zanimaju za napredak crkovnog pjevanja. Dedte, g. uredniče, tiskajte na obvoju imena svih prebrojnika »Sv. Cecilije«. To bi moglo upalit, da se neki probude. Vi se borite za opstanak glasila, dok bi, da ima shvaćanja i ljubavi za crkovno pjevanje »Sv. C.« mogla cvasti. Kad bi se sve župe, ne govorim župnici, prebrojili na list i dobacili k prebrojbi godišnjih 5 dinara, naša bi «Sv. C.« uspijevala kao po izbor koja njezina drugarica u drugih naroda. A koja to župa da ne može smaći te svotice? Indolentia plus quam dalmatica, rekao bi naš Don Frane. Nut napasti! evo me opet extra chorum.

Na ovu župu dođoh za vrijeme rata. Nađoh dva stara pjevača, koji su se umišljali, da su majstori u pjevanju i orguljaša darovitog samouka, no kojemu je bio nepoznat cecilijanski pokret, pa je bio zanešen za talijanske frivolne ariete i koračnice. Na obične nedjelje i blagdane pjevala se je t. zv. messa corrente, o većim blagdanima missa angelorum. Prva je misa iskrivljena koralna missa infra annum, a druga je misa nacifrana missa de angelis. Obe su mise bile prepuštene samovolji pjevača i njihovom natjecanju u otezanju i nadvikivanju. Budući da su mladi pjevači bili pod puškom, a s ona dva starca je bilo teško napredovati, okupih desetak dječaka iz škole i počeh ih podučavati u kajdama. Za poučavanje mi je služila Novakova Uputa u pjevanju. Dobavih međutim Kyriale za orgulje od Mathiasa i nekoliko njegovih džepnih pučkih izdanja Ordinarium missae, i s ovim pomagalima počeh vježbati moje male pjevače. Nemogu da se nametnem sudijom u ovoj stvari, jer sam i ja sam neuk, ali bih preporučio svakomu, da mjesto Mathiasovog Kyriale za pratnju orgulja rabi jednostavniju pratnju Julija B a s a, a za pjevače Kyriale seu Ordinarium missae, što ga je izdao dr. Bäuerle. Izdanje Bäuerle ima za me tu prednost, što osim kajda u violinskom ključu ima još nekih pomoćnih znakova, kao naglasak, oznaku kratkih i dugih slovki, znak odisaja i slično, što sve olakoćuje posao i učitelju i pjevačima, te pjevanje izlazi ritmičnije i slađe. Naša »Sv. C.« bi u velike doprinijela reformi crkovnog pjevanja, kad bi u svakom broju glazbenog priloga, — a za koju godinu mogla bi isključivo samo to priopćivati — donijela po jedan komad Kyriala. Tako bi za nekoliko godina mogla izdat cijeli Ordinarium Missae s odnosnom pratnjom orgulja. Naš bi nam prof. Fr. Dugan mogao u »Sv. C.« dati što su Molitor, Mathias, Schwann, Renner, Bäuerle dali Njemcima, a Bas Talijanima. Moglo bi se još po uzoru Bäuerlea, koji je u svom Kyrialu tiskao tekst latinski s njemačkim prevodom, kod nas tiskati tekst latinski i glagoljaški. Lijepi su glazbeni prilozi naših glazbenika u »Sv. C.«, nu mislim, da je preče ono, što je propisano od crkovne vlasti i svakomu na dohvat. Tako bi se postiglo katoličko jedinstvo u crkovnom pjevanju.[1]

Sa svojim malim pjevačima naučio sam: Asperges me, Missa in dominicis infra annum, Missa de angelis, in festis B. M. V. br. I., in dominicis Adventus et Quadragesimae te sva 4 Credo. Oni dječaci sada su mladići, neki od njih otpaše, pa popunih zbor s onima, koji se povratiše iz vojnice, tako naš zbor broji 15 pjevača.

Momu staromu orguljašu se ne sviđaše koral, a da ne spominjem mrmljanje i negodovanje puka, no s orguljašem se raskrstih, a na prigovaranje puka se ne osvrtah, već koracah bezobzirno svomu cilju. Sada mi udara trošne i rasklimane orgulje 15-godišnja djevojčica Ljubica J a d r i j e v i ć, koja čedno zadovoljava našim potrebama, a barem sluša. Pučanstvo se je pak kroz ovo pet godina već priviklo ovom pjevanju, te samo se još koji starac i starica kako u drugim stvarima tako i u ovim spominju lijepih starih vremena.

O velikim blagdanima okušasmo svoje sile i sa polifonim kompozicijama. Na Božić za polnoćku i misu in die pjevala se je misa jubilaris Š. Bosiljevca na 3 glasa, na drugoj božićnoj misi »misa de angelis« na Stjepanj-

---

[1] Posve se slažemo s prijedlogom cijenjenog g. pisca te bi ga u normalnim prilikama sigurno i usvojili. Ali u današnjim vremenima, kad ima, kao što to i sam g. pisac priznaje, toliko dobrih pratnja korala, značilo bi to trošenje ne samo duševnih, već i materijalnih sila. Kraj današnje skupoće, ne možemo, da priredimo takovo koralno izdanje, a to se može i mnogo jeftinije nabaviti u Regensburgu ili u Italiji. Uz to naš glazbeni prilog ima i uzgojnu zadaću, da okuplja kompozitore, koji rade na crkveno-glazbenom polju. Ako im uzmemo i to jedino mjesto, gdje mogu oni priopćivati svoje kompozicije, gdje će oni doći do riječi? U današnjim prilikama moramo biti zadovoljni, što smo uzdržali »Sv. C.« i njezin glazbeni prilog takav, kakav je.

dan dvoglasna misa od Paolettia, na Neoskvrnjeno Začeće misa od O. Joosa po sangalenskom koralu.

Na popodnevnim službama Božjim pjevalo se je raznih litanija, a o velikim Gospinim blagdanima troglasne litanije od glasovitog De Santia sa »Tantum ergo« od Premrla, Špoljara, Lučića, Kolba, Hajdukovića, Novaka i jedno našega mještanina Vladimira Dominis. Ljetos se je na Božić izveo troglasni upravo veličanstveni »Tantum ergo« od N. Mondo iz »Schola Cantorum« maestra Carrara iz Bergama, čija nam je dva godišnjaka pribavio g. M. Cerini, naš župljanin amerićanin, kojemu ovdje izričemo toplu hvalu.

Prigodom zadušnica za blagopokojnog papu Benedikta XV. pjevali smo koralni Requiem prema Mathias-Bäuerle.

Pri opijelu za blagopokojnog našeg kralja Petra Oslobodilelja izveo se je dvoglasni »Pomiluj mene, Bože« od Šabalića, crkvenog dalmat. komponiste iz početka XVIII. vijeka, a pri raznim blagodarenjima pjevamo »Tebe Boga hvalimo« od Dalmatinca Vukićevića.

O božićnim praznicima osim naših »U se vrime« i »Veseli se, majko Božja« pjevali smo: »Narodi nam se kralj nebeski«, »Radujte se narodi«, »Veselje ti navješćujem«, O pastiri, čudo novo« i uspavanku malom Isusu iz Vijenčeve pjesmarice i zbirke »Virgini Matri«. Također smo iz spomenutih pjesmarica izvađali marijanske pjesme kroz mjesec svibanj. Na veliki petak izvađali smo improperia »Puče moj« od već spomenutog Šabalića.

Eto dosta obilatog našeg repertoara, a kakva je bila izvedba, ne ću o tom govorit. Ako se uvaži, da su pjevači dijelom poljodjelci a dijelom zanatlije, koji poslije tegotnog danjeg rada večerom dolaze na vježbe, i da ova župa ne broji niti 1500 duša, onda se valja zadovoljiti i sa srednjom izvedbom te pohvalit dobru volju i požrtvovnost svih pjevača, a osobito zborovođu poljodjelca J o z e J e l i n č i ć a Š i m u n o v o g, koji se uprav zanosom i dubokim religijoznim shvaćanjem posvećuje crkovnom pjevanju.

Nekom prigodom je bl. p. papa Pijo X., još kao mletački patrijar, bio pisao jednom svom župniku, da bi bilo bolje i veća slava Božja, kad bi se o velikim blagdanima za polovicu manje trošilo za vosak, te onaj dio utrošio za orgulje, orguljaša i pjevače. Ovo bi se moglo primijeniti i ogromnoj većini župnika barem u našim dalmat. biskupijama. Kad o Božiću, Uskrsu i drugim svečanim danima stupite u crkve naših sela i varošica, vidite cijelu šumu svijeća, župa se natječe sa župom, gdje će biti više i debljih svijeća i duplira; a pjevanje? da se preporučite sv. Jobu za ustrpljenje. U ovom dopisu mi je iz pera izletilo nekoliko opaski, a na koncu hoću još da zaključim sa nekim predlozima.

U svakoj biskupiji u Dalmaciji ima po koji svećenik ili redovnik, koji se bavi crkovnom glazbom. U vijeku smo kongresa, tečajeva, predavanja, pak zašto da se i mi za širenje prave lijepe crkovne glazbe ne poslužimo tim sredstvima?

Najprije prigodom godišnjih duhovnih vježbi svećenstva neka se jedan dan posveti i reformi crkvenog pjevanja, neka koji sposobni crkovnjak drži o tom dva-tri predavanja. Ne sablažnjujte se na ovaj predlog, prečasna i presvijetla gospodo! I crkvena muzika bi imala biti predmetom ispita savjesti, jer i tridentski koncil nalaže ozbiljno biskupima i župnicima, da se za nju svojski brinu, a motu proprio Pija X. od 22. XI. 1903. jest juristički kodeks crkovne glazbe. Onda neka se u svakoj biskupiji prema njezinoj veličini odredi jedan, dva i tri glazbeno vješta svećenika, koji će poput misijonara obilazit župe po biskupijama zadržavajući se i po jedan, dva mjeseca u župama, podučavajući u koralu, te neprestano poput škol. nadzornika pregledavati od župe do župe od njih ustrojene zborove, popunjavati poduku i t. d. Nijednom župnikù takav brat svećenik ili redovnik ne će bit na teret, pače će mu bit i razgovor i pomoć kroz vrijeme ovog mužičnog misijonarstva.

Čitao sam, da je biskup đakovački presv. g. Akšamović zasnovao orguljašku školu za seoske orguljaše.[2] Evalu mu! A zar se ne bi mogla n. pr. u Splitu ustrojiti jedna takva škola za dalmat. seoske orguljaše? U Splitu ima dosta samostana, ima i svećenika i redovnika, koji su vješti glazbi, pak eto ti uz maleni trošak jedne orguljaške škole; tako bi se i u Dubrovniku mogla podignut jedna za južnu Dalmaciju i Hercegovinu. Ljudi imamo, zgrada imamo, samo nam fali inicijative i dobre volje.

Eto rekoh, što mi je odavna na srcu ležalo. Tko zna, da li ne će koja od ovih riječi pasti i na dobru zemlju. Dao Bog!

Don **Juraj Dorotić**, župnik.

Senj, dne 19. siječnja 1923.

Cecilijanski pokret oko obnove crkvene glazbe i pjesme u Hrvatskoj, od svoga je postanka do danas u mnogim mjestima urodio željenim plodovima. Zlorabe u liturgičkoj glazbi i pjevanju ili su posve ili djelomice ukinute, razne tudjinske i svjetovne pjesme, koje su se ušuljale u hram Božji, poput onih trgovaca u hramu jerusolimskom izagnane su i tako postigne svoje pravo crkv. pjevanje, prema onoj Psalmiste: »Domum Tuam Domine decet sanctitudo«.

Imade bez dvojbe unatoč tome još crkvi, gdje se toj, da tako rečemo purgaciji nije posvetilo dovoljno pažnje ili su barem još u nekom prelaznom stadiju. Ne znam kada se je i dali se uopće u »Sv. Ceciliji« što izvješćivalo o prilikama crkv. pjevanja u Senju, pa ako je to i bilo, sigurno je već tome mnogo vremena, pa za to šaljem ovaj svoj izvještaj.

Osim stolne crkve, koja je ujedno i župna, imademo još crkvu sv. Franje, (nekada, do prve polovice XVIII. stoljeća franjevačka) i dvije kapelice uz more — posvećene bl. Dj. Mariji. Osvrćem se samo na stolnu crkvu, pošto se većina crkv. funkcija, kod kojih imade pjesma posla, obavlja redovito u njoj. Od 1908. vršio je službu ravnatelja kora i organiste g. Karlo A d a m i ć, prijateljima »Sv. Cecilije«

[2] Žalibože nije došlo do toga, jer nije bilo odziva.

poznat po svojim skladbama. Do njegovog dolaska bio je kapelnikom pok. zaslužni Dragutin Kukla, koji je uz službu gradskog kapelnika obavljao službu i u stolnoj crkvi. Iza ovoga bili su organiste gg. Poslek i J. Grančarić. Koliko se za njih uradilo u crkv. pjevanju nije mi svrha da ističem — njihovo je djelovanje i onako bilo prije cecilij. pokreta.

Pripominjem tek da je za g. Kukle lijepo cvala crkv. glazba, čega se još i danas mnogi ugodno sjećaju. Dolaskom Adamića pošlo se je takodjer veoma dobrim putem, ne doduše s mnogo nu ipak s dosta uspjeha.

On je osnovao mješoviti i muški zbor, s kojim je u nedjelje i blagdane izvodio gotovo isključivo svoje skladbe, na što ga je nagnala ne samo njegova sposobnost, već i nestašica kompozicija, pošto se prije njega izvodile n. pr. latinske mise sa podmetnutim staroslavenskim tekstom. I tako imade od Adamića dosta lijepih misa i raznih crkv. pjesama, većinom još kod njega u rukopisu.

Pjevali bi se neko vrijeme osobito prije rata propisno svi dijelovi mise i Pristup, Stepenaja, Prinos i Pričešćenije, koji su kao i mise za mješov. i muške zborove sve samo Adamićeve kompozicije. Koralu se nažalost nije posvećivalo mnogo pažnje, pa se stoga koralne mise i nijesu gotovo nikada pjevale. U obične dane kod konventualnih misa osim »Slava« i to uvijek isti, nije se ništa pjevalo, nego je organista kroz čitavu misu preludirao. Tako je bilo sve do rata. Kada je nastao rat, pozvan bi i Adamić u vojsku. Za njegove odsutnosti zamijenio ga je njegov brat. Ove su prilike dosta djelovale na pjevače i pjevanje, te se iza povratka Adamićeva iz vojske, nije više vodilo crkv. pjevanje prijašnjim smjerom i oduševljenjem već i zato, jer se kapelnik, prema njegovom kazivanju, uslijed nastalih težih i rastrovanih prilika te nesnosne životne borbe i premalene nagrade, želio čim prije osloboditi Senja. Istina i poslije rata trsio se on, da preuredi pjevački zbor, ali radi nemarnog polaska članova nije uspio, pa je prošle godine u travnju posve napustio službu, koju sada iz nužde, dok dodje novi organista, obavlja pisac ovih redaka.

Još za Adamića g. 1921., izvodila se na Božić njegova najnovija misa za mješov. zbor izradjena po primorskim, napose starim senjskim motivima, koja se Senjanima dosta svidjela. Iza njegovog odlaska, pjevali su u velikom tjednu lijepo i skladno: »Puče moj« gojenci biskup. konvikta. Za to ide hvala njihovom prefektu g. Vlatku Usmianiu. U nedjelje i blagdane izvodili smo Adamovićeve mise u mješov. i muškom zboru. Za prikazanje uzela se obično koja Marijina pjesmica, ženski ili muški solo n. pr. od onih popa Mije Ćurkovića i druge. U obične dane pjeva se konventualna misa koralno sa staroslaven. tekstom, a za prikazanje koja pjesmica iz Glazb. Priloga »Sv. Cecilije«.

Na Božić izvodili smo Adamićevu misu za mješov. zbor, a za Prikazanje staru hrv. božićnu pjesmu »O pastiri, vjerni čuvari« iz pjesmarice »Virgini Matri« u troglasnom ženskom zboru. Isti zbor pjevao je iz iste pjesmarice »Spavaj sinko« vrlo lijepo i ugodno. Na blagdan sv. Triju kralja pjevao je na prikazanje ženski zbor »Kada divna zvijezda« iz iste pjesmarice.

Prije nego li završim ovaj svoj kratki izvještaj, napomenut ću nešto i o našim orguljama i pjevanju u crkvi sv. Franje. Orgulje stolne crkve veoma su stare, te se ni najstariji ljudi ne sjećaju kada su gradjene. Postoji ipak tradicija da su postavljene oko g. 1750. po nekom graditelju orgulja iz Mljetaka te su staroga talijanskoga sistema sa 24 registara. Registri su, koliko se iz istrošenih nad njima oznaka može razabrati ovi: Prvi red: 1. Principali Bassi; 2. Principali Soprani; 3. Ottava interiera; 4. Quinta Decima; 5. Decima IX.; 6. Vigiesima II.; 7. Vigiesima VI.; 8. Vigiesima IX.; 9. Trigesima III.; 10. Trigesima VI.; 11. Contra Bassi; 12. III. dei Contra Bassi. — Drugi red: 1. Voce humana (samo pol registra); 2. Flauto in 8va Bassi; 3. Flauto in 8va Soprano; 4. Flauta in XII.; 5. Cornetta; 6. Viola Soprani; 7. Viola Bassi; 8. Tromboncini Bassi; 9. Tromboncini Soprani; 10. Violoncello Basso; 11. Violoncello Soprano; 12. Trombon (kopula sa manualom). U ovome redu je deseti i jedanaesti registar drven, a tako isto u prvom redu jedanaesti i dvanaesti. Ostali su od kositra. Orgulje imadu jedan manual sa četiri i pol oktave. Pedal je umanjen t. j. sa jednom i pol oktave. Kod nekojih registara su glasovi nejasni i mutavi. Nekoji se daju vrlo zgodno upotrijebiti za pastoralne preludije u božićno vrijeme. Interesantan je kreštеći pleno koji je nekada morao biti puno ljepši i imao sigurno važnu ulogu u crkv. glazbi i orkestru. Od onih vremena sačuvana su još na koru dva velika bubnja koji su služili kod izvadjanja svečanih misa na velike blagdane. Orgulje trebalo bi popraviti, osobito mijeh, da se nateže drugim modernijim i lagljim načinom, a ne sa užetima preko koluta.

Orgulje u crkvi sv. Franje veoma su trošne i stradale su uslijed ratne rekvizicije cijevi. Radi toga su krnje, a k tome i razglašene. Kad bi se temeljito popravile, bile bi veoma ugodne. O pjevanju u toj crkvi ističem samo to, da se u adventsko vrijeme od Imakulate kroz 8 dana kod zornica pjeva posebna vrlo duga pjesma: »Marija se zače danas«, koju svijet veoma rado i oduševljeno pjeva.

U proljeće ove godine gorljivim nastojanjem presv. g. biskupa dra Josipa Marušića pristupit će se djelomičnoj obnovi stolne crkve. Tom zgodom imalo bi se nužno misliti i na popravak naših orgulja. Odlučujući faktori, ufamo se, ne će zaboraviti da orgulje i pijev u crkvi vrše znatan dio službe Božje i da vrlo djeluju na duše vjernika. Želio bih, da dodje prije toga naš vještak i maestro crkv. glazbe g. prof. Dugan, da orgulje pregleda i dade potrebne upute za popravak, a ujedno označi novim organistima i ravnateljima kora direktivu u crkv. glazbi i pjesmi. Neka bi se u obnovljenom hramu Božjem gajila liturgička glazba i pjesma — osobito koralna — na sve veću slavu Božju i spas duša! Dao Bog da se to i zbude!

Rudolf L. Sabljak,
kapelan, privr. kapelnik.

Glazbena literatura.

Zlatko Špoljar: Izabrane narodne pjesme, udešene troglasno za učenike viših pučkih škola i nižih gimnazija. Ove harmonizacije narod. pjesama dobro će doći u našoj glazb. literaturi. Marljivo nam pero g. Špoljara mnogo obećaje, pa je i ovdje, izdavši u vlastitoj nakladi te pjesme, pokazao, da mu je na srcu koristiti dobroj stvari, podati našoj mladeži dobre stvari i pokazati, kako su lijepe naše narodne melodije. Ne trebamo se svoga stidjeti i misliti, da je samo tudje lijepo. Već i drugi narodi po malo uvidjaju, da i kod nas ima mnogo lijepa, samo smo mi sami siromasi kod tolikog blaga! Pokrajinska uprava dobro bi učinila, kad bi preporučila ovu zbirku onim zavodima, kojima je namijenjena. — Čini mi se da bi kod br. 1., 2. mjera u 2. altu bilo bolje hes nego a. Kod br. 2. na početku nepotrebna je pauza od ½ mjere, jer je uzmah. Kod br. 8. se sjećam, da sam našao do sada 6/8 mjeru. Br. 11. imao bi više života, da 3. glas pjeva u četvrtinama f—c, mjesto pol note c, jer inače počinje odmah u početku s 6/4. — Kod br. 17. prve dvije mjere moraju se malo zategnuti, a dalje nešto hitrije. — Ove opaske ni najmanje ne umanjuju vrijednosti ove zbirke, te ju svima od srca preporučujem. — Naručuje se kod izdavača.

O. K. Kolb.

Dugan Franjo: Vježbe za zborno pjevanje (Solfeggi) 40. 64 st. — Priredivši nam izvrsnu »Elementarnu teoriju muzike«, koja teoretski pripravlja učenika budućem potrebnom shvaćanju prave glazbe, i koju mora svaki valjani pjevač znati i razumjeti, ovim vježbama za zborno pjevanje podaje Dugan učenicima vrlo zgodne vježbe, koje nisu samo mehanično pogadjanje intervala. Sam Dugan veli: »ima se posvetiti pažnja korektnom izgovoru teksta i umjetničkom dinamičkom šatiranju, da bi učenici, koji te vježbe svrše, sastavili u z o r a n z b o r sposoban, da uzmogne sve poteškoće savladavati u razmjerno kratkom vremenu«. — Kod nas se pjeva većinom »piano-forte« ili »forte-piano«. Malo se čuje finijeg niansiranja, a to je ono glavno, kad se veli, da zbor glazbeno diše! Pravi naglasci agogiski, ritmički, dinamički, jasan izgovor, sa skladbom izraziti njezin pravi višak, to je u tom djelu sve tako krasno prikazano, da će g. Duganu biti zahvalan svako, tko prouči ove vježbe. Prije svake skupine vježbi, nalazi se kratak naputak, pa će i samouku biti sve sasma jasno! — Dvoglasne vježbe, od najlakših do najtežih, sačinjavaju — 49 na broju — same za sebe iscrpiv materijal, te će se pjevači nakon uspjelog izvadjanja istih, moći odvažiti i na najteže skladbe. — Oni zborovi, koji svladaju ove vježbe, biti će pravi odgojni faktori naše publike, a i publika će ih onda morati dolično nagraditi. — Vježbe dobivaju se kod Edition Rirop. — Zagreb, Strossmajerova 10.

O. K. Kolb.

Dr. Josip Andrić: Ruska opera. Biblioteka muzičke kulture I. (str. 16). — Naklada Narodne Prosvjete, Zagreb. — To je prvo poglavlje iz ciklusa predavanja o slavenskoj glazbi, što ga je pisac održao početkom studenoga 1922. u Jeronimskoj dvorani. Lijepo kaže pisac u predgovoru: »Tražimo, da malo odahnemo u ovoj teškoj muzičkoj atmosferi, u kojoj nas još uvijek guši romanska i germanska glazbena kultura. Upijamo u sebe tudjinski muzički duh, jer nas na to navodi tradicija i sugestija onih, koji nas po glazbenim stazama i putevima vode. Gojenju slavenske muzičke kulture pristupamo polako, bojažljivo, obazrivo i s tisuću predrasuda, koje nam je najvećim dijelom tudjinština sugerirala. Pomoći u suzbijanju tih predrasuda hoće i ova knjižica... Hoće da bar iz daleka dočarava ljepote ruske glazbe. Hoće da dade u krupnim potezima orijentaciju u ruskoj operi i da pobudi što više ljubavi k umjetnosti, koja nam se otkriva u »Borisu Godunovu«, »Knezu Igoru«, »Snjegeuročki« pa sve do »Petruške«, a nadajmo se i u drugim remekdjelima ruske opere«. Tu svrhu je pisac i postigao te je u kratkim, jasnim crtama prikazao postanak i razvitak ruske opere, koje geneza pada kao kod nas Hrvata i kod Čeha u doba romantike. Kakogod je ruska opera u svojim počecima stajala pod jakim utjecajem zapadnjačke romantičke glazbe, ipak se od nje korenito emancipirala, davši ruskoj kulturi djela od takve umjetničke snage, da je znatno utjecala i na muziku zapada. To najbolje dokazuje utjecaj Musorgskoga na Debussya, a Stravinskoga na najmladje francuske komponiste. Djela Petorice danas uvažava i divi im se čitav glazbeni svijet, a ruske opere sve više osvajaju pozornice u širokom svijetu. I kod nas je već nešto na tom polju učinjeno, a da pobudi još veće zanimanje za doista veliku rusku glazbu, izdao je pisac svoju lijepu raspravicu, koju toplo preporučamo.

Ludvik Kuba: Písen Srbů Lužických. Hudební a národopisná úvaha. Vel. 8. str. 20. — U »Knihovni hudební Matice« u Pragu izdao je najbolji poznavalac slavenskih nar. pjesama vrlo zanimljivu studiju o nar. pjesmama lužičkih Srba. Najmanji taj slavenski narod, koji je poslije tridesetgodišnjeg rata bio otrgnut od Češke, bio je gotovo već sasvim germanizovan, dok ga nisu pastor A n d r i j a Z e j l e r i nekoji drugi rodoljubi opet probudili i uskrisili. Začudo, iako u teškim prilikama, sačuvao je narod ipak svoje pjesme. J a n E r n s t S m o l e ř zabilježio i objelodanio ih je u svojim dvim zbirkama (1841. i 1843.) 260, H. J ó r d a n (1875.) 30., d r. E. M u k a (1883.) 148, L. K u b a (1887.) 223, a najviše (361.) zabilježio ih je i u svojim trim zbirkama (1888. i 1894.) objelodanio odlični poznavalac Lužice A d o l f Č e r n ý Prema tome sabrano je preko 1000 pjesama, što je za narod od 150.000 duša vrlo lijep broj.

Pisac govori potanje o tim pjesmama. Ima tu pjesama (do 80 — što je mnogo) u starim crkvenim načinima (za primjer priopćio je pisac 4 pjesme — tri u hipodorskom, a jednu u frigijskom načinu). Mnogo pjesama sjeća na napjeve češke i poljske, što je posve razumljivo, kad su Lužičanima s jedne strane susjedi Poljaci, s druge Česi. Pjesme su

s veće strane u duru, u molu ih je malo (oko 30).

Smoleř podijelio je lužičke nar. pjesme na više vrsti. »Přezpólna« je pjesma, koja se pjeva na putu, na paši. Po opsegu su to duge pjesme, koje bi se mogle nazvati romancama i elegijama. »Hrónčka« je kratka pjesma, koja odgovara poljskom »krakowiaku« ili slovenskim »okrogle«. Pjeva se obično kod plesa. »Serbska reja« ima ritam poloneze, ali je specijalna osebina lužičkih Srba. To su plesne pjesme, a da nisu došle iz Poljske svjedoči to, što u Lužici nema spomena o mazurki. Kad bi oni tu reju dobili iz Poljske, zacijelo došao bi onamo i mazur. Napominjem uz put, da se u ziljskoj dolini u Koruškoj sačuvao starodrevni ples: »visoki raj«, a riječ: »rajati« znači ondje plesati. »Serbska reja« i »visoki raj« vode nas zacijelo u staro vrijeme Slavena. Smoleř spominje nadalje pjesme »Wuženenja«, koje se pjevaju kod raznih društvenih zabava, zatim pjesme svadbene, prosjačke, a napokon: »Podkěrluše. »Podkěrluše« čine prijelaz izmedju crkvenih i svjetovnih pjesama. Naziv im dolazi od »Kyrie eleison« (krleš u starim češkim crkv. popijevkama, kirales u jurjevskim popijevkama u Turopolju: Evo se klanja zeleni Juraj, kirales gl. Fr. pl. Lučić: Proslava sv. Jurja u Turopolju. »Sv. C. 1921. str. 112.). Te se popijevke pjevaju u nedjelju poslije podne pred crkvom, a sadržavaju nabožne legende.

To je u kratko izvještaj o narodnim popijevkama lužičkih Srba. No g. L. Kuba je uz put napisao nekoliko vrlo zanimljivih opažanja o slavenskim popijevkama uopće. Te popijevke dijeli na istočne, južne i zapadne. Istočne su popijevke ruske, na koje je imao utjecaja grčki jugozapad po bizantskoj crkvi. Odanle je krasna kultura ruskog narodnog zbornog pjevanja. Kod Jugoslavena, izuzevši alpske i primorske predjele, značajka je jednoglasna melodija. Oni su došli u zemlju, prožetu rimskom i grčkom kulturom, ali tursko gospodstvo priječilo je utjecaje zapadne kulture, pa se ondje sačuvalo jednoglasno pjevanje. Zapadni Slaveni: Poljaci, lužički Srbi i Čehoslovaci bili su naprotiv pristupačni zapadnoj kulturi i zapadnoj instrumentalnoj glazbi. Pa zato su njihove popijevke zamišljene tako, da se imaju sprovadjati pjevačkim zborom ili kojim instrumentom. Iznimku čine pjesme slovačke, medju kojima se nadju još mnoge pjesme u starim načinima.

Tu je nabačeno samo nekoliko misli iz Kubine rasprave, koja je doduše kratka, ali tako poučna, da bi bilo najbolje, da se čitava prevede. No možda će i ovo nekoliko riječi potaknuti kojeg čitatelja »Sv. C.«, da si nabavi Kubinu zbirku narodnih pjesama lužičkih Srba. Kako smo već u zadnjem broju saopćili te su pjesme izašle u V. svez. njegova djela »Slovanstvo ve svych spěvech«, a dobe se kod »Hudební Matice Umělecké Besedy« u Pragu.

I. B.

Ludvík Kuba: Slovanstvo ve svých zpěvech. Písně ruské. I. Maloruské (str. VIII. + 191). II. a III. Velkoruské a běloruské (str. 193—402). — Izdanje Hudební Matice Umělecké Besedy, Praha II., Jungmannova tř. 39. — Već smo u zadnjem broju (str. 21.) u kratko progovorili o tom znamenitom Kubinom djelu, a sad smo primili te dvije omašne knjige, ruske pjesme u drugom izdanju. Izdavač napisao je kratak uvod o ruskim pučkim popijevkama, kojega nije bilo u prvom izdanju. Pjesme su različito priredjene. Svaka pjesma priredjena je za klavir, a uz to najviše pjesama bud za jedan glas sa samostalnom klavirskom pratnjom, bud pako za dva, tri ili četiri muške ili ženske glasove bez pratnje. Harmonizacija je ukusna i zanimljiva. Žao nam je, što smo te zbirke kasno primili, pa ne možemo danas potanje o njima progovoriti. Učiniti ćemo to u dojdućem broju, a dotle ih najtoplije preporučamo.

Novi udžbenik za glasovirsku tehniku. Španjolski umjetnik na glasoviru i pedagog Alberto Jonas izdaje u New-Yorku kompendiozno djelo od pet svezaka pod natpisom: »Master School of Piano Playing and Virtuosity« (Majstorska škola za virtuozno igranje na glasoviru) pisano u četiri jezika: francuski, njemački, španjolski i engleski. Djelo, kojega su prve dvije sveske već izišle, dok ostale tri imadu izići za malo mjeseci, brojit će 1600 strana, a uzato će sadržavati 200 bakroreza originalnih glasovirskih vježba i studija samoga Jonasa i četrnaestorice čuvenih glasovirača. Jonasova »Majstorska škola« imade svrhu da učenicima glasovira olakša učenje glasovirske tehnike. »Možda je istina«, kazuje Jonas u predgovoru, »da je od vremena Bacha rečeno sve, što se dade reći o glasovirskoj tehnici, pa ja i nijesam pokušao da otkrijem nove metode... Ali svaki čuveni glasovirač imade svojih individualnih »tajna«, koje su mu pripomogle da steče svoju tehničku vještinu, a učenik je obično prinuđen da te »tajne« otkrije sâm iz vlastitog iskustva; stoga je bila moja namjera da te »tajne« prikažem u vježbama, tako da ih učenik može lakše i brže naći. Na priliku, zašto se dešava, da glasovirač udara krivu notu? Na oko je to pitanje, na koje se ne može odgovoriti. No ako se takve pogrješke analiziraju, naći će se, da ima više od dvadeset i pet općenih slučajeva, kad se to dešava, a za njih je lako naći konačne razloge i način, kako se dadu popraviti. Tako je isto s pamćenjem. Glasovirač, kad pregleda jednu stranu kompozicije, obično zapamti samo posljednji takt; zašto ne bi zapamtio cijelu stranu?«

Jonas je svoje djelo otpočeo pisati prije petnaest godina u Berlinu. Tamo ga je htio i izdati, ali je g. 1914. preselio u Ameriku, pa sad djelo izlazi u Americi. Rukopis je bio tako golem, da ga je auktor morao više puta preraditi, da djelo ne bude suviše glomazno.

Čini se, da je Jonasova »Majstorska škola« valjan udžbenik, jer je za prve dvije sveske, koje su izišle u proljeću 1922. već trebalo prirediti novo izdanje. U Njemačkoj se te dvije sveske, zbog slabe njemačke valute, prodavaju po 7.000 maraka, pa ipak nalaze dobru prodju.

Vl. D.

Pregled štampe o glazbi.

»Uloga glazbe u odgoju svećeničkog podmlatka« naslov je zanimljivom članku, što ga je napisao vrijedni naš saradnik Vjekoslav Lončar o 2. ovogodišnjem broju mjesečnika **Sacerdos Christi«.** Povijest svjedoči, da se od vajkada polagala ne mala važnost na muziku baš kod uzgoja. Pogotovu mora to da bude kod uzgoja budućih svećenika, jer crkveno pjevanje sačinjava integralni dio svečane liturgije. Tu činjenicu objasnio je pisac mnogim temeljitim razlozima i citatima iz sv. pisma, pa onda zaključuje, da ima glazbeni odgoj svećeničkog podmlatka biti: 1. sistematski i gledom na teoriju i na praksu i 2. temeljit, jer se samo onda može nešto solidnoga postići. Pale njegove riječi na plodno tlo! Ne mogu, da tom prilikom ne navedem, što mi je nedavno pisao prijatelj, oduševljeni pobornik za cecilijanska načela. »Da Vam je prisustvovat u našim katedralkama službi Božjoj, uhvatili biste se za kose. Svaki kanonik pjeva po napjevima, što ih je donio sa župe, a koralni vikari, mladji svećenici opet nikako. A uzrok je tomu, što se ni u dječačkim sjemeništima, niti u bogoslovlju ne podučava pjevanje«. Zato dobro kaže pisac gornjeg članka: »Svećenik mora pjevati vi muneris. Crkvena glazba nije predmet, koji se mora stavljati na volju, već obligatan predmet, koga svećenik mora znati u svojoj službi. Nije dosta znati svećeniku dijelove pjevane mise, antifone, psalme. On mora znati, je li dobro ono, što njegov kor pjeva. Njegova vlast (bilo bi pravo: i znanje) nije samo kod oltara, na propovijedaonici, u ispovijedaonici; ona siže i na kor«. Dakako, on će to moći prosuditi samo onda, ako je sam glazbeno naobražen. A to glazbeno znanje bi uz ljubav za svetu stvar i uz svoj mar morao steći u sjemeništu.

Crkveni koncerti. Pod tim naslovom priopćio je u reviji **»Život«** (IV. str. 151.) Vj. Lončar vrlo iscrpiv članak o tom, da li se imaju dozvoljavati ili zabranjivati t. zv. crkv. koncerti. Upozorujemo cijenjene čitatelje na taj članak, jer je vrlo savremen, pogotovu kad su mnogi za te koncerte (pisac predlaže, da bi bio zgodniji izraz: izvanliturgijsko pjevanje; razvitak crkv. pjesme i t. d.; pregled crkv. orkestralnih djela ili sl.), a drugi protiv njih. U prilog crkv. koncerata imade jakih razloga: 1. Crkva je bez sumnje jedino najprirodnije mjesto pravoj crkv. glazbi, pa ako se doista takova glazba ima izvoditi, spada to jedino u crkvu. 2. Ako hoćemo čuti kakav opus, koji se radi svoga većeg obujma ne može izvesti pod sv. liturgijom, želimo li proći nutarnji razvitak i t. d. jedne glazbene epohe pomoću živih spomenika, glazb. produkata, treba, da se ta djela izvedu u crkvi u izvanredno vrijeme. 3. Gdje će se izvesti toliki krasni oratoriji, ako ne u crkvi, jer nam manjkaju zgodne dvorane sa modernim orguljama. Teškoće, koje se iznose protiv crkv. koncerata, dadu se uz dobru volju lako ukloniti, pogotovu ako se slušateljstvo tako uzgoji, da osjeća, da te umjetničke priredbe sluša u crkvi, dakle na svetom mjestu, pa da se mora prema tome i vladati.

Cyril, časopis pro katolickou hudbu posvátnou v československém státě priopćio je u svom zadnjem prošlogodišnjem broju članak K. Stejskala pod naslovom: »Staré církevní písně v Bosně a Hercegovině. Pisac napominje, da ima narod u Bosni i Hercegovini vrlo mnogo narodnih pjesama, naročito junačkih, ali malo nabožnih. Uzrok je tomu tursko gospodstvo, jer bez dopuštenja bega, nije smio kmet-katolik prisustvovati službi Božjoj, koja se je vršila najviše potajno, u kućama. Najviše su ipak još i danas omiljele i proširene tri pjesme: »Plač Gospin«, »U se vrime godišta« i »Zdravo tilo Isusovo«. »Plač Gospin« bio je poznat već glagoljašima XV—XVIII. vijeka, a prvi hrv. prijevod pripisuje se franjevcu Mateju Divkoviću (1563.—1631.). Sada je u Bosni najviše proširen »Plač Gospin, što ga je izdao franjevac Petar Knežević. Ta redakcija doživjela je već 25 izdanja. Za pjesmu »U se vrime godišta« napominje pisac u opasci, da se u dvorskoj biblioteci u Beču nalaze u jednom rukopisu (br. 354. fol. 38.) dvije hrv. nabožne pjesme, jedna marijanska, druga »U sei urime godischia«. Za treću pjesmu: »Zdravo tilo Isusovo«, koja se u Bosni pjeva svaku nedjelju poslije podizanja ne zna se autor niti melodije niti teksta. Sadržaje u kratko katoličku nauku de Christo incarnato et Redemptore. Pisac pridodao je i napjev za svaku od tih pjesama.

Richard v. Kralik iznio je u svojoj knjizi: »Heimat-Erzählungen aus neueren Zeiten« lijepu epizodu iz Beethovenovog života, što ju je preveo Lj. Maraković u **»Hrv. Prosvjeti«** 1922. str. 486.—493. Kralikov otac upoznao se kao djak u Beču s Beethovenovim nećakom Karlom, a taj ga je poveo u Baden k svomu stricu, koji je ondje ljetovao. Bilo je to g. 1825. Po pripovijedanju svog oca iznosi tu Kralik vrlo značajne crte iz zadnjih godina života tog velikog umjetnika, a vanredno dobrog, no osebujnog čovjeka.

»Narodna Politika« je donijela (9. I.) feuilleton »Preporod crkvene glazbe«. Glavne su misli: Nadovezujući na kongres za religijoznu glazbu, koji je održan u prosincu u Francuskoj, ustaje pisac ovog feuilletona I. M. protiv glazbenog liberalizma, koji kod nas vlada u crkvenoj glazbi. U crkvu ne spada glazba, koja nije namijenjena slavi Božjoj. Ne možemo se prilagoditi kompozicijama crkvene glazbe, koje je komponovao možda čovjek moralno diskvalifikovan. Treba gojiti duhovne koncerte, u kojima se izvode i glazbena djela nekatolika, ali to treba činiti izvan crkve, a nipošto u katoličkim crkvama, jer nam ti koncerti daju samo osjećajnu interpretaciju o vjerskom životu pojedinih umjetnika. Pisac se izjavljuje i protiv toga, da u crkvama pjevaju razni članovi kazališta, pa traži, da to čine samo praktični katolici, i onda bi se tek, veli, mnogi začudili, kakvo blago poezije u sebi krije katolička Crkva, a njeni vjernici ga zanemaruju.

»Obzor« donosi najsavjesnije i najopširnije osvrte na svaki muzički događaj, otkako je nedavno njegovim glazbenim referentom naš saradnik Lujo Šafranek Kavić. Među osta-

lim njegovim kritikama je i feuilleton »Pedeseta Traviata Maje Strozzi«, hvalospjev ovoj umjetnici, koja je od čednih početaka iz 1912. godine postigla prvi veliki uspjeh u »Traviati«. Ona je dizala umjetnički niveau i medu svojim pozorišnim kolegama i kod publike, dizala je vjeru u domaće umjetnike i u nacijonalnu umjetnost na koncertima i na pozornici (9. I.) Treba spomenuti i lijep osvrt na Musorgskijevu glazbu, koju je isti kritičar donio prigodom intimne večeri njegove glazbe u Glazbenom zavodu. (15. II.).

»Riječ« je donijela muzički feuilleton »Antonín Dvořák« (13. I.), gdje feuilletonista Božo Levrić opisuje neke lijepe karakteristike i karakteristične epizode iz života ovog velikog češkog velikana.

»Jugoslavenska Njiva« (1923., br. 3.) donosi glazbeni esej »César August Franck«, što ga je k 100-godišnjici rodjenja ovog francuskog muzičkog velikana napisao dr. Božidar Širola.

»Misao« (Beograd, 1923. sveska 1.) ima članak »Balkan balkanskim narodima u muzici«, gdje Stanislav Vinaver veliča Adu Poljakovu, koju Beograd zbog svoje balkanštine, veli, ne zna ocijeniti, a u isto vrijeme beogradska reklama zove Vašu Přihodu najvećim svjetskim virtuozom, nad čim se pisac škandalizira. Napada Stančića, što preradjuje Beethovena, jer drži i to balkanizmom i uvredom svega svetog u muzici, kad netko hoće da popravlja Beethovena. Za prevode dra B. Širole, koji izlaze u biblioteci »Muzike«, veli, da nisu evropski, jer da je jezik ispod književnoga, a oprema ispod kalendara za narod. Naprotiv hvali biblioteku muzike i muzičara »Osvit«, koja izlazi ćirilicom u Beogradu, pa veli, da će na ovom polju lako biti zadobiti hegemoniju nad Hrvatima.

»Listy Hudební Matice« (Prag, II. br. 4. donosi lijep članak »Glazbene prilike u sovjetskoj Rusiji« (dr. O. Hřímalý), a uz to neke druge stvari i preglede.

Mjesečnik »Die Musik« (Deutsche Verlags. Anstalt in Stuttgart, Berlin u. Leipzig. XV. godište br. 1.) donosi zanimljiv članak Rudolfa Breithaupta: Spieltalent und Rasse, u kojem pisac dokazuje, da je instrumentalna darovitost sviranja više stvar krvi, nasljedstva i centralne dispozicije, nego li organizacije, uzgoja i kulture. Osobitu sposobnost poimence za guslačku i klavirsku umjetnost pokazuju dvije rase: semitska i slavenska te njihove mješavine. Duševna živost i pruživost, brzo shvaćanje i prilagodjenje, jaka volja i spretnost, izvanredno pamćenje i sluh i ustrajna marljivost pribavila je židovima odlično mjesto u reproduktivnoj umjetnosti. Koliki procenat otpada medju virtuozima na semitsku rasu dokazuju imena: Josef Joachim, Henri i Jaques Herz, Henri Rossellen, Josef Ascher, Wilhelm Goldner, Sigismund Thalberg (Paris), Ign. Moscheles, Feliks Mendelssohn, Jakob Blumenthal, Feliks Blumenthal (Petrograd), Karl Tausig, Antun i Nikola Blumenthal (obojica ruski židovi), Aleks Dreyschock, Moric Moszkowski (poljski židov), Rafael Josephi (madžarski židov, Emil Sauer, Moric Rosenthal, Alfred Grünfeld, Alfred Reisenauer, Ferrucio Busoni, Frédérik Lamond, Leopold Godowski, Vianna da Motta, Mark Hambourg (iz južne Rusije), Osip Gavrilović, Karl Friedberg, Ignac Friedman, Gottfried Galston, Artur Schnabel, Paul Goldschmidt, Leonid Kreutzer, Josef Lhévinne, Severin Eisenberger, Bruno Eisner, Ignac Tiegermann, Aleksander Borowski i drugi. Uz židove ističu se na polju reproduktivne umjetnosti Slaveni. Prirodjena im je duboka težnja, strastvena ljubav za glazbu, bogata fantazija, istančano poetsko osjećanje, vruća krv i temperamenat. No s druge strane pojavlja se kod njih žestina temperamenta, melankolija, fatalizam, koji se znade izroditi u potpunu apatiju, a često i druge pogrješke, koje i kod tog darovitog plemena štetno djeluju na razvitak prave umjetnosti. Pisac govori onda poimence o raznim drugim narodima i plemenima i pridodaje, da se radjaju najbolji virtuozi križanjem raznih naroda. Da li se mogu u tom pitanju postaviti stalna pravila, teško je kazati, svakako primjeri, što ih je pisac naveo, mnogo toga dokazuju, pa je njegov članak vrlo zanimljiv.

Razne vijesti.

Hrvatska.

Crkveni koncerat Oratorijskog zbora sv. Marka u Zagrebu. Bez velike reklame, a pred brojnom publikom ijzvodio je vrsni taj zbor pod ravnanjem g. Fr. Dugana u crkvi oo. Isusovaca dne 4. I. t. g. stare hrvatske božićne pjesme. Mnogi i mnogi je možda i malo čudno zakimao glavom, kad je stare naše božićne pjesme ugledao u glazb. prilogu »Sv. C.«. Nije li mnogom došla pomisao: »Pa zar su to božićne pjesme?« — Bili smo tako pod utjecajem tudjinske glazbe, da nam se činilo nemoguće, da su mogle te pjesme kroz stoljeća zagrijavati duše naših predja. Ali višeput je taj »mi« tako malen, te mislimo, da je samo gradjansko mišljenje mjerodavno, a na širi narod se ni ne obaziremo. A mnogo toga, što mi zovemo »staro« živi punim životom, te će i nas »mladje« preživjeti. — Da je to »staro« još i danas puno životne snage, dokazao nam je g. Dugan s oratorijskim zborom sv. Marka, koji je skladno izveo lijepe stare božićne pjesme: »Narodil se je« (1701.); »Rodio se Bog i čovjek« (rukopis Vejkovića 1807.); »Zdravo budi dijete drago« (Pavlinska pjesmarica 1644.); »Spavaj Sinko« (1701.); »Sklopi blage očice« (iz Lupoglava); »Oj pastiri vjerni čuvari« (stara božić.) i »Kada zvijezda divna« (Vejković 1807.). Koncerat završio se pjesmom »Narodi nam se«, kako se danas pjeva. — Zbor je svoju dužnost izvršio potpunoma, a najviše su se isticale »Oj pastiri« i »Kada zvijezda« svojim markantnim melodijama.

Da bude malo odmora za pjevače, dodao je na orguljama g. Dugan Preludij G-dur od I. S. Bacha; Melodiju od J. Capoccia; Quil-

mantov ofertorij i završio koncerat sa Toccatom od Rheinbergera. Suvišno je govoriti što u hvalu g. Duganu, jer svoje miljenike nije ni mogao bolje odigrati na orguljama isusovačke crkve.

Zbor i zborovodja zadužili su slušateljstvo, koje želi do skora čuti i naše druge »stare« crkvene popijevke, da nas duhom prenesu u ono sretno doba, kad su naši stari bili sretni svoji u svojem, bez ikake natruhe tudjinštine. Znati ćemo cijeniti svu ljepotu naših starih crkvenih popijevaka, koje su odzvanjale nekada po našim crkvama, dvorovima i dubravama tek onda, kada ih budemo često i opetovano čuli.

Samo bi prišapnuo priredjivačima: »Malo više reklame, jer su bili lišeni užitka i oni, koji su to živo željeli! — Da se čujemo i vidimo do skora!« **O. K. Kolb.**

Crkveno pjevanje u Dubrovniku. Prigodom mlade mise fra Stjepana Lebedine dominikanca, izvodio je u crkvi oo. dominikanaca muški mješoviti zbor misu od A. Lotti-ja na tri grla (alt, tenor i bas) uz pojačanu pratnju gudalačkog kvarteta. Tom zgodom bio je otpjevan i »Gospod se zakleo« (Juravit) od O. Jordana Viculina za 4 muška mješ. grla. Pjevanjem je ravnao konservatorist O. Jordan Viculin. Saznajemo, da je reprodukcija koliko prve, toliko druge kompozicije izvedena uzorno.

U Dubrovniku izvodila se prigodom božićnih blagdana u stolnoj crkvi pod ravnanjem prof. Fr. Lederera misa: Gius. Rote i Ch. Gounoda te Ledererova pastorela za 5.glasni mješ. zbor: »Kog ste vidjeli pastiri««. U franjevačkoj pako crkvi izveo je prof. o. B. Sokol mise od Perosia i Hartmanna.

Vilharova proslava u Mariboru vrlo se lijepo obavila dne 15. XII. 1922. Svečanost otpočela je u kazalištu uvertirom Vilharove opere »Smiljana«, koju je dirigirao V. Parma. Prof. dr. A. Medved je iza toga u lijepom govoru istaknuo zasluge Vilhara na polju jugoslav. glazbe. Kod koncerta, koji je iza toga slijedio, izvodili su »Gl. Matica« i pjev. društvo »Drava« isključivo Vilharove skladbe. Vilhar je sam prisustvovao toj svečanosti.

Lujo Šafranek - Kavić: Hasanaginica. Uprava kazališta primila je ovu operu, što ju je komponovao na riječi dr. M. Ogrizovića naš odlični saradnik. Opera izvoditi će se dojduće sezone.

Ivan Kuharec, poznati naš guslač, odselio se je u ožujku prošle godine iz Zagreba. On je boravio dulje vremena u Grčkoj, a prošle je jeseni došao u New-York. Sada je kapelnikom u tamošnjem kazalištu Rivoli i ravna izvrsnim orkestrom od 50 glazbenika.

Kolaudacija orgulja u Gornjoj Rijeci. Dne 21. siječnja god. 1923. obavljena je u župskoj crkvi u Gornjoj Rijeci kolaudacija orgulja po g. Vjekoslavu Hraniloviću, profesoru glazbe iz Križevaca. Nakon što je on orgulje pregledao i proučio, te na njima odigrao orguljske skladbe i odpjevao par pjesama (Bach, Liszt, Kukla, Haydn), pronašao je ovo:

Orgulje u župskoj crkvi u Gornjoj Rijeci su starije djelo tvrdke Brandl iz Maribora. Dispozicija im je ova: Subbas 16', Oktav bass 8', Principal 8', Gamba 8', Salicional 8', Gedeckt 8', Flute 8', Oktave 4', Flute 4, Mixtur 2, $^{2}/_{3}$ 3 f. Pedal Cop., Supp. Okt. Cop. Tijekom vremena te su orgulje postale tako loše, da se već zadnjih par godina nisu mogle upotrebljavati. Pošto se orgulje morale popraviti, povjerio je potpisani župnik taj posao tvrdki Viktora Erhatića u Križevcima. Tvrdka je popravak precizno i savjesno obavila, orgulje, koje su kroz par godina bile neuporabive, imadu danas preciznu pneumatiku i preciznu intonaciju prema karakteristici pojedinog registra. Glavni dijelovi pneumatike, kao ventili, koji su bili posve neuporabivi, nadomješteni su najboljim materijalom, a osobito su vrlo dobro i savjesno uredeni t. zv. Relaisse, o kojima ovisi precizna funkcija pneumatike. Uzevši sve u jedno, sav je posao reparacije ovih derutnih orgulja izveden na zadovoljstvo, pa zato napomenutu tvrdku ovime toplo preporučamo. — Imbro Sokač i Ivan Keleković, crkv. starješine. — Fr. Vugrinec, župnik.

Slovenija.

Zaslužna Glazbena Matica u Ljubljani proslavila je od 15.—17. XII. 1922. vrlo dostojno svoju pedesetu godišnjicu. Svečanost otpočela je 15. XII. zanimljivim predavanjem kr. sveuč. prof. dr. I. Mantuania o značenju i djelovanju Gl. M. za razvitak slov. glazbe. Dojdućeg dana bio je u Unionu veliki simfonički koncerat pod ravnanjem prof. K. Jeraja. Čin pieteta spram marljivog saradnika i odličnog slov. kompozitora je bio, da je taj koncerat otpočeo »Seneradom« dr. B. Ipavca. Izvodila se nadalje lijepa Premrlova »Božićna suita«, uspjeli Lajovicev »Adagio«, Jerajev melodram: »Lepa Vida«, Škorjančevi odlomci iz »Plemića gradjanina« te Adamičeve: Tri plesne skladbe za veliki orkestar. Taj je koncerat u svakom pogledu vrlo uspio.

Dne 17. XII. bila je u 10 sati svečana skupština u dvorani filharmoničkog društva, a poslije podne u 4 sata vokalni koncerat pod ravnanjem M. Hubada. Na programu bile su već poznate skladbe, medju kojima se isticala Foersterova »Ljubica«. Od skladbi, koje je pjevački zbor »Gl. M.« prviput izvodio, spominjemo Adamićev: »Zaman pod oknom«, Pavčičevu: »Lenku« i Devovu: »Svadba na poljani«. Na tom koncertu nastupili su s nekoliko samospjeva i odlični soliste gdja Lovšetova i I. Betetto.

Čitava proslava zgodno se zaključila dojdućih dana koncertom, što su ga priredili učenici »Gl. M.«. Odličnom društvu, koje ima neprocjenljive zasluge po razvitak slov. glazbe iskreno čestitamo prigodom njezine proslave i želimo, da mu u teškim prilikama, u kojima se sada nalazi i država pruži svoju pomoćnicu ruku. To bi bilo ne samo poželjno, nego i nužno, a država vršila bi samo svoju dužnost.

Artistični odsjek »Pevske zveze« je u svojoj sjednici od 15. XII. 1922. ocijenio skladbe, koje su stigle povodom raspisanog natjecaja. Natjecalo se 18 skladatelja, koji su poslali 32 pjesme. Prva nagrada (2000 K)

dopitana je St. Premrlu za skladbu: »V Korotan«, druga (1500 K) E. Adamiću za skladbu: »Domovini«, treća (1000 K) E. Hochreiteru za skladbu: »Noćni psalm«. I medju ostalim skladbama ima mnogo dobrih, koje će se tiskati u »Pevcu« uz posebnu nagradu.

Simfonički koncerat dravske divizije dne 22. I. vrlo je uspio. Program je dirigenat dr. I. Čerin vrlo sretno odabrao, a orkestar je pod njegovim vještim ravnanjem izvodio sve točke na opće zadovoljstvo. Na prvom mjestu bila je Mozartova: Serenada za gudalački orkestar, zatim Borodinov: Prizor iz srednjoazijske stepe, Stančićev: Scherzo i Kl. B. Jirákova Simfonija u C-molu (op. 10). O toj simfoniji kaže kritičar »Slovenca«, da je »s svojim harmoničkim bliščem, drznim kontrapunktom, nasičenimi barvami prevejane, včasih eksotično pestre instrumencije napravila silen vtis«. Raduje nas što kritičar ističe„ da je Stančićev simfonički scherzo »najsiloviteje učinkoval z nezaslišanimi ritmičnimi anomalijami, ki strahotno ženo (tjeraju) do viška, tako da je skladba poslušajoče celo fizično dvigala, vsi smo rasli, toliko da nismo s stolov vstajali v napetem pričakovanju, kaj bo, kje se udarimo, kje naj poprimemo. To je iskrovita skladba z učinkovitimi kontrasti.«

Gradišćanska Hrvatska.

Pjevačka društva. Kad se je utemeljilo prvo hrvatsko pjevačko društvo »Radost« u Pajngertu (Baumgarten), i kad je pred ljudstvom našega i tudjega jezika pokazalo lipotu hrvatske jačke i jakost u očitovanju ćutenja, nasledovali su je i va drugih hrvatskih selih, ter su se tako i u Velikom Borištofu, Dolnjoj Pulji i Malom Borištofu složila pjevačka društva.

Od velike bi hasni bilo, kad bi se po vsih hrvatskih selih takova pjevačka društva utemeljila, ar s njimi se zdiže narodna kultura, Hrvati se med sobom bolje upoznavadu, va ljudi se goji ćut na spoznanje lipoga, plemenitoga i uzvišenoga. A i ako s čisto materijalnoga stanovišća gledamo na društvo, pa i onda moramo reć, da je hasnovito, ar vrime, ko se u pjevačkom društvu prebavi, nij zgubljeno, ar se more u njemu lipo zabaviti, i pineži ke bi va tom časi va krčmi potrošili, ostanu nam va žepu.

Kod vsakoga naroda vidimo, da svoje veselje i tugu složi va jačke, ter je pri različnih prilikah jači. Osebito dobar muzikalni sluh imadu slavenski narodi. Da naš narod nij va jačenju na zadnjem mestu, svidoču mnoge vesele i turobne jačke, ke naši ljudi rado jačidu. Ali narod jači vse jačke va jednom glasi, i to je lipo. Ali je čuda lipše, kad se jači na četire glase, ča ste mogli čuti kod zarobljenih Rusov, ki su pod bojem va našoj krajini delali. A da se to naučimo, su nam potribna pjevačka društva. Zato bi bilo vrlo dobro, kad bi hrvatski školniki, učitelji ili drugi, ki su sposobni za peljanje i podučavanje ovakovoga društva va zavez stupili s peljači do sada utemeljnih pjevačkih društvov, da bi si od njih k podučavanju potribne note i jačke preskrbili, i pak s ovimi društvi narodne svetačnosti polipšavali.

»Hrv. Novine« u Beču. 1923. br. 3.

Čeho-Slovačka.

† **Vilim Zemánek**, vrsni dirigent češke filharmonije, umro je prošle jeseni u Pragu. Rodjen 9. V. 1875. u Pragu, učio je najprije medicinu, a kasnije se posvetio posvema glazbi. Učio je kod Schalka i Löwea u Beču. Kao dirigent stekao si zasluženo priznanje ne samo u Češkoj, već i u stranom svijetu.

† **Anselm Götzl** umro je u siječnju u Barceloni. Rodio se 20. VIII. 1876. u Karlinu kod Praga. Učio je kod Winklera i Fibicha u Pragu, a zatim kod Schalka i Adlera u Beču. G. 1899. promoviran je na doktora filozofije. Napisao je radnju o instrumentaciji Beethovenovih simfonija. Za svog boravka u Pragu napisao je klavirski kvartet (op. 1.) gudalačke kvartete (op. 2. i 4.), kvintet za klarinete (op. 5.), jednu komičnu operu i operetu. G. 1912. pobjegao je u Ameriku te je bio ondje ravnatelj ruskog baleta. Uglazbio je mnogo opereta, koje su sjajno uspjele, tako se njegova opereta: »The Royal Vagabond« davala uzastopce više od godinu dana.

Moravski učitelji u Rimu. Dne 8. I. i 2. II. 1923. pohodiše moravski učitelji na svojoj turneji po Italiji vječni grad Rim. Zanimanje za njih bilo je veliko. Već davno prije dana koncerta bijahu rasprodana sva mjesta. Program koncerta sastavila je »Akademija sv. Cecilije«. Premda su odabrane skladbe za Talijane bile odveć ozbiljne, premda su na programu i bile skladbe Palestrinine, koje su Rimljanima dobro poznate u izvedbi najboljeg poznavaoca Palestrine virtuoznog Casimiria, ipak su bili Rimljani iznenadeni. Toga nisu od Moravaca očekivali. Sam je Casimiri bio prisutan, te je bio neobično zanesen. Još su više bili Rimljani zaneseni narodnim češkim pjesmama, koje su moravski učitelji izvan programa dodali, osobito »Teče voda, teče...« Još je sjajnije prošao drugi koncerat, koji je na programu imao zborove od Smetane, Foerstera i Dvořaka, te narodne češke pjesme. Koncerat moravskih učitelja pohodila je kraljica majka, koja rado prati češku umjetnost, pače: kraljica Jelena, koja rijetko posjećuje koncerte. Moravski učitelji bili su lijepo primljeni i počašćeni u češkom konzulatu na Kvirinalu. Onamo je došao i Mussolini. Još su ljepše bili moravski učitelji primljeni kod poslaništva u Vatikanu.

Osim Rima koncertirali su oni u Palermu, Napulju, Ankoni i Peruggi, svagdje s velikim uspjehom.

Njemačka.

† **Heinrich Barth**, rodjen 12. VII. 1847. u Pillauu u istočnoj Pruskoj, umro je u decembru prošle godine u Berlinu. Prvu glazbenu poduku dobio je od svog oca učitelja, a zatim otišao na glazbene nauke u Potsdam. U Berlinu bio je djak Bülowa, Bronsarta i Tausiga. G. 1868. postao je učiteljem na Sternovom konzervatoriju, a od g. 1871. pa do malo prije svoje smrti djelovao je na kr. višoj glazb. školi u Berlinu. Skladao nije mnogo (violin-

sk? sonata u D-duru), no bio je izvrstan učitelj i virtuoz na klaviru.

XXI. glavna skupština njem. Cecilijina društva u Trieru, od 17.—20. X. 1922. bila je vrlo dobro posjećena. Zadnja skupština bila je g. 1911. u Innsbrucku. Ondje se zaključilo, da će se dojduća skupština obdržavati u St. Gallenu, gdje je mnogo godina djelovao majstor E. Stehle. No nadošao svjetski rat i s njim sve druge nevolje, pa je tek g. 1922. mogao sazvati generalni predsjednik cecilijina društva dr. H. Müller, profesor u Paderbornu skupštinu u starodrevnom Trieru. Sastanak otpočeo je 17. X. u 6 sati poslije podne u stolnoj crkvi sa koralnim: Veni creator Spiritus. Iza toga je slijedio Palestrinin motet: »Bonum est confiteri Domino« te Hallerov: »Cantantibus organis«. Kako se crkvena muzika u zadnje vrijeme razvila, pokazali su šesteroglasni V. Gollerov »Magnificat«, Griesbacherov četveroglasni motet: »Portas coeli« te »Da pacem« kapelnika stolne crkve u Trieru Stockhausena, koji je ondje uzgojio krasan zbor, kojega vrlina i disciplina pokazale se najbolje u vrijeme ove glavne skupštine.

Dojdućeg dana je u propovijedi podpredsjednik cecilijina društva dieceze trierske župnik Schröder odgovorio na pitanja: zašto i što pjevamo te protumačio, zašto se mora cecilijino društvo oduševljavati za koral, za skladbe u Palestrininom slogu i za njemačku crkvenu popijevku. Kod pontifikalne mise otpjevali su pjevači stolne crkve krasnu Nekesovu misu: O crux ave. Iza toga otvorio je skupštinu glavni predsjednik dr. Müller i u svom govoru istaknuo, kako mora cecilijino društvo njegovati pravu, ozbiljnu i umjetničku muziku. Preporučio je gajen?? korala, te dragocjene baštine kršćanske umjetnosti, a i njegovanje menzurirane muzike starijeg i novijeg doba. Cecilijino društvo ima za razvitak crkvene muzike velikih zasluga. No u tom nije cecilijino društvo niti partaja niti škola. »Der Verein will weder die Alleinberechtigung noch die Uniformierung durch gewisse liturgische Schulmeinungen. Er respektiert in beiden Beziehungen das Mass von Recht und Freiheit, das die kirchliche Autorität wie den verschiedenen Kunstrichtungen und Kunstepochen, so den verschiedenen liturgischen Gebräuchen und Gewohnheiten der einzelnen Nationen und Gegenden zubilligt und zulässt«. Te riječi nisu tjesnogrudne i dopuštaju veću slobodu, nego su je dopuštali prvi pokretači cecilijinih društava, koji su, što je posve razumljivo, u prvo vrijeme morali najradikalnije nastupati. Predsjednik je naročito istaknuo, da cecilijino društvo ima da propagira i crkvenu popijevku u narodnom jeziku. Cecilijanac, koji tu popijevku ne ljubi i nije pripravan za nju raditi i žrtvovati se, nije potpuno shvatio zadaće cecilijinih društava. Predsjednik preporučio je i gajenje orguljanja te crkvenih skladbi uz pratnju instrumentalne muzike.

To je u glavnom svrha i zadaća cecilijinih društva, svrha lijepa i idealna. Krasan je duh Crkve, koji se očituje u liturgično-umjetničkim normama i propisima kod službe Božje. Žalibože su prilike i razni običaji često tako jaki, da se ne može sve izvesti onako, kako to Crkva propisuje. Tu treba onda da odlučuje pastoralna prudencija. Prije svega treba znati, da je biskup vrhovni liturg u svojoj diecezi i da spada na njega, da u dvojbenim i teškim pitanjima za svoju biskupiju dade potrebiti naputak. Osim toga valja razlikovati propise od primijene tih propisa. Ako Crkva što odredi, predpostavlja razboritu primijenu tih propisa.

Iza toga predavao je o. Fidelius Böser iz Beurona o temi: Cecilijino društvo i liturgični pokret, a o. Cecilijan Huigens pozdravio je skupštinu u ime holandijskih cecilijinih društava.

Poslije podne izvodio je zbor stolne crkve pod vještim ravnanjem regensa Stockhausena razne motete. Izvodile se tu skladbe. Palestrine, Lassa, Marenzia, Aichingera i Gallusa. Izbor skladbi i izvadjanje bilo je odlično, jedino program bio je odviše velik.

Kod svečane mise u Marijinoj crkvi dne 19. X. pjevao se samo koral. Nastupili su tu bogoslovi sa dječacima zbora stolne crkve, a na orguljama ih je pratio orguljaš stolne crkve Boslet. Pjevači pokazali su zamjernu vještinu u koralnom pjevanju. Poslije podne je regens Stockhausen sa svojim zborom izvodio opet skladbe novijih crkvenih skladatelja: Mozarta, Aiblingera, Witta, Hallera, Mitterera, Rheinbergera, Stehlea, Brucknera, Gollera i Griesbachera, pa je prigodom te skupštine cecilijina društva lijepo prikazan rad starijih i novijih crkvenih skladatelja. Orguljaš Boslet vještački je izvodio na vrsnim orguljama kompozicije Frescobaldia, Bacha, Rheinbergera, Stehlea i svoje.

Kroz sve vrijeme skupštine bila su i razna predavanja, koja zasijecaju na polje crkvene muzike. Generalnim predsjednikom cecilijina društva izabran je opet dr. H. Müller, a odredjeno je, da se ima dojduća skupština obdržavati g. 1924. u Regensburgu. Skupština zaključena je 20. X. svečanim rekvijemom P. Piela za muški zbor za sve preminule članove društva.

Radujemo se, što je zaslužno njemačko cecilijino društvo, iz kojega se rodio pokret oko obnove crkvene glazbe u svim drugim zemljama u svijetu, pokazao da usprkos teškim prilikama još uvijek živi i radi. Žalimo, što su u zadnje vrijeme propala dva glasila tog društva, što ih je pokrenuo još dr. Witt. Želimo, da se njemački cecilijanci, koji su danas mnogo šireg pogleda, okupe opet na zajednički rad oko procvata crkvene glazbe, jer će to blagotvorno djelovati na glazbu u drugim katoličkim zemljama.

Francuska.

† **Eugen Chaminade**, kanonik u Perigueuxu, umro je 17. X. 1922. Cijelo svoje djelovanje posvetio je obnovi crkv. glazbe i to kao profesor na malom sjemeništu u Bergeracu, kao kurat sv. Križa u Beaumontu i kao ravnatelj kapele u katedralci u Perigueuxu. Zadnjih 20 godina živio je Chaminade za sebe. Pisao je

članke o glazbi, izdao je knjigu: »Musique Sacrée« te 20 moteta franc. i stranih, 36 liturg. moteta, skladanih po vrsnim glazbenicima, zatim gregorijanski rukovodj. Kao kurat imao je prilike da upozna zanimljive rukopise cistercitske opatije u Caduinu, pa je izdao djelce: »Monografija pjevanja opatije u Caduinu«. — Revue du chant grégorien. Dr. E. L.

César Franck. K počastima, koje se iskazuju prigodom 100-godišnjice rodjenja Césara Francka sa svih strana, mora da se pridruži i »Sv. Cecilija« te da se pokloni duhovnomu ocu moderne francuske muzike.

Savršen u tehnici, jak u arhitekturi, dubok u mislima, slobodan u formi imao je gracijoznost francuskih glazbenika iz konca 18. stoljeća. Ovu gracijoznost volio je u početku, no kasnije pod uplivom Bacha, Beethovena, Glücka i Wagnera stvorio si onaj ženijalni stil, koji je bio povod, da se počelo oko njega čitavo umjetničko gibanje, da se je sve oduševljavalo za njega, osobito njegovi učenici.

Franck se rodio u Luvenu 10. XII. 1822., a umro je u Parizu 9. XI. 1890.. Študirao je na konzervatorijima u Luvenu i Parizu, s 16 godina dobio je u Parizu »Grand prix« za klavirske i sa 19 godina za orguljske skladbe. Nakon što je bio kapelnik u raznim crkvama naslijedio je na stolici za orguljanje svoga učitelja Benoista.

Njegov rad kao orguljaša i učitelja nije ga spriječavao, da ne bi bio i plodan komponist. Medju oratorijima spomenut ćemo: Ruth (1846), Rédemption (1872), Les Beatitudes (1880.), Rebecca (1881); napisao je jednu misu i više simfoničkih pjesama. Njegove dvije opere: »Hulda« i »Ghiselle« izvodile se u Monte Carlu. Osobito se ističu njegove skladbe za orgulje (Preludij, fuga i varijacije, Fantacije u C-duru i A-molu, Prière Cis moll (op. 20.), Grande pièce simphonique (op. 17.), Pièce héroique, Pastorale u E-duru (op. 19.), a osim tih napisao je i mnogo manjih skladbi za orgulje. I njegovi moteti, ofertoriji i a cappella zborovi od trajne su vrijednosti. I njegov stariji brat Josip (r. 1820.), učitelj glazbe u Parizu, skladao je mise, kantate, motete, pjesme i skladbe za klavir, no nije ni iz daleka došao do slave i umjetničkog znamenovanja svog mladjeg brata.

Gregorijanski dani u Moulinsu obdržavani su od 19.—22. X. 1922. pod vodstvom Dom Davida i pod predsjedanjem biskupa, koji je prisustvovao svim sjednicama. Glavna tema je bila da sav narod mora pjevati u crkvi, tako da se narod ujedini s bogoslužnim činima. Zatim da je velika zadaća svećenstva, da se liturg. pjevanje sve više proširi i usavrši a to će mnogo doprinijeti razvitku pravog kršć. života. Tu svoju temu je Dom David htio odmah i ostvariti, pa je nakon nekoliko vježba pjevao s čitavim narodom oko 600 osoba. Pjevanje je bilo složno i moćno — bila je to socijalna molitva u pravom smislu. Na koncu je biskup zahvalio Dom Davidu na trudu i uspjehu i pozvao svećenstvo, ravnatelje, ravnateljice škola i patronaža da u tom smjeru dalje rade. — Revue du chant grégorien. Dr. E. L.

La Cantoria je institucija za odgoj mladih glazbenika, koju je osnovao Jules Meunier u Parizu. Osnovana je g. 1915. za ratnu siročad, koja je imala dara za glazbu. Institucija se je tako proširila, da sada prima sve dječake, koji imadu 9 godina, a pokazuju volju za glazbu i pjevanje. Dječaci borave zajedno u zavodu, koji je tako udešen da osim glazbene naobrazbe polaze i redovito običnu školu. Do sada postignuti su vrlo lijepi uspjesi.

U zadnje vrijeme niklo je jedno novo društvo: »Société des grands concerts populaires de Paris« sa zadatkom, da izvađa velike korske skladbe. Društvom ravnaju André Bloch i Raymond Charpentier. (»Melos« 1922, str. 41.)

Vl. L.

Italija.

Liturgijski tjedan u Bresciji (Italija) bio je od 1. do 7. V. 1922. za obični puk u obliku propovijedi o liturgiji uopće, a napose o sv. misi. Govornici bili su biskupi i više benediktinca, a inicijativu za taj lit. tjedan dali su oratorijanci u slavu trećeg centenara glasovitog njihovog utemeljitelja sv. Felipa Neri. Svrha je bila ta, da se u narodu probudi razumijevanje za crkv. liturgiju i crkv. glazbu, kao bogato vrelo duševnog i svrhunaravnog života.

Shakespeares-ov »**Kralj Lear**« našao je u Italiji svoga skladatelja u osobi mladog Vita Frazzia. Na podlozi ove klasičke tragedije sastavio je Giovanni Papini svoj libreto.

Pod predsjedništvom Innocenzo Cappa ustrojio se zbor »**Dante-komitee**«, **sastavljen** od 250 po izbor pjevača iz raznih pjev. društvi, da dostojno proslavi buduću 600-godišnjicu rođendana Danteovog. Izvađati bi se imala Giovanni Tebaldini-ova »Trilogia Sacra Palastriniana«, koja veliča Danteove velepjesme.

Talijanska će vlada poduzeti veliko nacijonalno izdanje **Palestrinovih djela.** Svaku godinu imaju izići na svijetlo po 3 svezka. U g. 1925., obljetnici rođenja Palestrine, bit će čitavo djelo, u 12 svezaka, gotovo. Sve u počast velikom reformatoru crkvene glazbe.

U Turinu se provađa ove godine živahna akcija, da se utemelji »**sveučilište muzike**« po rimskom uzoru.

Kad su u Napulju predstavljali operu «Iznenađenje« od futuriste **Marinettia**, došlo je do očevidnih škandala. Ova se točka morala ponovno brisati sa repertoira. (Melos 1922.)

Vl. L.

Engleska.

† **Joseph Seymour**, rodjen 14. V. 1854. u Corku u Irskoj umro je 2. XII. 1922. Prvu glazbenu poduku dobio od svog oca, koji je bio organistom u crkvi sv. Petra i Pavla u Corku. Glazbene je nauke nastavio u Malinesu, a kasnije otišao u Regensburg, gdje se usavršio u orguljanju srećan, što je bio učenikom pok. Haberla. Iza povratka u Irsku zauzeo je mjesto svog oca. Poslije tri godine otišao je za organistu crkve sv. Andrije u Dublinu, te je tu uspješno djelovao kroz 20 godina. U Dublinu je od 1884. do 1891. izdavao muzički list »Lyra Ecclesiastica«. Bio je i ispitivačem glazbe na irskoj kr. muzičkoj akademiji. Skladao je četiri mise, jednu operetu An

Irish May-Dag (Irski majski dan) i mnogo moteta i pjesama.

»The Musical Times«. — I. Gj.

Vatikanski kor. Kor pjevača rimskih bazilika s kratkim naslovom Vatikanski kor, nastupio je opet u Londonu. Jedino što možemo reći u njegovu pohvalu je to, što se kaže za svaki dobro disciplinovani zbor, naime da je istaknuo jednodušnost i finu sposobnost u pianu. Čim se glasovi digli iznad mezzoforte, nastalo je nadvikivanje tenora. Kontrast u glasovima bio je često neumjetnički preżestok, pa stoga ni skladbe Palestrine nisu djelovale onako, kako bi se to očekivalo.

»The Musical Times«. — I. Gj.

Moteti u Westminsterskoj opatiji. Dne 11. XII. 1922. izvodio je kor više moteta, od kojih spominjemo: Stanford: Justorum animae, Coelos ascendit, Beati quorum via; Bach: Ne boj se; Dowland: Slomljeno srce; Morley: Nolo mortem peccatoris; Wilbye· O, Gospode, ne okreni se; Vittoria: Jesu, dulcis memoria; J. F. Bridge: Božja dobrota; Orlando Gibbons: O, Gospode, uvećaj mi vjeru. Zaključna himna: O, dodji, Emanuele, bila je bez sumnje odlično izvedena.

»The Musical Times«. — I. Gj.

Mr. W. W. Cobbett o komornoj muzici Stravinskoga. U svom predavinju na kr. mužičkom koledžu u Londonu progovorio je M. W. W. Cobbett djacima o Stravinskomu ovo:

»Dolazim sada do nečega, što se bojim da ću morati nazvati mojim časnim porazom — ili da reknem razočaranjem? Prva je moja pogreška bila, što sam cijenio muziku Schönberga i Maksa Regera, ali sam se tješio uživajući u sekstetu prvoga te pronašavši da i drugi osim mene misle, da je Reger veći muzičkom erudicijom. Klimaks je polučen jedne večeri, kad sam sjedio uz jednog obožavatelja Stravinskog, dok su se izvodile tri njegove skladbe za gudalački kvartet. Već sam se prije divio Stravinskovim baletima, ali nisam o njegovoj muzici mislio odjelito od plesa i groteski ruskoga baleta. Dobro; pruža nam se sad prilika, da ga promotrimo u svjetlu skladatelja apsolutne muzike. Slušao sam pažljivo i jedva sam mogao vjerovati svojim ušima. Misli su mi se svratile na neobični doživljaj, koji mi se desio prije mnogo godina na velikoj čikaškoj izložbi, gdje sam bio u pravom kineskom kazalištu i čuo prvi, a nadam se i posljednjiput, ono što Kinez zove muzikom. Nisam očekivao ništa neobično, jer mi je jedan prijatelj, koji je mnogo putovao, pričao da omiljela kineska skala sastoji od tri note u oktavi i upozorio me na mogućnosti portamenta i glisanda medju njima, no ja ipak nisam očekivao ništa tako užasnog. Kinezi tu muziku vole, pa i zašto da ne? Ja se ne tužim na nju, niti joj se čudim, ali nikad prije nisam tako jasno uočio razliku izmedju Istoka i Zapada. Zvuci ili krikovi, koji su izlazili iz ustiju ovih glumaca, pjevača (svi su bili muškarci), ne samo da nisu bili lijepi za naše zapadnjačko uho — bili su očajni; i najužasnija je stvar ta, da je kvartet Stravinskoga na mene slično djelovao. Moj mi je susjed rekao, da ljudi s nedovoljno duševne kulture ne mogu da ga ocjene. Dojdućeg jutra neko dvojica novinskih kritika, ljudi, kojima se ja uvelike divim — ali ne kineske krvi — izraziše svoje neobično zadovoljstvo. Ja očevidno nisam bio u stanju da shvatim moderni razvoj muzike, jer makar sam pokušao nanovo, nisam došao do boljih rezultata«.

»The Musical Times«. — I. Gj.

Vijesti „Saveza Hrv. pjev. društava".

Sjednica središnjega odbora od 24. I. 1923. održana je u prisuću predsjednika Vidali-a, potpredsjednika Zjalića i Vagnesa, tajnika dr. Širole i Boranića, zborovodja Fallera i Smodeka i blagajnika Kossära.

Zaključeno je obratiti se na Ministarstvo financija, da od takse na priredbe budu oproštena sva pjevačka društva, ako priredjuju umjetnički koncerat, na Ministarstvo saobraćaja, da dozvoli pogodovnu vožnju pjevačkim društvima, kada polaze na pjevačke slave, turneje i pjevačke utakmice. Kod Ministra prosvjete imade se zamoliti, da za pjevačku utakmicu, koja će u jeseni 1923. biti u Zagrebu daruje počasni dar. Od ministarstva financija neka se zatraži kredit od 40.000 D za izdanje Pjesmarice. Obrazložene predstavke predat će u Beogradu predsjednik Vidali i tajnik dr. Širola.

Za izdanje Pjesmarice treba zatražiti ponude od tvrtki, koje se bave izradbom muzikalija.

Intervencija u Beogradu. Predsjednik i tajnik »Saveza« osobno su dne 31. I. i 1. II. u Beogradu intervenirali kod ministarstva financija, ministarstva saobraćaja i ministarstva prosvjete u Beogradu u nekim važnim pitanjima, koja zasijecaju duboko u život naših pjevačkih društava. U ministarstvu financija povodom te intervencije pripravlja se zakonska novela, prema kojoj će koncerti pjev. društava biti oprošteni od plaćanja takse. U ministarstvu saobraćaja uzet će kod izradbe novog pravilnika obzir i na pjevačka društva, da i za njih važe pogodnosti prigodom putovanja na pjevačke slave i koncertne turneje, kao što i za sokolska društva, dačka i planinarska društva. Za pjevačku takmu, koja će se jesenas obdržavati u Zagrebu obećali su maršalat dvora i ministarstvo prosvjete počasne nagrade.

Počasni znakovi. Budući da se mnoga pjevačka društva obraćaju na »Savez Hrv. Pjev. Društava« upitima, mogu li za svoje članove dobiti srebrne i zlatne počasne znakove, to je Središnji odbor pripravio sve za nabavku tih znakova. Prema današnjim prilikama iznosit će cijena jednog srebrnog počasnog znaka 100 din., a zlatnog 105 din. Troškove za nabavu tih znakova nose pojedina pjevačka društva.

Društva neka smjesta jave broj svojih članova, koji imadu pravo na te znakove, da se može pravodobno dostatan broj tih znakova naručiti.

Članovi jury-a, koji u raspisanom natječaju nijesu još bili imenovani, izabrani su na sjednici kompozitorske sekcije Jugoslavenskog Udruženja Glazbenika u Zagrebu dne 11. veljače o. g. To su gg. Oskar Jozefović, dirigent zagrebačke opere i Blagoje Bersa, profesor muzičke akademije.

Naklada »Saveza hrv. pjevačkih društava«. »Savez ima od svojih starih izdanja na skladištu ova djela: Zajc: More (partitura); Muhvić: Lovačka pjesma (partitura); Novak: Troje proljeće; Glazbeni dar god. 1907., 1908., 1909/10., 1911. 1912.; Jeka; Zajc: Himna Zagrebu; Novak: Staroslavenska misa; Albini: Maričon (dionice i partitura); J. Žak: Biel sam cvjetak; Trišler: Lišće; Kukla: Lišće; Remec: Lišće; Faller: Liepa naša; Ružić: Na Velebitu (partitura i dionice); Ružić: San (partitura i dionice); Albini: San (partitura i dionice); Zajc: Živila domovina (partitura i dionice); Javand: Teorija zbornog pjevanja; Pjevački vjesnik god. 1.—8.

Poziv svim Saveznim društvima. 1. Pozivaju se sva Savezna pjevačka društva, da smjesta jave svoj odbor, ujedno da u ovim obavijestima jave zborovođu.

2. Pozivaju se sva Savezna društva, da uredno šalju članarinu saveznom blagajniku; upozoravaju se društva na § 36., točka 3. o prestanku članstva iza dvogodišnjeg neplaćanja članarine.

3. Sva savezna društva dužna su držati i plaćati dva primjerka saveznog glasila »Sv. Cecilije«. Ujedno se upozoravaju društva, da će mnoge obavijesti biti javljene samo u društvenom glasilu, jer je u današnjim prilikama nemoguće svaku obavijest slati posebnom okružnicom.

Svim pjevačkim društvima preporuča se, da savjesno vježbaju svoje zborove; za te vježbe poslužit će vrlo dobro knjiga Fr. Dugana »Zborne vježbe«. Knjiga se naručuje kod Edition Rirop, Zagreb.

Pjevačka slava prigodom proslave »Kuhača« i »Zrinskoga« bit će na Duhove 1923. u Osijeku. Prema zaključku sjednice Središnjeg Odbora imadu prisustvovati korporativno sva pjevačka društva iz okolice. Izabrane kompozicije, koje će pjevati sva prisutna pjevačka društva jesu ove: Lisinski: Oče naš (partitura se dobiva kod »Saveza« uz cijenu od 2.50 din.), Faller: Lijepa naša (partituri je cijena 2 din.).

Dar »Pokrajinske uprave«. Pokrajinska uprava doznačila je »Savezu hrv. pjev. društava« u ime pripomoći svotu od 5000 din. za nagrade, kojima će se nagraditi natječajne kompozicije.

»Hrv. radničko i obrtničko pjev. društvo »Sloboda« poklonilo je za promicanje saveznih nastojanja svotu od 1000 din. Izričući hvalu pozivlje »Savez« ostala društva, da se ugledaju u »Kolo« Zagreb (gledaj obavijest u 1. br. Sv. Cecilije) i u »Slobodu«, Zagreb.

Hrv. pjev. društvo »Lipa«, Osijek donji grad. Na skupštini od 14. I. 1923. izabran je odbor: predsjednik Fr. Sudarević, podpredsjednik, dr. Slavko Michel, tajnik, Jos. Plauer, blagajnik, Leon Rohreger, poslovoda M. Šilinger, zborovođa J. Kamnikar, odbornici: P. Ebner, F. Kornburger, L. Rohreger, E. Roscher, L. Šešin; zamjenici odbornika: A. Blissmann, M. Paar, I. Rogić, H. D. Weiss; revizori: I. Bauer, S. D. Švalm, D. Zierer.

Hrv. pjev. društvo »Davor«, Brod. Na skupštini od 4. II. 1923. izabran je odbor: predsjednik I. Hanza, potpredsjednici dr. A. Milčić, F. Gorupić, tajnici Fr. Rudolf i I. Kisić, blagajnik F. Marinić; odbornici I. Deanović, M. Krušac, S. Petrović, Đ. Šarac, S. Maas, A. Geršić, S. Devčić, R. Pokopčić; nadz. odbor: S. Brdarić, I. Albert.

Hrv. pjev. društvo »Odjek«, Zemun. Na skupštini od 21. i 23. I. izabran je odbor: predsjednik I. Dorčić, potpredsjednik A. Spies, tajnik A. Tripović, blagajnik J. A. Schwerer, Peršić, Lujza Besch, N. Žiga, M. Sinovčević, E. Schnur.

Hrv. pjev. i glazb. društvo »Kuhač« u Osijeku održalo je svoju redovitu XXIX. godišnju skupštinu dne 14. I. o. g.

Iza pozdrava predsjedatelja, pročitali su prema dnevnom redu pojedini funkcijonari svoje izvještaje. Iz tajničkog izvještaja razabralo se je, da se je u zadnje vrijeme povećao broj društvenih članova, tako, da ih sada ima 356, a samo društvo pa i odbor njegov, da je intenzivno radio na pripremi ovogodišnje društvene proslave.

Nakon pročitanih izvještaja dobio je upravni odbor apsolutorij, a po tom se prešlo na izbor predsjednika i novog upravnog odbora. Za predsjednika je ponovno izabran per acclamationem dosadanji predsjednik društva g. Ivan barun Adamović, a u upravni odbor, koji se je odmah i konstituirao izabrani su: gg. Andrija Grković za ravnatelja; dr. Stjepan Hefer za tajnika; Zdravko Dlustuš, za blagajnika; Josip Savić, za arhivara, Dragutin Gjirtl, za barjaktara; za odbornike: Josip Hartl, Šima Pavlović, Dr. Ante Topalović, Rudolf Capić, Dragutin Škuljević, Miro Exinger, Ante Valić i Kojo Milić; za zamjenike: Josip Sekovanić, Mišo Weisz, Nikola Rohr i Čedo Bošnjaković. — Za zborovodju je ponovno izabran dosadanji zborovodja g. Makso Unger.

Pošto su riješena i druga neka pitanja, naročito je povišena članarina, završena je skupština s pjesmom »Lijepa naša...«

Dr. Stj. Hefer, tajnik.

Hrv. pjev. i glazb. društvo: »Kuhač« u Osijeku izdat će prigodom proslave svoje 60-godišnjice svoju povijest. Držim, da će i čitatelje »Sv. C.« zanimati, ako već sada, barem u kratkim crtama opišem postanak i razvitak starog tog našeg pjevačkog društva.

Polovicom prošloga vijeka bio je učitelj na gradskoj pučkoj školi u Osijeku u tvrdjavi

Ivan Nep. Hummel. Kako je bio glazbeno vrlo obrazovan, obavljao je i službu orguljaša u tamošnjoj župskoj crkvi. Da podigne crkv. glazbu, osnovao je Hummel g. 1850. t. zv. «Kirchen Musikverein«. Članove tog društva vježbao je u crkvenoj glazbi i pjevanju, te katkada je priredjivao s njima i svjetovne koncerte, ponajviše u dobrotvorne svrhe. To je nalazilo razumijevanje gradjanstva, pa se on odlučio, da g. 1858. na samo Uzašašće dne 13. V. osnuje i svjetovno pjevačko društvo pod imenom »Esseger Liedertafel«. Članovi toga društva bili su ponajviše i članovi »Kirchen Musikvereina«. Pravila »Lieder-Tafela« bila su potvrdjena još 18. III. 1857. br. 4020/316.

Na glavnoj skupštini »Esseger Liedertafela« dne 5. I. 1862. spojila se oba postojeća društva, t. j. ono crkveno i ovo svjetovno u jedno pod zajedničkim imenom »Osječko pjevačko društvo« ili »Esseger Gesangsverein«. Iako su mu članovi bili isti, ipak si izradilo to društvo nova pravila.

8., 9. i 10. VIII. 1863. posvetilo je ovo društvo svoju društvenu zastavu, koju je još rabio «Liedertafel«, a rabi sve do današnjega dana i naše društvo, kao svoju zakonitu društvenu zastavu. Te je godine bio predsjednikom društva tadanji osječki načelnik Vjekoslav Schmidt, a kao kuma pri posveti fungirala je njegova supruga Magdalena.

Društvo djeluje neprestano do g. 1876. Tada nastupaju trzavice i raspadanje, dok nije konačno posljednji njegov ravnatelj J. N. Hummel (koji je kao takav za čitavo to vrijeme fungirao) predao u gradsku blagajnu u Osijeku svu imovinu bivšeg »Esseger Gesangsvereina«, a ta se je sastojala osim vrednosnih papira u gotovini od 4894 for. i 63 novč., kao »Hummelovu glazbenu zakladu«.

G. 1885. osniva se Hrv. pjevačko društvo »Sloga«, kojemu kao nasljedniku »Gesangsvereina«, poklanja I. N. Hummel stari društveni barjak. No to je društvo djelovalo samo godinu dana, pa se radi trzavica medju članovima počelo raspadati te pod tim imenom nije faktično dojdućih godina više javno niti nastupilo.

G. 1890. osniva ravn. učitelj g. Gjuro Rožić u gornjem gradu Osijeka (prijašnja su društva postojala u tvrdjavi) ženski crkveni zbor, a g. 1891. sakupljaju se opet pjevači ponajviše bivši »Slogaši«, te na inicijativu g. Rožića uskrisuju opet društvo sada pod hrvatskim imenom »Osječko glazbeno i pjevačko društvo« (Pravila su izradjena i odobrena još g. 1890.).

Na glavnoj skupštini društva dne 10. III. 1907. promijenilo je društvo svoje ime u: Hrvatsko pjevačko i glazbeno društvo »Kuhač«, pod kojim eto i danas postoji i djeluje.

Društvo je dakle faktično starije od 60 godina no medju članstvom i javnim mnijenjem računa se društveni postanak od godine posvete naše sadanje zastave, a ta jest godina 1863., pa će zato društvo ove godine i slaviti svoju 60-godišnjicu.

Društvo je vrlo intenzivno djelovalo, naročito u prijašnjim godinama. Ono je na pr. vodilo i uzdržavalo u Osijeku po dvije, pače tri dječačke pjevačke škole, imalo je i glazbenu školu, svoj orkestar i t. d.

Opširnije ću sve to opisati u društvenoj povijesti.

Dr. **Stj. Hefer**, tajnik.

Hrv. pjev. društvo: »Petar Zrinski« u Vrbovcu« priredilo je 20. I. 1923. vrlo uspjeli koncerat s ovim rasporedom: Zajc: Na vojsku; Ipavec: Zvečer; V. Novak: Bi mirna noć; Dobronić: Ljubit ću te i Gavaruša i Eisenhuth: Kroz noć. Pjevače, ima ih 18, većim dijelom su obrtnici i seljaci, vrlo je lijepo uvježbao društveni zborovodja g. Stjepan Šimec, um. ravn. učitelj. Gotovo svaka točka morala se opetovati, pa su pjevači morali pridodati još pjesmu: Gorski kraj, poznatu još iz koncerta od 25. XI. prošle godine. Kao soliste se istakli zborovodja Šimec (tenor), društveni blagajnik Stj. Kurtanjek (bariton) i arkivar Žanko Belaj (bas).

Svojim ustrajnim radom digao je g. Šimec društvo na zamjernu visinu. No i članovima mora se priznati, da vrlo marljivo polaze na pokuse triput u tjednu. Društvo je osnovano g. 1912., a okrstilo se imenom slavnog mučenika Petra Zrinskoga, koji se rodio u Vrbovcu 6. VI. 1621. Prigodom tristogodišnjice njegova rodjenja priredilo je društvo zajedno sa »braćom Hrv. Zmaja« u Vrbovcu 5. i 6. VI. 1921.) sjajnu svečanost. Za 27. I. pozvano je društvo u Sv. Ivan Žabno, da priredi ondje koncerat.

I naše društvo: »Petar Zrinski« veseli se, što je »Sv. Cecilija« postala glasilom SHPD. Na odborskoj sjednici dne 15. I. 1923. zaključeno je jednoglasno, da društvo pristupa u taj savez, jer samo slogom i uzajamnim radom možemo, da opet uskrisimo ne samo pjevačka društva, nego da unapredimo hrv. pjesmu i podignemo našu glazbenu kulturu.

Stjepan Pavunić, predsjednik.

Iz Cecilijina društva.

Cecilijino društvo u Zemunu, kao podružnica matice u Zagrebu, nedavno je osnovano te je počelo već i djelovati. Predsjednikom izabran je tamošnji župnik, prepošt Alojsije Vincetić, a tajnikom kateheta Gunčević. Kako ima medju zemunskim gradjanstvom mnogo smisla za lijepu glazbu, uvjereni smo, da će novo društvo lijepo napredovati i vrlo djelovati. Novo društvo svesrdice pozdravljamo.

U Djakovu osnovano je u siječnju cecilijino društvo. Novo osnovano društvo radosno pozdravljamo i želimo mu mnogo ustrajnosti. Sposobnih sila ima dosta, a uz to je uz katedralku i lijepo polje rada.

Zahvala »Glazbene Matice« u Ljubljani. Na brzojavnu našu čestitku, odgovorila nam je »Gl. M.« ovo: Bratsko društvo! Glasb. Matica v Ljubljani je v preteklih dneh praznovala s skromnimi prireditvami 50 letnico svojega

delovanja. Ob tej priliki je doletela Gl. M. ta izredna čast, da jo je blagovolilo bratsko društvo brzojavno pozdraviti. Odbor Gl. M. si šteje za svojo častno dolžnost, da se Vam najiskrenije zahvaljuje za izraženo ljubeznjivost in pozornost. Pri tem izreka le eno željo, da tudi v bodoče z isto pozornostjo in ljubeznjivostjo zasledujete njeno delovanje. V Ljubljani, 20. XII. 1922. Dr. Ravnihar, predsednik.

Darovi za naše glasilo. Moramo priznati, da nas ne samo vesele, već i sokole i potiču na daljnji rad dobrovoljni darovi naših cijenjenih pretplatnika i istomišljenika. Kako pripadaju dobročinci raznim staležima, svjedoči nam to, da je »Sv. Cecilija« našla čitatelja i podupiratelja ne samo medju sveećnstvom, već i medju svim prijateljima hrv. glazbe, pa je to vrlo dobra i utješljiva pojava. Otkako je izašao zadnji broj, sjetilo se našeg glasila lijepim darovima mnogo dobrih i plemenitih duša i time najbolje pokazalo, da razumiju teške prilike, s kojima se moramo boriti. Evo njihovih svjetlih imena: V. g. **Ivan Novoselec**, upr. ž. u Crncu, poklonio je ponovno 100 Din. Po 75 Din poklonili su velem. g. **Janko Holjac**, arhitekta i profesor tehnike te **A. Blazina**, zvonoljevac u Zagrebu. **Župska crkva u Ivancu** koprivničkom darovala je 50 Din. V. g. **Tomo Capara**, duhovnik u Lovrečini poslao nam je 40 Din, v. g. **Franjo Radović**, ž. u Uljaniku 37 Din. — Po 25 Din doprinesli su: bl. g. **Artur Machnik**, ravn. nadb. dobara, Zagreb; veleuč. g. dr. **Robert Herman**, liječnik u Karlovcu; bl. g. **Zvonimir Stilinović**, knjigovodja na Sušaku; bl. g. **Vjenceslav Holub**, graditelj orgulja u Požegi; bl. g. **Luka Lukić**, ravn. učitelj u Sl. Klakaru; presv. g. **Stjepan** pl. **Hadrović**, gen. vikar u Sarajevu; vel. gg. dekani: **Nikola Medvedec** u Gjurgjevcu, **Janko Bočkaj** u Ludbregu, **Ivan Nep. Jemeršić** u Grubišnom polju, **Ivan Malančec** u Dubravi; zatim vel. gg. župnici: **Blaško Rajić** u Subotici, **Viktor Bučar** u Granešini, dr. **Juraj Cenkić** u Kalniku, **Janko** pl. **Kunović** u Kaptolu, **Vladoje Lončarek** u Topuskom, **Mirko Gundak** u Mahićnu, **Stjepan Šiletić** u Rozgu, **Stjepan Topolčić** u Kutjevu, **Miroslav Vernik** u St. Gracu; veleč. gg. kapelani: **Franjo Benko** u Markuševcu, **Antun Ivezić** u Feričancima; preč. g. Mons. dr. **Antun Slamić**, nadb. tajnik i v. g. **Karla Mikerić**, aktuar u Zagrebu; slavno **hrv. pjev. udruženje »Lisinski«** u Zagrebu i **župska crkva u Našicama**. Po 20 Din namijenili su nam veleč. gg. župnici: **Adam Stepinac** u Kravarskom i **Fran Vedriš** u Novom gradu podrav. Poklonio je 18 Din v. g. **Mijo** pl. **Šiprak**, dekan i žup. u Sv. Klari. — Sa 15 Din sjetili su se našeg glasila v. g. **Fran Štefan**, dekan i ž. u Sv. Petru Čvrstecu, v. gg. župnici: **Ivan Fućek** u Bisagu, **Andrija Fischer** u Sv. Juraju, **Blaž Buntak** u Kloštru Ivaniću, **Mijo Razum** u Petrinji te bl. g. **Stjepan Grašić**, orguljaš u M. Subotici. — 14 Din poslao nam je v. g. **Karlo** pl. **Ivšić**, ž. u Imbriovcu. Po 10 Din poklonili su: vel. gg. dekani: **Ignjat Vukmanić** u Kostajnici, **Stjepan Huzek** u Krašiću; vel. gg. župnici: **Pavao Oršić** u Moroviću, **Ivan Janković** u Škrljevu, **Milivoj Labudić** u Garešnici, **Andrija Jakopanec** u Čadjavici, **Aleksa List** u Ivanskoj, **Ivan Stančić** u Šćitarjevu, zatim veleuč. dr. **Josip Palčić**, tajnik u Krku te vel. gg. kapelani **Ivan Somek** u Granešini i **Matija Kralj** u Kutjevu. Po 5 Din doprinesli su: presv. g. dr. **Gjuro Arnold**, kr. sveuč. profesor u Zagrebu, bl. g. **Milan Buneta**, učitelj u Belaju, veleuč. g. **Davorin Ivanović**, prof. u Varaždinu, preč. gg. dekani: Mons. dr. **Mirko Dovranić** u D. Stubici, **Matej Lovadenić** u Zagrebu, veleč. gg. župnici: Don **Vice Gabelić** u Jelsi, **Ivan Kauzlarić** u Prezidu, **Franjo Matošić** u Čučurju, veleč. g. **Ivan Lovreček**, arkivar u Zagrebu i slavno **filharmoničko društvo** u Šibeniku. Po 2 Din darovali su vel. g. **Matija Miletić**, ž. u Šestinama i bl. gdjica **Anka Habek** u Varaždinu. Svi plemeniti dobročinci neka izvole primiti našu usrdnu zahvalu, tim više, što smo uvjereni, što su mnogi od njih u današnjim teškim prilikama ne samo mnogo darovali, već i žrtvovali.

Troškovi za glasilo opet ponarasli. Držimo, da je najshodnije, da odmah iza gornjih dobrovoljnih prinosa saopćimo cijenjenim pretplatnicima dosta neugodnu vijest, da je tiskara prije nekoliko dana opet poskupila za 20%. Rada ističemo, da nas je tiskara, koliko je mogla štedila i računala po najnižoj cijeni. Sporazumismo se o novoj godini, da će tiskarski troškovi iznositi za svaki broj 14.000 K., pa smo prema tome udesili i pretplatu, koju smo vazda odredjivali koliko se dalo najnižu, samo zato, da bi bio list jeftiniji i da bi se mogao što više proširiti. Ali eto ta povišica opet je ozbiljan »memento«, za sve one, koji žele, da se naš list uzdrži. Pretplatu ne bismo rada pod godinom povisivati, pa će tu trebati opet dobrovoljnih prinosa. Primjer su nam dali već gornji dobročinci. Nadje se toliko prilika na sastancima, u društvima, kod zabava, na svadbama i t. d., da će dobra riječ u zgodno vrijeme upaliti, a nam pomoći, da smognemo pare za 20% povišicu. Ljubav je dosjetljiva, a onaj, koji je zavolio naše glasilo, koji želi, da se ono i nadalje uzdrži, znati će, što ima da radi. U ovim izvanrednim vremenima, kad su već toliki glazbeni listovi kod većih naroda propali ili barem smanjili svoj opseg, mora biti časna zadaća, da se uzdrži jedini taj naš hrvatski glazbeni list, ne samo uredništvu, već i svim onima, koji se oko tog lista okupljaju, koji ga čitaju i šire i koji se — budimo iskreni, — zajedno s uredništvom s njim i ponose.

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 25 din., za škole i djake 20 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU.

Nek je svašta...

Crkvena muzička škola u Beogradu. Glavni odbor pravoslavnog monaškog udruženja zaključio je na zadnjoj svojoj sjednici, da se preduzmu koraci za osnivanje muzičke crkvene škole u Beogradu.

† Arpád Szendy, od g. 1890. vodja majstorske škole za klavir na muzičkoj akademiji u Budimpešti, umro je u studenom prošle godine. Rodio se g. 1863. u Szarvásu, učio je kod Gobbia, Liszta i Kösslera te si kao učitelj klavira stekao lijep glas. Pisao je razne skladbe za klavir i izdavao djela klasika.

Brahmsov requiem u katedrali sv. Pavla. Obični adventski prikaz Brahmsovog requiema u katedrali sv. Pavla izveden je pred slušateljstvom od pet hiljada. Ipak svi ovi nijesu čuli cijelu muziku. Znademo, koliko ima raznovrsnih prilika, da se u sv. Pavlu čuje jasno. Nešto je neobično u slušanju fragmenata requiema, koji se začuje i opet nestane u tajanstvenom razmahu, pogotovo kad ga izvodi tako savršeni kor. Solo partije su bile anonimne, a glas dječaka u »Vi, koji sad tužite« bio je neobično vjeran.

»The Musical Times«. — **I. Gj.**

Katedralski kor u Salisburgu koji broji 200 članova, izveo je 5. XII. 1922. Händelovog »Mesiju«. Slušatelja bilo je do 6000, a sabirni prinosi bili su veći od pokrića troškova. Ova je činjenica vrlo utješljiva za muzičko razumijevanje tog grada.

»The Musical Times«. — **I. Gj.**

Liverpoolsko Udruženje crkvenog kora. Oko dvadeset korova sudjelovalo je na crkvenoj svečanosti (21. XI. 1922.), koja je glazbeno vrlo uspjela. Nažalost javnost nije tu priredbu onako poduprla, koliko su to priredjivači zaslužili. No to ne će smetati odbor u daljnjem radu, pa će s vremenom naići i na bolje razumijevanje.

»The Musical Times«. — **I. Gj.**

Vokalni koncerti. Dva izvanredna yorkshirka zbora: Cecilijino pjev. društvo (mješ. zbor) i clevelandska harmonija (muški zbor) iz Middlesbrougha, nastupila su dne 18. XI. pod vodstvom Mr. Gavina Kaya prviput u Aeolian Hallu u Londonu. Izvodili se madrigali Wilbey-a i Gibbonsa te izvaci iz kompozicija Elgara, Mackenzia, Stanforda, Bantocka, Dunhilla i Gerarda Williamsa. Oba zbora istakla se velikom pjevačkom vještinom, kvalitetom tona, dobrim fraziranjem i krasnim predavanjem. Zasluga je to dirigentova. Kompozitor Dunhill, koji je prisustvovao koncertu, dirigirao je sam svoje kompozicije. **I. Gj.**

Gregorijansko pjevanje na Koreji. Korejanci pjevaju malo, jer se ne služe pjevanjem osim kod najsvečanijih zgoda. Danas ima malo crkvenih općina, gdje bi se pjevala sv. misa u nedjelju, dapače ima ih mnogo gdje se ne pjeva niti za najvećih crkvenih blagdana. Ali i u tom pogledu stvar kreće na bolje. U sjemeništu se podučaje u pjevanju i to dva sata na dan. Sad se pripravlja velika svečanost prigodom blagoslova crkve. Pjevat će se misa »Naše Gospe od dobrog savjeta«, te razne druge pjesme, moteti, himni — svakako nečuvena stvar za Korejance. U zadnje vrijeme pjevala se već »missa de requiem«. I nije daleko vrijeme, da će se pjevati misa svake nedjelje. — Revue du chant grégorien.

Dr. E. L.

Religiozni plesovi u Sevilli. Richard H. Stein priopćio je u oktobarskom broju 1922. mjesečnika: »Die Musik« zanimljiv članak pod naslovom: »Die Kirchentänze in Sevilla«. U sevilskoj katedrali, koja je jedna od najljepših i najvećih na svijetu, plešu i danas na Uskrs, Tijelovo, na bezgriješno začeće Bl. Dj. M. svečano odjeveni dječaci pred velikim žrtvenikom te pjevaju pjesme u čast Isusa i bl. Dj. Marije. Ti se dječaci zovu »Seises« (šestorica), jer ih je isprva — u srednjem vijeku, bilo samo šest. Uzgajali se u kući kapelnika stolne crkve te su pjevali kod službe Božje, a na velike svetkovine izvodili su u crkvi i svoje plesove. Sad je tih dječaka deset. Odjeveni su vrlo slikovito. Imaju kratke bijele hlače, svilene nogavice, modro-zlatni ili crveno zlatni plašt, široki pojas od atlasa i šešir ukrašen nojevim perjem. Svoje pjevanje sprovadjaju s kastagnettama. Njihovo pjevanje je jednostavno i u narodnom duhu, no manje crkveno. Sprovadja to pjevanje obično orkestar stolne crkve. Taj neobični preostatak iz starih vremena privuče svake godine o velikim blagdanima mnoštvo svijeta iz svih strana Španjolske, a i iz drugih strana svijeta u starodrevnu sevilsku katedralu.

Buenos-Aires. Prošlogodišnji glazbeni život u tom gradu bio je vrlo živahan. Pod ravnanjem Feliksa Weingartnera i dr. Ludwiga Kaisera izvodio se u Colon-teatru (jednom od najvećih i najljepših na svijetu — ima mjesta za 6000 osoba) čitav »Nibelungenring« u njemačkom jeziku. Pjevali su prvi njemački umjetnici. »Parsifal« izvodio se 7 put, »Rheingold« i »Walküra« 6 put, »Siegfried« 10 put, a »Götterdämmerung« 7 put. — Čitav orkestar bečkih filharmoničara (113 svirača) dao je pod ravnanjem Weingartnera u tom kazalištu 17 simfoničkih koncerata.

Pjevanje u katedralci u Pekingu. Javlja nam naš hrv. franjevac o. Vladimir Horvat, koji je prošle jeseni otišao za misijonara u Kinu, da je u nedjelju (17. XII.) prisustvovao službi Božjoj u pekinškoj katedralci. Zbor od 30 klerika i oko 100 seminarista izvodio je zajedno s pukom koralnu misu (VIII.) »de angelis«. Pjevanje ga se vrlo dojmilo.

Jugoslavenski akadem. klub: »Slavenski jug« u Krakovu priredio je koncem prošle godine koncerat pod ravnanjem Josipa Uskoka. Na programu bile su ove skladbe: Hajdrih: »Morje adrijansko«, Vilhar: »Rasti ružo«, Dobronić: »Gavaruša«, Ipavec: Slovenec sem«, Zajc »U boj«. Osim toga otpjevao je operni pjevač Josip Stepniowski ariju iz »Porina«, Lajovicev samospjev: »Mesec v izbi« te Konjovićev: »Pod pendžerom«.

Glazb. konzervatorij u Varšavi, jedan od od najstarijih u Evropi (osnovan 1821.), postao je od g. 1919. drž. institucijom. Ravnateljem mu je Henrik Melcer, a članovi ravnateljstva St. Barcević, Dżewiecki, P. Ritel, Mj. Sużinjski i Z. Singer. Učitelja ima blizu sto, a učenika oko 1000.

Pjev. društvo poljskih akademičara iz Krakova doći će u travnju o. g. u Jugoslaviju te prirediti koncerte u Zagrebu, Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Skoplju i Nišu, eventualno i u Splitu, Novom Sadu, Osijeku i Subotici.

Gajenje korala u Sjedinjenim američkim državama. Prošle je godine zavod Pija X. za liturgičku glazbu u New-Yorku, što ga je utemeljila g. 1918. Just. B. Wardova kod konventa presv. Srca u New-Yorku, priredio tečaj za crkv. glazbu, koji je trajao šest tjedana. Osim gdje Wardove i čč. ss. Stevensove i Youngove, obučavali su na tom tečaju benediktinci poznati Dom Mocquereau i Dom Desroquettes. Osim mnogobrojnih redovnika, svećenika, seminarista i lajika pribivalo je tom tečaju preko 200 redovnica iz različitih redova i kongregacija. Nema sumnje, da će tako veliki broj oduševljenih učesnika tog tečaja poraditi oko preporoda crkv. glazbe u Sjedinjenim državama.

Vida Musical. S novom godinom počeo je u Lisaboni u nakladi »Agencia Stella« izlaziti glazbeni tjednik »Vida Musical«, kojemu je zadaća, da u općinstvu propagira zanimanje za glazbu te ga glazbeno odgaja. List, koji nas je zamolio za zamjenu, kako svjedoče do sada izašli brojevi, potpuno ispunjava svoju zadaću, pa ga srdačno pozdravljamo.

Salezijanski zavod u Rakovniku kod Ljubljane proslavio je 4. II. vrlo svečanim načinom 300. godišnicu sv. Franje Saleškoga. Kod svečane mise izvodili smo A. Foersterovu misu u čast sv. Cecilije. Svečanost zaključila se vrlo uspjelom akademijom, na kojoj se izmjenjivala predavanja o deklamacijama. Sudjelovala je takodjer zavodska glazba, a pjevači otpjevali su Premrlovu antifonu: »Sem kakor oljka (bas solo i zbor), Wagnerov »Jubilate« uz pratnju glazbe te A. Hloudovu: »Slava don Bosku« (mj. zbor). **Vinko Lovšin.**

Splitska filharmonija izvela je u novembru pr. g. simfoničku pjesmu M. Hrazdire: »Planinska priča«. Ta je skladba komponirana 1902. i izvodila se mnogo u Češkoj.

Najstarija kršćanska himna. Na nedavno održanoj glavnoj skupštini »Prijatelja liturgijske umjetnosti« u Parizu izvodila se najstarija poznata kršćanska himna. Tu je himnu prošle godine otkrio u starom misirskom gradu Oksirinhu Theodor Reinach. Iz[illegible]e pisan na papirusu, a nad grčkim tekstom su ritmičke i melodijske kajde, iz kojih se vidi, da je melodija gregorijanskoga pjevanja helenskoga izvora.

Nije baš lako postati i ostati virtuozom. Čujmo! — Tausig je običavao kazivati, da je kroz godine vježbao dnevice po 8 sati. — Čuveni Thalberg nije htio nositi ni kišobrana, samo da si ruku ne napreže na nepotreban način. — H. v. Bülow reče jednom: »Ako propustim jedan dan, a da ne udaram glasovir, to već opažam ja: ako dva dana, opažaju moji prijatelji; ako pako tri dana, opaža publika«. (»Neue MZtg«, XIII. 68.)

Vj. L.

U časničkoj je školi učitelj pjevanja kušao glasove novo nadošlih pitomaca. U to bane na vrata g. pukovnik. Iza kako sazna o čemu se radi, kaže iza kratke stanke: »Ne tako, g. učitelju! Vi tratite samo vrijeme, kada se mučite s pojedincima. Treba više odlučnosti, više reda!« Na to zagrmi pukovnik nad pitomcima: »Nastup!« Zatim pobrza od jedne vrste do druge, potrepta svakoga po prsima i stade brojiti: »Jedan, dva, tri, četiri« i t. d. Na koncu zaključi slavodobitno: »Taki brojevi pjevaju tenor, a lihi bas! Odstupite!« (»Pevec«, II. 8.)

Vj. L.

Proslava sv. Vlaha u Dubrovniku obavljena je ove godine vrlo svečanim načinom. Tomu je mnogo doprineslo i pjevanje mj. zbora gradskih diletanata i učenica ženske preparandije pod ravnanjem prof. Fr. Lederera. Na večernji izvodio se Perosijev: »Confitebor« (4 gl. mj. zbor), Capoccijev: »Laudate pueri Dominum« (prof. Batistić s 2 gl. ženskim zborom) te Ledererov: »Salutis aram Blasius« (4 gl. mj. zbor). Drugi dan kod pontifikalne mise (Rota i Gounod) otpjevan je pako Ravasijev: »Blasi sacerdos inclite«.

Madžarski guslač Pecskai, koji živi već 30 godina u Londonu, priredio je koncem prošle godine koncerat. Dobar guslač, no ne virtuoz. Interesantno je bilo što se na tom koncertu prviput u Engleskoj izvodio Dohnanyev koncerat, koji je sjajno pisan za gusle. Prvi stavak je divan. Andante slab. Scherzo i Finale se podnaša — ali sve zajedno je nešto Brahmsa, Dvořaka, a malo Dohnanya, kojeg bi svakako moralo biti najviše, — ako već ne sve. **I. T.**

Glavna skupština filharmonične družbe u Ljubljani bila je 12. II. Predsjednik kompozitor Antun Lajovic je lijepim riječima prikazao historički razvitak tog zavoda, u kojem su kroz mnogo decenija zajedno djelovali na polju glazbene kulture kako Nijemci, tako i Slovenci. Tekar u g. 1872., kad se je njemački šovinizam sve više širio, potisnuti su bili Slovenci iz tog zavoda, koji je od tada bio tvrdja njemačkog nacijonalizma. Posve je pravedno, da se taj zavod, kojemu je bila svrha promicati glazbenu kulturu u Kranjskoj, poslije prevrata povratio opet k prvobitnoj svrsi, od koje se udaljio jednostranim djelovanjem njemačkih nacijonalista.

Za pomoć gladnima u Rusiji pokrenuo je zagrebački odbor crkv. koncerat, koji se obdržavao 18. XII. 1922. u crkvi čč. oo. Isusovaca. Najsjajnija točka tog koncerta bio je Rheinbergerov koncert za orgulje i orkestar, u kojem je pod ravnanjem g. Baranovića sudjelovala zagrebačka filharmonija, a orguljsku je pratnju majstorski odigrao ravnatelj Fr. Dugan. Njegova tokata u G-molu, Bachov nježni: »In dulci jubilo« te Guilmantova »Legenda i simf. finale« dale su Duganu dosta prilike, da pokaže svoje umijeće. Uz to je Maja Strozzi s mnogo osjećaja otpjevala Gounodov poznati »Ave Maria« te Verdijev: »Zdravo Marijo«.